Mercator

GLASILO DELAVCEV IN ZDRUŽENIH KMETOV

Leto XIX Ljubljana, julij–avgust 1982 št.: 7–8

Danes le še redko vidimo takšen prizor: žanjice so zamenjali stroji, a spomim na čase, ko se je vse to opravljalo še ročno, ni zamrl. Na straneh 11 in 12 si oglejte, kako ga je oživil Aktiv kmečkih žena Mercator–Agrokombinata Krško. Foto Matjaž Marinček

V tej številki

Poročilo o zasedanju DS SOZD v juniju str. 2

Pred kongresom ZSS in ZSJ str. 2

Nastop predsednika KO sindikata pred poslovodnim svetom direktorjev temeljnih in DO str. 3

Predstavitev novo pridružene Kopitarne Sevnica str. 4–5

O seji zbora M-Interne banke str. 6

Naši v Iraku str. 6

Nanosove vesti str. 7–8

Mercator v severovzhodni Sloveniji str. 9–10

Mercator na Notranjskem, v Posavju in Gorenjskem str. 11–12

O ugodnostih Cankarjevega doma str. 13

Pred nedavnim obnovljene in odprte prodajalne str. 13

Iz dejavnosti naše EP-predstavitve dobaviteljev str. 14–15

VABILO NA TEMATSKO KONFERENCO PRED KONGRESI ZS str. 16

Poslovodni svet – 20. 7. 1982 v Ljubljani

Vesna Bleiweis – Center za obveščanje

Usklajeno politično delovanje

Stališča in delovni program koordinacijskega odbora sindikata SOZD Mercator za obdobje 1982–1983, predstavljena na poslovodnemn svetu, nalagajo poslovodnim delavcem čvrstejšo povezavo z delom sindikata kot družbenopolitične organizacije

Predstavitev programa dela koordinacijskega odbora SOZD Mercator pomeni težnjo po usklajenemu političnemu delovanju poslovodnih organov in sindikata kot družbenopolitične organizacije, ki je v svoj program vnesla aktualizacijo nekaterih problemov sestavljene organizacije. Naloge, ki jih je sprejel koordinacijski odbor sindikata, predstavljamo na 3. strani.

Člani poslovodnoga sveta – direktorji delovnih in temeljnih organizacij so sprejeli obveznost, da bodo v svojih okoljih poskrbeli za razprave o delovnem programu in za oblikovanje dopolnitev. Strokovne službe v Delovni skupnosti sozd pa so zadolžene za pripravo ustreznih strokovnih gradiv za realizacijo programa.

Spremembe in dopolnitve samoupravnih aktov sozd, predvsem sporazuma o združitvi v SOZD Mercator in sporazuma o združitvi v Mercator, Interno banko, narekujejo delno spremembo zakonodaje, delno pa aktualne razmere delovanja sestavljene organizacije. Predložene spremembe in dopolnitve, ki so jih obravnavali člani poslovodnega sveta, so bile deležne nekaterih vsebinskih pripomb. Predvsem so bile to določbe o pokrivanju izgube, določbe o razporejanju delavcev, določbe o kolektivnem poslovodnem organu in določbe, s katerimi se urejajo medsebojni odnosi v ekonomskih odnosih s tujino. Posebej se nam zdi vredno omeniti, da spremembe in dopolnitve samoupravnega sporazuma o združitvi v Mercator-Interno banko niso doživele dopolnjevalnih in spreminjevalnih predlogov. Prav tako velja posebej omeniti izvajanje predsednika poslovodnega odbora Mercator-Nanosa, Antona Černeta, ki so se nanašale predvsem na delo koordinacijskega odbora za pravne zadeve. Ta odbor pri oblikovanju sprememb in dopolnitev sporazuma o združitvi v sozd namreč ni dosledno upošteval pobud in predlogov, ki jih je dala ta delovna organizacija. Po mnenju Mercator-Nanosa so vprašljive tudi opredelitve v poglavju o združevanju sredstev za investicije, zlasti zaradi neupoštevanje oziroma neusklajenosti z zakonom o reprodukciji in minulem delu.

Poslovodni svet je oblikoval stališča v zvezi s sprejemom samoupravnega sporazuma med trgovskimi organizacijami, ki se ukvarjajo s prodajo radiodifuznih sprejemnikov, in RTV Ljubljana in samoupravnega sporazuma o skupnem razvojnem in stabilizacijskem skladu za vinogradništvo in vinarstvo Slovenije.

Malo – ali skoraj nič – če ne omenjamo organizacijskih težav pri prodaji za devizna sredstva, niso vedeli povedati direktorji organizacij, ki naj bi bile nosilke te prodaje.

Če sodimo po pripovedi direktorjev, potem moramo na tem področju priznati svoje organizacijske in poslovne slabosti. Turistična sezona bo mimo, mimo Mercatorja pa bo zaradi naših slabosti stekla marsikatera dragocena deviza.

Omembe vredna se nam zdi tudi pripomba direktorja Mercator Kmetijske zadruge Logatec, Dušana De Glerie, ki je zahteval, da se problem oskrbe z repromateriali, potrebnimi za agroživilsko proizvodnjo, dokončno obravnava kot problem na ravni sestavljene organizacije in pripravi enoten koncept za oskrbo za vse kmetijske organizacije v sozd. Dokler ta problem ne bo enotno rešen, bodo dobave kmetijskih proizvodov, predvsem živine, neredne, kmetijske organizacije pa ne bodo izpolnjevale samoupravno dogovorjenih obveznosti.

Predsednik KO sindikata nastopil pred direktorji temeljnih in delovnih organizacij

Ljubljana, 20. julija 1982

Na strani tistih, ki terjajo dosledno izpolnjevanje sporazumov

Stališča koordinacijskega odbora sindikata SOZD Mercator o poslovni disciplini pri izpolnjevanju skupnih zadev ter zasnovo politike tega odbora v tekočem mandatu je predstavil poslovodnemu svetu predsednik koordinacijskega odbora sindikata SOZD Mercator, Jože Knavs.

Kakor vidite, je za predstavitev usmeritve koordinacijskega odbora sindikata SOZD Mercator določena posebna točka dnevnega reda današnje seje poslovodnega sveta generalnega direktorja.

V uvodu naj poudarim, da ne gre za delo in vlogo KOS v neki novi obliki ali za drugačno vlogo, kakršno je opravljal v prejšnji mandatni dobi, ampak za dogovor o načinu dela KOS, katerega v tej mandatni dobi vodim.

Že na prvi seji smo sprejeli program dela KOS za leto 1982/83, kar je hkrati program sozda, to pomeni tudi vaš program. Ob snovanju programa smo izhajali iz večkrat proklamiranega stališča, da sindikat s svojo organiziranostjo sega do vseh TOZD in do delavcev v našem sozdu, torej tja, kjer naj bi delavce v skladu z usmeritvami samoupravnega sporazuma o združitvi v SOZD Mercator spodbujal, da bodo dosledno uresničevali sporazum o združitvi in druge splošne samoupravne akte.

Prva skupina nalog iz programa KO sindikata se nanaša na spremljanje izvajanja planskih dokumentov, tako srednjeročnega kot letnih planov

KOS bo letos predvsem aktivnejši pri spremljanju realizacije samoupravnega sporazuma o temeljih plana SOZD Mercator za obdobje 1981–1985 in srednjeročnega plana SOZD Mercator za isto obdobje, zlasti kar zadeva krepitev ekonomske sposobnosti posameznih članic, odpravljanje neusklajenega podvajanja kapacitet, omogočanje večje specializacije naših članic.

Pri planih moramo videti najmanj dva vidika:

– prvi je administrativni vidik, t. j. celotna procedura, ki mora biti izpeljana

– drugi, glavni oz. bistveni vidik pa je vsebina planskih aktov in se bom zadržal na tem vprašanju.

Največja skrb organizacij v sestavu SOZD Mercator je, da ob izdelavi planskih aktov dosežejo, da se njihove investicije vključijo med prioritetne investicije. To pomeni, da je glavni poudarek v planu investicijska politika. Danes v tej situaciji sindikat ne sme podpirati gradnje na vseh področjih, za vsako ceno. Zagovarjali bomo potrebo nadaljevati z investicijami v dejavnosti kmetijstva in podpirali bomo tisto investicijo, ki ima za konsekvenco direkten ali indirekten prispevek k izvozu. Zasledovali bomo v začrtanem razvoju poudarek na organizacijah s področja kmetijstva in industrije, s ciljem povečanja proizvodnje in njene kakovosti. Trgovina na debelo mora biti v sozdu organizirana tako, da se bo v trgovini na drobno zmanjševala odvisnost od zunanjih dobaviteljev. Predvsem pa moramo težiti k maksimalnemu povečanju internega prometa pri vseh članicah sozda Mercator.

Vse OZD so dolžne nuditi pravočasno Delovni skupnosti SOZD Mercator vse potrebne materiale za ažurno in kakovostno izvrševanje zastavljenih nalog. Namen zbiranja podatkov ni le v tem, da bi na ravni SOZD razpolagali z zahtevanimi podatki, temveč predvsem v tem, da se samoupravnim in poslovodnim organom kar najhitreje posreduje povratna informacija (npr : o oceni rezultatov poslovanja). Te informacije naj služijo tudi kot pomoč pri poslovnih in samoupravnih odločitvah v OZD. Vse OZD v SOZD Mercator morajo poleg spremljanja rezultatov svojega poslovanja spremljati tudi rezultate poslovanja drugih OZD v sestavu SOZD Mercator. Članice sozda z nekaj izjemami ne pošiljajo pravočasno zahtevanih podatkov, kar vse vpliva na kakovost in ažurnost. KOS bo terjal od razvojno planske službe poročila o tem, kako članice izpolnjujejo to svojo obveznost, in bo vztrajal, da bodo zlasti:

– bilance uspeha pošiljale Delovni skupnosti vzporedno s pošiljanjem teh bilanc SDK,

– da bodo zahtevane podatke s pripravo planskih in drugih dokumentov pošiljale v skladu s skupno dogovorjenimi roki, kriteriji in merili,

– da bodo statistične podatke po enotnem obrazcu pošiljale Delovni skupnosti mesečno, in sicer do 20. v mesecu za pretekli mesec, ipd.

Druga skupina nalog je usmerjena v spremljanje uresničevanja vseh oblik solidarnosti v sozdu

Tri leta izkušenj s sedanjim sistemom zagotavljanja solidarnostne medsebojne pomoči so pokazale, da je to področje v zasnovi dobro rešeno, vendar smo že na tematski konferenci KOS 5. oktobra lani ugotovili, da bo treba menjati nekaj določil v samoupravnem sporazumu o združitvi v SOZD Mercator o oblikovanju in koriščenju solidarnostnih sredstev skupne porabe in o internih kompenzacijah. Spremembe morajo bolj podrobno in zavezujoče določiti disciplino in obveznosti pri združevanju in zagotoviti prejemnikom, da bo to res solidarnostna pomoč, ne pa novo breme v obliki kreditov.

Jože Knavs

KO sindikata bo zahteval od strokovnih služb javno objavo tistih, ki se izmikajo izvajanju solidarnostnih načel ali jih skušajo rahljati kot fakultativna. Solidarnost, zlasti na področju medsebojnega pokrivanja izgub, pa tudi tista, ki jih preventivno preprečuje, je temelj članstva v sozdu in je opredeljena v V. poglavju samoupravnega sporazuma o združitvi ter v še dveh izvedbenih aktih.

Veliko malomarnosti opažamo pri tehniki izvajanja te pomoči, oziroma pri nakazilih. Da se to uredi, je stvar direktorjev; pri tem mora obveljati, da takega poslovanja ni mogoče niti opravičevati niti razumeti.

Tretja skupina nalog se nanaša na spremljanje izvajanja dohodkovnih odnosov ter ugotavljanje in delitev OD in čistega dohodka.

Večkrat govorimo o **dohodkovnih odnosih,** pri čemer smo pridobivanje skupnega prihodka in dohodka opredelili tudi s sporazumom o temeljih plana SOZD Mercator za obdobje 1981–85.

Zavezali smo se, da bomo sklenili samoupravni sporazum o temeljih skupnega plana z 61 organizacijami z agroživilskega področja in 35 organizacijami z neprehrambnega področja.

V letnem planskem aktu za leto 1982 pa smo se zavezali, da bomo sklenili samoupravne sporazume o temeljih skupnega plana z 80 večjimi proizvodnimi organizacijami in sklenili proizvodno-prodajne plane s cca 300 proizvodnimi organizacijami.

Ta obveznost je zajeta sicer v programu komercialnega sektorja, ki skrbi za izvajanje dogovorjene poslovne politike SOZD, vendar to mora biti skrb vseh nas.

Znano mi je, da si komercialni sektor to postavlja kot primarno nalogo, vendar moramo računati na negativen vpliv problematike cen pri izvajanju prihodkovnih odnosov. V zadevi prihodkovnih odnosov moramo priznati resnico, da so ti odnosi v krizni fazi. Toda od nas se pričakuje, da s svojim obnašanjem zboljšujemo to situacijo. Kako? Da izvršujemo svoje obveze, ki izvirajo iz naslova SaS o trajnem združevanju dela in sredstev s proizvodnimi organizacijami, zlasti pri sklepanju skupnih letnih proizvodno-prodajnih planov. Toliko gledano navzven. Toda če se obrnem na vznotraj in pogledam naše razmere, potem nas mora vse zaskrbeti ugotovitev, da se v internem poslovanju nekatere OZD (predvsem malo-

nadaljevanje na 3. str.

6. zasedanje delavskega sveta SOZD

Center za obveščanje

Povečan medsebojni promet znotraj sozda bo izboljšal rezultate

Šesto zasedanje delavskega sveta sozda Mercator je bilo 29. junija 1982 v Ljubljani. Med drugim so delegati obravnavali poročilo o poslovnem uspehu Mercatorja v prvem četrtletju in poročilo, ki ga je pripravila komisija, ki nadzira razporejanje dohodka in sredstev za osebne dohodke in skupno porabo.

Poročilo o uresničevanju sklepov je podal namestnik generalnega direktorja, Vukadin Nedeljković, dopolnila pa ga je direktorica Mercator-Interne banke, Draga Vaupotič. Poročala je o tistih članicah, ki še niso poravnale samoupravno izglasovane obveznosti do pokrivanja izgube tovarni mesnih izdelkov v Postojni iz sestava Mercator-Nanosa.

SKLEP: Delovne in temeljne organizacije, ki svojih obveznosti združevanja solidarnostnih sredstev in pokrivanja izgube za TMI Postojna še niso poravnale, naj v sodelovanju s strokovno službo M-interne banke poiščejo ustrezno rešitev za poravnavo navedenih obveznosti, o čemer bo poročano na naslednjem zasedanju.

Delegatka tozda Dolomiti iz sestava M-Rožnika je poročala o očitkih svojega tozda delavcem tovarne mesnin v Postojni, češ da so si privoščili izlet kolektiva v razmerah, ko prosijo za solidarnostno pomoč. Delegat te temeljne organizacije je pojasnil, na kakšen način so bila zbrana sredstva za ta izlet, hkrati pa poudaril potrebo njihovega kolektiva, ki je razbit po Notranjski, Krasu in hrvaški Istri, da se vsaj enkrat letno srečajo kot delavci iste temeljne organizacije. K temu je namestnik generalnega direktorja pristavil, da delavci TMI zaradi razmer na tržišču ne smejo biti prikrajšani, če je njihovo delo sicer ocenjevano kot dobro.

Pod ugotavljanjem točnosti zapisnika prejšnjega zasedanja je delegat iz M-Rožnika poročal o nezadovoljstvu s formulacijo sklepa, ki se nanaša na spremembo v srednjeročnem planu sozda, v poglavju investicij pri tozdu Metlika. V posvetovanju z direktorico M-Interne banke je bilo ugotovljeno, da je v zapisniku sklep posredovan natanko tako, kakor je bil izglasovan na podlagi predloga M-Interne banke, da pa delegat na prejšnjem zasedanju ni dovolj, oziroma sploh ni uveljavljal drugačnega predloga. Gre pa za nadomestno gradnjo.

SKLEP: Ponovno naj se sestanejo strokovne službe obeh strani ter se sporazumejo o zadevi v zvezi s spremembo investicije M-Rožnik, TOZD Metlika in o tem poročajo na naslednjem zasedanju delavskega sveta SOZD.

Po razpravi o še nekaj neizvršenih sklepih je bil z javnim glasovanjem soglasno potrjen zapisnik 5. zasedanja.

Primerjava poslovnih rezultatov je zgolj informativna

Kratek povzetek poročila o poslovnih rezultatih SOZD Mercator v prvem četrtletju 1982 je podal direktor razvojno planskega sektorja, France Kastelic. Pri tem je poudaril, da poslovnih rezultatov v prvem četrtletju ni mogoče realno primerjati z lanskim enakim obdobjem. Primerjava je zgolj informativna.

V SOZD Mercator smo v prvem četrtletju ustvarili okrog 9 milijard celotnega prihodka, kar je za 33% več kot v enakem lanskem obdobju. Ustvarjeni dohodek je za 30% večji kot v lanskem enakem obdobju. Akumulacija je enaka kot lani, a še naprej delež pada. Znesek izgub je manjši v primerjavi z enakim lanskim obdobjem, vendar je struktura izgub drugačna. Sredstva za reprodukcijo so večja za 34%. Osebni dohodki so se zvišali za 28% v primerjavi z lanskim obdobjem; v primerjavi z republiškim povprečjem je rast osebnih dohodkov počasnejša za 2%.

V nadaljevanju je, na pripombo delegatov M-Rožnika, kje so vzroki za slabe poslovne rezultate in kakšne so možnosti za izboljšanje, navedel nekaj vzrokov, ki so vplivali na slabši rezultat poslovanja, in to so predvsem: zunanji (sistem cen repromateriala, status trgovine), notranji (velike zaloge blaga, ki vežejo obratna sredstva, število zaposlenih, kjer imamo še dovolj notranjih rezerv). Da bi izboljšali poslovne rezultate, je treba težiti k povečanju internega prometa, k racionalizaciji naše organizacije, in dati večji poudarek dohodkovnemu povezovanju.

Potreba po določitvi enotnih kriterijev za izplačila

V odsotnosti predsednika komisije za spremljanje razporejanja dohodka in osebnih dohodkov je poročilo o spremljanju in razporejanju dohodka in sredstev za osebne dohodke ter skupno porabo v SOZD Mercator v prvem četrtletju 1982 podal France Kastelic, ki je omenil, da navedeno poročilo predstavlja dodatek k poslovnim rezultatom, iz katerega je razvidno, kako so se gibali osebni dohodki v prvem četrtletju 1982 in katere organizacije so kršiteljice določil družbenega dogovora. Komisija je ugotovila, da smo v SOZD Mercator v prvem četrtletju tega leta povečali sredstva za osebne dohodke za 3,97% več, kot bi jih smeli po družbenem dogovoru. Izplačila sredstev za namene skupne porabe so se gibala v SOZD Mercator v dovoljenih mejah. Komisija predlaga, da bi se za vse TOZD in DO v SOZD Mercator oblikovali enotni kriteriji za izplačila sredstev za namene skupne porabe in za izplačilo določenih materialnih stroškov. Zaradi različnega obravnavanja kršilcev določil družbenega dogovora ob prekoračitvi dohodkov.

V razpravi je delegat M-Hoteli gostinstvo, Metod Škrjanec, opozoril predvsem na to, da bi se morali v sozdu dogovoriti in sprejeti enotne osnove in merila za oblikovanje in razporejanje dohodka in osebnih dohodkov ter skupne porabe, ter zagotoviti vsem delavcem v sozdu enak družbeni in ekonomski položaj, predvsem delavcem v tistih OZD, ki ne bi mogle zaradi težke ekonomske situacije izplačati regresa za letni dopust in drugih izplačil. Sprejeti je treba tudi enotno politiko navzven, to je do družbenopolitičnih skupnosti, gospodarske zbornice in izvršnih svetov občin, ko gre za različno gledanje IS občin na kršitelje družbeno dogovorjenih meril.

Namestnik generalnega direktorja SOZD, Vukadin Nedeljković, je na priporočilo delegata pojasnil, da sta v izdelavi dva dokumenta na ravni sozda in predlagal, da je mesto za kriterije o enotnih osnovah in merilih za izplačilo sredstev skupne porabe in za izplačilo določenih izdatkov v planskem aktu SOZD Mercator za leto 1983. Kar zadeva poslovno politiko, je ta opredeljena v samoupravnem sporazumu o združitvi v SOZD.

Po končani razpravi je bil soglasno sprejet

SKLEP

Delavski svet sprejema poročilo komisije za spremljanje in razporejanje dohodka in sredstev za osebne dohodke ter skupno porabo v SOZD Mercator v prvem četrtletju 1982 in podpira predlog komisije za oblikovanje enotnih kriterijev za izplačila sredstev za namene skupne porabe in za izplačilo določenih izdatkov, oz. osebnih prejemkov, ki se obračunavajo kot materialni stroški (dnevnice, kilometrina ipd).

Nenehno še naprej samo gasimo

Predlog za odložitev vračila sanacijskega kredita M-Nanos, TOZD TMI Postojna, je podala direktorica M-Interne banke, Draga Vaupotič, ki je hkrati omenila, da je vzrok izgube v TMI zunanji, pri čemer se razmere na področju mesno predelovalne industrije ne izboljšujejo, temveč slabšajo.

Soglasno so bili sprejeti naslednji

SKLEPI

Temeljne organizacije posojilodajalke ponovno proučijo možnosti, da bi sredstva po pogodbi odstopile Mercator – Nanos, TOZD TMI, Postojna, in s tem pokrivale izgubo s sredstvi brez vračila obveznosti. O svoji odločitvi obvestijo Mercator-Nanos, TOZDK TMI, Postojna, in Mercator-Interno banko, Ljubljana.

Temeljni organizaciji Tovarna mesnih izdelkov, Postojna, iz sestava delovne organizacije Mercator-Nanos, Postojna, se odobri preložitev vračila 1. anuitete po posojilni pogodbi z dne 16. 6. 1981 za dobo enega leta.

K posojilni pogodbi z dne 16. 6. 1981 se sklene aneks skladno z gornjim sklepom, ki ga podpišejo isti podpisniki, ki so podpisali osnovno pogodbo

Osnutki morajo biti pripravljeni v vseh tozdih in DO do 30. 9.

Predlog sklepa o pripravi letnega planskega akta SOZD Mercator za leto 1983 je podal France Kastelic, ki je hkrati opozoril na terminski plan, ki je naveden v 7. členu.

Delavski svet je soglasno sprejel

SKLEP

Sprejme se sklep o pripravi letnega planskega akta SOZD Mercator za leto 1983.

Sklep obsega 8 členov, ki opredeljujejo nosilce planiranja in roke ter osnove planiranja. Povzemamo 7. člen, ki vsebuje terminski plan:

za izdelavo letnih planskih aktov v SOZD MERCATOR za leto 1983 se sprejme naslednji terminski plan:

– osnutki planov TOZD in DO morajo biti pripravljeni do 30. 9. 1982,

– osnutek plana SOZD MERCATOR do 20. 10. 1982,

– predlogi planov TOZD in DO do 15. 11. 1982,

– predlog plana SOZD MERCATOR do 30. 11. 1982,

– sprejem planov v TOZD in DO do 15. 12. 1982,

– sprejem plana SOZD MERCATOR do 31. 12. 1982.

Nezadovoljni s sedanjim načinom, vendar ni konkretnih predlogov za novo besedilo sporazuma

Vodja marketinga v Delovni skupnosti SOD, Nada Horvat, je podala predlog spremenjenih akontacijskih stopenj za delitev skupnega prihodka med organizacijami na debelo in organizacijami na drobno za leto 1982. Predlog delitve skupnega prihodka za leto 1982 je bil obravnavan na poslovodnem svetu generalnega direktorja, kjer je bila dana pobuda za spremembo samoupravnega sporazuma med organizacijami na debelo in drobno ter imenovana delovna skupina za pripravo predloga sprememb. Predlog delitve je bil predložen v potrditev delavskemu svetu SOZD na prejšnjem zasedanju. Zaradi napak v izračunu, ki so nastale pri izdelavi analitičnih bilanc po blagovnih skupinah s strani M-Nanos, TOZD Grosist Postojna, je bil predlog zavrnjen. Analitska služba komercialnega sektorja Delovne skupnosti SOZD je izdelala korekcijo predloga akontacijskih stopenj, ki jih predlaga v sprejem delavskemu svetu SOZD.

Po daljši razpravi, v kateri so grosisti videli svoj interes, maloprodajci pa svoj, so bili sprejeti naslednji

SKLEPI

Razporeditev skupnega prihodka po akontacijskih stopnjah za leto 1981 velja kot končna razporeditev skupnega prihodka med organizacijami na debelo in drobno za leto 1981, razen za poslovanje TOZD Grosist, Ljubljana in trgovino na drobno, ki se je preskrbovala iz tega skladišča, s tem da se izvede postopek usklajevanja glede končne delitve.

Organizacije na debelo v letu 1982 razporedijo skupni prihodek organizacijam na drobno po naslednjih akontacijskih stopnjah:

– živila in gospodinjske potrebščine	**1,00%**
– sveže sadje in zelenjava	**0,93%**
– galanterijsko in tekstilno blago	**1,35%**
– tehnično blago, gradbeni material in gradbena keramika	**0,66%**
– steklo, porcelan, keramika	**1,02%**
– guma	**1,19%**

Navedene akontacijske stopnje veljajo za leto 1982 oziroma do spremembe samoupravnega sporazuma med organizacijami na debelo in drobno v SOZD Mercator.

Organizacije na debelo v skladu s 95. členom sporazuma na osnovi navedenih akontacijskih stopenj razporedijo skupni prihodek kot akontacijo per 30. 6., 30. 9. in 31. 12. 1982 ter izvrše končen obračun skupnega prihodka najkasneje do 31. marca 1983.

Glede na težave pri ugotavljanju akontacijskih stopenj iz zaključnih računov za leto 1981 v skladu s 80. in 82. členom sporazuma se organizacije na debelo oziroma organizacije, ki opravljajo dejavnosti na debelo in drobno v okviru iste organizacije obvezujejo voditi ločeno knjigovodsko evidenco po blagovnih skupinah oziroma posamezni dejavnosti za ugotavljanje skupnega prihodka po posamoznih blagovnih skupinah ter dostaviti komercialnemu sektorju Delovne skupnosti SOZD po preteku poslovnega leta 1982 skupaj z zaključnim računom tudi analitične bilance.

V skladu s potrebami po spremembi samoupravnega sporazuma med organizacijami na debelo in drobno so trgovske organizacije dolžne, da do 30. 6. 1982 posreduejejo pravni službi Delavne skupnosti predlog sprememb navedenega sporazuma.

Soglasje k novopridruženi Kopitarni Sevnica

Predstavnik pravne službe na ravni sozda, Mile Dolenc, je delegate seznanil z uspelim referendumom o združitvi v SOZD Mercator v Kopitarni Sevnica. Delegati so nato sprejeli vrsto sklepov, ki so potrebni ob registraciji tako pridružene organizacije, v svoji sredi pa so že pozdravili delegata iz te delovne organizacije, Alojza Senico. Odsotni delegati so do dne, ko o tem poročamo, že poslali svoja soglasja k združitvi Kopitarne Sevnica.

Za obveščenost delegatov

Sledilo je nekaj informacij za obveščenost delegatov o dogajanjih v sozdu, in sicer ena v zvezi z novimi ukrepi na področju ekonomske menjave s tujino in v zvezi z razpolaganjem z devizami, druga informacija pa v zvezi s stališči in sklepi tozda Jelka Hrastnik iz sestava M-Hoteli-gostinstvo. Delavski svet je podprl sklepe družbeno političnih organizacij v tozdu Jelka v zvezi z njihovim obratom družbene prehrane in priporočil, da skušajo skupaj z organi in organizacijami v svoji občini doseči izpeljavo dogovora, ki je bil podlaga za pričetek investicije obrata družbene prehrane.

Pred 10. kongresom zveze sindikatov Slovenije

Pavle Vrhovec

Javna razprava se bo skoraj končala

Deseti kongres zveze sindikatov Slovenije bo 11., 12. in 13. oktobra letos v Cankarjevem domu v Ljubljani. Udeležilo se ga bo 786 delegatov ter številni gostje in novinarji.

Kongres bo delal v petih komisijah, ki bodo obravnavale pet tematskih sklopov:

– Zveza sindikatov Slovenije v boju za uresničevanje politike gospodarske stabilizacije na podlagi socialističnih samoupravnih družbenoekonomskih odnosov

– Zveza sindikatov Slovenije v boju za odločilno vlogo delavcev v političnem sistemu socialističnega samoupravljanja

– Zveza sindikatov Slovenije v boju za uresničevanje politike združevanja dela in sredstev na socialističnih samoupravnih družbenoekonomskih osnovah

– Zveza sindikatov Slovenije v boju za uresničevanje socialističnih samoupravnih družbenoekonomskih načel pridobivanja in razporejanja dohodka in čistega dohodka ter delitve sredstev za osebne dohodke po rezultatih dela

– Politična, organizacijska ter kadrovska izgradnja in statut Zveze sindikatov Slovenije.

Republiški svet zveze sindikatov Slovenije je že sprejel osnutek poročila o delu zveze sindikatov Slovenije med 9. in 10. kongresom, osnutek sprememb in dopolnitev statuta zveze sindikatov Slovenije ter osnutek resolucije »Naloge zveze sindikatov Slovenije v boju za nadaljnji družbenoekonomski razvoj na socialističnih samoupravnih temeljih«. Kongresni dokumenti so bili objavljeni kot priloge Delavske enotnosti, javna razprava o njih pa bo trajala do 15. septembra.

V »Nalogah zveze sindikatov Slovenije v boju za nadaljnji družbenoekonomski razvoj na socialističnih samoupravnih temeljih« so poudarjene naloge sindikata za utrjevanje položaja delavcev v odnosih družbene reprodukcije, kot to opredeljujeta ustava in zakon o združenem delu. V osnutek smo zapisali, da bo sindikat spodbujal iskanje, oblikovanje in uveljavljanje bolj učinkovitih samoupravnih načinov uresničevanja ekonomskega sistema in hkrati pospeševal razvoj političnega sistema socialističnega samoupravljanja. Osnutek je dovolj konkreten za akcijo organizacij in organov zveze sindikatov na vseh ravneh organiziranosti za spreminjanje razmer in utrjevanje samoupravnega načina odločanja ter za usmerjanje sindikalnega dela v žariščne probleme naše družbe.

Javna razprava bo pokazala, ali je osnutek sklepnega dokumenta 10. kongresa dovolj mobilizacijski in ali sindikalno delo usmerja v reševanje temeljnih problemov gospodarjenja na samoupravnih socialističnih osnovah.

Predsednik KO sindikata nastopil pred direktorji temeljnih in delovnih organizacij

Na strani tistih, ki terjajo dosledno izpolnjevanje sporazumov

nadaljevanje s 1. strani

prodajne) še vedno ne držijo dogovora o ekonomskih odnosih in skupnem poslovanju. V planu za leto 1982 so načrtovani določeni premiki internega prometa v strukturi celotnega prihodka trgovine, vendar iz realizacije prvega kvartala letošnjega leta ugotavljamo, da trgovske OZD še vedno povečujejo nabavo pri eksternih grosistih, medtem ko je promet internih grosistov do maloprodaje znotraj SOZD v upadanju, trgovina na debelo pa še vedno 45% blaga grosira navzven tujim kupcem.

Koordinacijski odbor bo na naslednjih sejah zasledoval nadaljnje pojave in izvajanje poslovne politike naših OZD v internem poslovanju.

Ugotavljanje in delitev dohodka in čistega dohodka spremlja posebna komisija delavskega sveta; ta pripravlja poročilo za delavski svet, in sicer po poteku trimesečja. Poročilo komisije za prvo četrtletje 1982 je bilo obravnavano na delavskem svetu SOZD in so z njim seznanjeni vsi poslovodni organi iz sestava SOZD Mercator.

Bojim se, da je to poročilo samo formalnost. Zakaj tako razmišljanje? Znano nam je naslednje:

1. delavci v TOZD in DO morajo ustvarjeni dohodek razdeliti tako, da se bo večal delež sredstev za razširitev materialnih osnov dela v doseženem dohodku, rast splošne in skupne porabe pa mora biti manjša od rasti dohodka. Vprašajmo se, ali smo dosledni in natančni in res med letom to zasledujemo? Lahko ugotovimo, da nam manjka vzvratnih informacij ali sistemsko rešenega obveščanja po tem vprašanju.

2. zavzemati se moramo za razvijanje stimulativnejše delitve osebnih dohodkov v TOZD in DO;

Glede tega smo togi in več govorimo, kakor pa naredimo. Če se kaj naredi, je to zvišanje vrednosti točke ali zvišanje stopnje od prometa za oblikovanje mase OD. Ni nam uspelo iznajti načina (razen nekaterih izjem) za nagrajevanje po objektivnih kriterijih za posameznike ali vsaj za skupine podobnih del in nalog.

Omenil sem, da so izjeme. Zakaj nisem bolj precizen? Zato, ker ne morem biti. Namreč, v sozdu ne obstaja dogovor, da bi spremljali na ravni sozda delitev čistega dohodka na OD in sklad skupne porabe. To, kar omenjena komisija spremlja, je samo analiza delitve teh sredstev kot mase, v primerjavi s planom, v primerjavi z enakim obdobjem preteklega leta, glede na število zaposlenih in izračunavanje indeksov. Na ta način je formalno zadoščeno družbenemu dogovoru in togemu obveščanju delavcev v smislu čl. 140 ZZD, ni pa sistemske rešitve o skupnih osnovah in merilih za delitev čistega dohodka.

V Delovni skupnosti SOZD so mi dali naslednje informacije:

1. v letnem planskem aktu za leto 1981 so sprejete osnove in merila za vrednotenje del in nalog poslovodnih organov v SOZD. Določila tega akta ni nihče upošteval niti ni delovna skupnost organizirala spremljanje izvajanja tega določila;

2. v letu 1978 in 1979 je SOZD Mercator sprejel resolucijo o delitvi dohodka z namenom, da bi imeli enotna merila pri določanju prejemkov iz naslova sklada skupne porabe ter izdatkov iz materialnih stroškov. Tudi na določilo letnega planskega akta, ki se je nanašalo na to, se velikokrat ozdi niso ozirali in so določali prejemke oziroma izdatke po svojih zmožnostih;

3. ista in podobna dela in naloge se različno vrednotijo v tozdih iste dejavnosti (npr. maloprodaja, grosistični tozdi), še večje razlike pa so med tozdi različnih dejavnosti;

4. zvišanje osebnih dohodkov, bodisi preko zvišanja vrednosti točke bodisi preko ponovnega vrednotenja del in opravil, se tudi skriva in se dogaja, da tozdi v isti DO med seboj ne izmenjavajo tovrstnih podatkov.

Potrebo, da govorim o teh dejstvih, opiram na člen 128 ZZD, ki zavezuje delovne organizacije, da sprejmejo samoupravni sporazum o skupnih osnovah in merilih in da vse, kar delavci v tozdu počnejo pri delitvi čistega dohodka za OD, ne sme biti v nasprotju s sporazumom, ki so ga delavci v temeljni organizacije sklenili z delavci v drugih temeljnih organizacijah v sestavu in izven sestava DO.

KOS daje pobudo, da se izdelajo enotne osnove in merila pri ugotavljanju dohodka in delitvi OD ter za razporejanje sredstev sklada skupne porabe. Menim, da bomo na ta način preprečili nekaterim tozdom, da pri oblikovanju OD koristijo konjunkturo in ugodnost tržišča, na drugi strani pa pomagali DO zlasti v dejavnostih, ki proizvajajo izdelke za prehrano.

Predlagam naslednje rešitve:

a) izdelavo meril za nagrajevanje poslovodnih organov

b) izdelavo skupnih osnov in meril za prejemke iz naslova skupne porabe ter prejemke v breme materialnih stroškov

c) dodeliti nalogo Delovni skupnosti SOZD, da organizira spremljanje izvajanja delitve čistega dohodka v tozdih.

Predno preidem na naslednjo skupino nalog našega odbora se moram ustaviti še na dveh problemih, o katerih je že bil govor.

1. Ugotavljam, da je nedoslednost pri uporabi zunanjega obeležja SOZD-a, to je znaka in napisa Mercator, marsikje tako očitna, da se sprašujem ali se morda sramujemo uporabljati skupni znak? Ali nas morda vežejo v SOZD samo investicijski in drugi krediti? V členu 6. sporazuma o združitvi v SOZD smo napisali eno, v praksi pa se obnašamo drugače. Mislim, da ni krivda samo v tradicionalizmu nekaterih članic SOZD-a, temveč tudi premajhna aktivnost Studia za ekonomsko propagando predvsem pri obeležju prodajaln in gostinskih objektov. Prepričan sem, da se naš delavec ne sramuje pripadnosti SOZD-u, temveč je velik del krivde na nas, ki smo danes tukaj. Ena od mnogih nalog KOS-a SOZD bo v prihodnje tudi to področje, ki naj na zunaj pokaže pripadnost k SOZD Mercator.

2. V sporazumu o združitvi v SOZD je zapisano, da bomo enotno in enakovredno z drugimi nalogami obravnavali naloge s področja kadrovske politike. Žal nismo dosledni, oz. bolje povedano niso vsi vedno dosledni takemu skupnemu dogovoru. V mislih imam postopek izbiranja kandidata za dela in naloge individualnega poslovodnega organa oziroma člane kolegijskega poslovodnega organa. Kljub natančnemu dogovoru, da komisija za izbiranje kandidata mora preskrbeti mnenje sindikata, nekatere komisije tega ne storijo. Delajo kakor da se jih to nič ne tiče, in na žalost nekateri direktorji s takim početjem soglašajo. KOS bo v bodoče v takih primerih sprožil postopek, da se razveljavi razpis in se ponovno izpelje na način, ki je predviden v omenjenem sporazumu.

Četrta skupina nalog sodi pod skupen naziv *skrb za delavca*

Koordinacijski odbor sindikata je to področje temeljito analiziral na svoji tematski konferenci 5. oktobra lani. Zaključki so bili posredovani vsem osnovnim organizacijam sindikata v temeljnih in delovnih organizacijah, hkrati pa so služili kot gradivo na konferenci zveze sindikatov Slovenije.

Zdravstveno varstvo, višji standard delovnega mesta, stanovanjski standard in ostali vidiki humanizacije dela so področja, na katera mora vplivati sindikat v osnovnih organizacijah. Tu ima koordinacijski odbor omejene možnosti. Podpira pa pobudo za ustanovitev strokovnega telesa na ravni sozda, ki mora izdelati analizo in metodologijo ter opredeliti cilje usklajenega delovanja na teh področjih v sozdu.

Skupno organizirano počitniško dejavnost smo zasnovali na temelju prostovoljnega združevanja sredstev. V naslednjih letih moramo težiti predvsem za tem, da bomo obstoječe počitniške kapacitete več medsebojno zamenjavali, in sicer v tem smislu, da bodo proste kapacitete, s katerimi razpolagajo tozdi, na voljo tudi drugim članicam sozda. S tem si bomo medsebojno omogočali večjo pestrost v ponudbi lokacij. Na poudarimo, da tudi v primeru skupne recepcije ne bo šlo za nobeno obliko »nacionalizacije« kapacitet, ker bodo tozdi – lastniki še vedno ostali.

V športno rekreacijski dejavnosti kot enotno organizirani smo dosegli zaželjeno množičnost. Gojiti pa moramo ob takih množičnih shodih tudi druge oblike množičnega sodelovanja naših delavcev, predvsem nekaterih priljubljenih oblik kulturnega amaterizma in različnih kulturno zabavnih dejavnosti.

Kulturna dejavnost kot skupno in množično organizirana doslej ni zaživela. Možnosti so velike. Pri aktivnih oblikah kulturnega delovanja je treba podpreti nastajanje skupnih vokalnih in instrumentalnih skupin, zborov in drugih oblik, kjer bi bilo moč izmenjavati nastope takih skupin v različnih tozdih Mercatorja. V ta namen je koordinacijski odbor že napravil posnetek stanja. Ugotavljamo, da je to področje delovanja sindikata pri nas dokaj zanemarjeno.

Peta skupina nalog je povezana z eno taemljnih sestavin politike sndikata, to je skrb za delovanje delegatskega sistema in sistema obveščanja

Leta 1979 smo vpeljali takšen sistem delegiranja v delavski svet tozda, po katerem je postala subjekt povezovanja v SOZD delovna organizacija, da bi s tem bolj okrepili njeno vlogo. Pričakuje se, da delegacija neke delovne organizacije pri glasovanju na delavskem svetu sozda nastopa enotno. Temu pa ni bilo vselej tako, saj smo v prvem mandatnem obdobju imeli celo primere izrazito ekscesnega ravnanja, ko enkrat zaradi tega ni bil sprejet celo plan sozda.

V 50. členu sporazuma o združitvi smo določili devet primerov, ko ima delegat na delavskem svetu sozda imperativni mandat s strani svojega delavskega sveta. Med temi primeri so vse odločitve v zvezi s plani in s sprejemanjem materialnih obveznosti. To, da delegacija iste delovne organizacije na zasedanju takega delegatskega zbora, kakršen je delavski svet sozda, glasuje neenotno, govori tudi o nemoči in neosveščenosti družbenopolitičnih dejavnikov v tisti delovni organizaciji in o tem, da so ti faktorji sami nosilci zelo ozkih in trenutnih interesov. Koordinacijski odbor sindikata se bo trudil, da bo dobila kar najmočnejšo vlogo konferenca sindikata na ravni delovne organizacije. Spremljal bo delo teh konferenc predvsem s tega vidika, koliko storijo za konsulidacijo delovne organizacije. Vztrajal bo na že dogovorjenih obveznostih, da osnovne organizacije konference poročajo o svojem delu vsaj z rednim pošiljanjem zapisnikov.

Drugi vdidik delovanja delegatskega sistema je osebna prizadevnost in sposobnost delegatov. Kar zadeva udeležbo, smo lahko zadovoljni z vsemi. Manj pa smo zadovoljni z aktivnostjo teh delegatov v njihovih lastnih okoljih. Naši delegati niso dovolj samoiniciativni in ne dajejo pobude v svojih kolektivih za formiranje stališč do politike delavskega sveta sozda. V zvezi s tem bo koordinacijski odbor zahteval od osnovnih organizacij sindikata, da se bolj poslužujejo utečenih oblik sestajanja za potrebe informiranja s strani delegatov delavskega sveta sozda. Terjati bodo morale, da jih delegati redno in celovito obveščajo o politiki delavskega sveta sozda.

Tretji vidik, ki ga mora sindikat pri delegatskem sistemu opazovati, je raven strokovne in tehnično administrativne pomoči za delovanje delegatskega sistema. V temeljih srednjeročnega plana sozda smo se dogovorili, da bodo vse naše temeljne in delovne organizacije zagotovile potrebno strokovnost pri opravilih za organe samoupravljanja in za organe DPO, kakor tudi minimalne standarde delegatskih gradiv, vsaj pravočasnost, dostopnost in razumljivost. Ugotavljamo, da se na te zahteve ponekod še gleda zviška in da se zlasti za potrebe organov družbenopolitičnih organizacij ta opravila prepuščajo nestrokovnemu volonterstvu. Koordinacijski odbor sindikata bo zahteval od strokovne službe na ravni sozda, da periodično analizira kakovost gradiv za potrebe delegatskega odločanja in na podlagi tega predlaga oceno na seji koordinacijskega odbora. Posebej pozorni bomo do tistih gradiv, ki jih mora delavec dobiti redno, kako so prezentirani in komentirani podatki oziroma količine, na katere delavci lahko vplivajo.

Pri pošiljanju gradiv za delegatsko odločanje v nekaterih organizacijah opažamo splošen nered v pisarniškem poslovanju. Gradiva se ne vročajo ali se vročajo napačnim osebam, formularji, se ne vračajo, so površno izpolnjeni itd. To je področje kjer morajo napraviti red direktorji. Težo malomarnosti je tu treba meriti s težo posledice za ugled organizacije.

Še nekaj besed o razvijanju sistema obveščanja: republiški sindikati in SZDL priporočajo, naj bi na vseh organizacijskih ravneh ustanovili neke vrste sosvete za obveščanje, na ravni sestavljene organizacije pa svet za obveščanje. V Mercatorju predlagamo nekoliko udobnejši model, s katerim bi dali osnovo podružbljanju na področju obveščanja: naloge sosvetov naj prevzamejo konference sindikata na ravni DO, in sicer na ta način, da tedaj, kadar sklepajo o zadevah s področja obveščanja, kooptirajo delegate strokovnih služb, ki se ukvarjajo z obveščanjem, ter še z delegatoma ZK in ZSMS. Na ravni sozda naj vlogo sveta za obveščanje prevzame koordinacijski odbor sindikata, s tem da se v zadevah obveščanja sestane z delegati služb, ki so na ravni sozda zadolžene za pridobivanje, zbiranje, obdelavo, posredovanje in hranjenje podatkov ter informacij. Svet za obveščanje bomo ustanovili ob sprejemu sprememb samoupravnega sporazuma o združitvi, formirali pa ga bomo v začetku leta 1983.

Koordinacijski odbor sindikata se bo zavzemal, da se na ravni sozda še organizirajo redno vsako leto kratki funkcionalni seminarji za delavce na področju obveščanja, predvsem za potrebe tajništev organov samoupravljanja in DPO. Zaradi tega koordinacijski odbor priporoča, da temeljne in delovne organizacije svoje delavce bolj pošiljajo na te domače seminarje, katerih programi so prirejeni našim potrebam, manj pa na zunanje seminarje.

Šesta skupina nalog je povezovanje in delovanje koordinacijskega odbora sindikata v širši družbeni skupnosti

V svoji dosedanji praksi se je KO sindikata SOZD Mercator povezoval z občinskim svetom ZSS v občini, kjer je sedež sozda, in z republiškimi odbori sindikata tistih dejavnosti, ki so vključene v sozd oziroma imajo ustrezne republiške odbore. Redno je delovalo povezovanje z republiškim odborom sindikata delavcev v trgovini, v katerem smo imeli tudi svoje člane. Koordinacijski odbor je praviloma enkrat letno sklical tematsko konferenco o vprašanjih, ki jih je razpisal republiški odbor ZSS in so bila v ospredju politike slovenskih sindikatov. Te konference so imele poudarek na množični udeležbi in na konkretnem obravnavanju problematike na podlagi izkušenj Mercatorja. Učinek takih akcij seveda ni takoj zaznamen, vendarle lahko ugotovimo, da so na ta način naši problemi evidentirani in v nekem daljšem roku tudi pridejo na dnevne rede različnih republiških organov in organizacij. KO sindikata sozda si bo še nadalje prizadeval, da okrepi svoj vpliv v forumih sindikata na ravni republike, da bi naša skupna stališča prišla v programe slovenskih sindikatov.

Zaključek

V tem pregledu sem se zadržal ob tistih nalogah koordinacijskega odbora, pri katerih želimo večjo podporo s strani poslovodnih organov. Izven pregleda so ostale naloge, ki so nič manj važne, kakor je to spremljanje prizadevanj za gospodarsko stabilizacijo, za delovno in poslovno disciplino znotraj sistema in navzven, za gojitev tovarištva in medsebojne strpnosti in tako naprej. Prizadevali si bomo, da boste o naših akcijah vedno obveščeni, ker pričakujemo vašo podporo.

Usklajeno politično delovanje vseh, ki so v temeljnih in delovnih organizacijah odgovorni za uresničevanje družbenih usmeritev je bil razlog za nastop predsednika KO sindikata SOZD Mercator na poslovodni svet direktorjev TOZD in DO sozda Mercator. Posnetek med poslušanjem. Foto Matjaž Marinček

Predstavljamo vam

Matjaž Marinček

Mercator-Kopitarna Sevnica

O kopitarjih je pel že France Prešeren. Rečemo: vse je po istem kopitu, če pa bi nas kdo vprašal, kakšna kopita poznamo, bi skomignili z rameni: »Lesena pač, kakšna neki!« Pa le niso samo lesena ...

Začetki v letu 1886

Kopitarstvo je prišlo v Sevnico iz Nemčije, z družino Winkle, ki je v domovini lahko kupila kopirne stroje, osnovno mehanizacijo za izdelovanje kopit. Nemška družina Winkle, ki je še danes izrazita kopitarska hiša, je že leta 1865 osnovala svojo firmo v nemškem mestu Altenstadt. Ker so hoteli avstrijske kupce oskrbovati s kopiti neposredno, ne pa iz oddaljene Bavarske, so se odločili nekje na Štajerskem postaviti tovarno kopit. Verjetno je tej odločitvi botrovala tudi zamisel po izkoriščanju gozdov in izdelavi polizdelkov za razvijajočo se kopitarsko industrijo.

1. oktobra 1886 je bil v Sevnici izdelan prvi par čevljarskih kopit. Proizvodnja polizdelkov za kopita je bila zelo primitivna. Vsa dela so opravljali ročno; hlode so z ročno žago žagali na dolžino enega metra in jih nato razklali v cepanice, ki so se sušile na zraku. Kasneje so jih parili v majhnem parilnem kotlu. Končna kopita so izdelovali na primitivnem kopirnem stroju in tračni žagi z nekaj brusilnimi in vrtalnimi vreteni.

V prejšnjem stoletju so čevlje izdelovali na kopitih, ki so bila izdelana ročno ali kasneje strojno, vendar je isto kopito služilo za levo in desno nogo. V francosko-nemški vojni leta 1870 je bila francoska armada potisnjena v švicarske gore. V tej vojni operaciji so sodelovali tudi švicarski vojaki. Ob tej priložnosti se je pokazalo, da so obuvala švicarskih vojakov zelo pomanjkljiva. To je bil povod, da je švicarska vlada naročila raziskavo oziroma meritve nog z namenom, da bi na osnovi tega prišli do boljših kopit. Ugotovitve te raziskave so podlaga kasnejšemu razvoju kopita in obuvala. Prvi ukrep, ki ga je raziskovalec predvidel, so bila kopita, izdelana za levo in desno nogo. Žal se ugotovitve tega strokovnjaka še dolgo niso uporabljale, temveč so le počasi prodirale v proizvodnjo kopit.

Kupci prvih sevniških kopit so bili čevljarski rokodelci, ki so se udinjali kmetom. V mestih in trgih so sicer že delali čevljarski mojstri, podeželje pa so še pred petdeset in manj leti oskrbovali z obutvijo le potujoči čevljarji. Če je kmet potreboval čevlje, je poklical takšnega čevljarja v hišo. Ta je prišel z vsem potrebnim orodjem, izmeril čevlje vsej družini in pričel najprej izdelovati največji čevelj. Dokler še niso poznali struženih kopit so si čevljarji pomagali tako, da so stesali najprej kos lesa v obliko največjega, ponavadi gospodarjevega stopala, nato pa so takšno »kopito« manjšali, najprej za gospodinjo, dokler niso ugodili vsej družini in na koncu še služinčadi.

Podjetje se je kljub vsemu nepričakovano hitro razvijalo. Od petindvajset delavcev na začetku jih je bilo kmalu sto in več. Tovarna je postala največje podjetje svoje stroke v bivši avstroogrski monarhiji. Takratni gospodarji so brez velikih naporov dosegli veliko proizvodnjo 300 tisoč parov, saj je bilo v okolici Sevnice dovolj najkakovostnejšega bukovega lesa in dovolj delovne sile, ki je bila na milost in nemilost prepuščena izkoriščanju kapitalistov ter prisiljena za majhno plačilo prijeti za vsako delo.

Za 300 tisoč parov kopit je bilo potrebnih 3 tisoč kubikov lepega in zdravega lesa. Za domačo rabo je ostalo 210 tisoč parov, 90 tisoč parov pa je šlo v Nemčijo.

V letih 1892 do 1905 je bila postavljena večina zračnih lop, v katerih so se na zraku sušili polizdelki, v nekaterih pa so bili spravljeni tudi lesni odpadki za kurjavo. Te lesene lope so se obdržale vse do leta 1969, ko so se umaknile zgradbam in sušilnicam.

Bogatenje na račun delavcev

Proizvodnja kopit je rastla do leta 1911. Delavci kopitarne niso pomagali do bogastva samo dvema bratoma Winkle, temveč tudi ostalima dvema bratoma in njunim sinovom v Altenstadtu, saj so jih ves čas zalagali z lesom in denarjem iz Sevnice, da so tam lahko postavili moderno tovarno. Da so imeli vsi otroci svoje tovarne, so te zgradili še v Milanu in na Švedskem. Tudi te je sevniška Kopitarna zalagala s cenenim lesom.

Leta 1918 je Avstroogrska propadla. Med Sevničani in tovarniškimi delavci je zavel duh po svobodi. Pijani tega, delavci niso znali izkoristiti priložnosti za osamosvojitev. Kopitarna je bila postavljena pod sekvesturo. Winklejem je bil vstop v tovarno prepovedan. Delavstvo žal ni imelo stroke ali kupčije zmožnih ljudi, slovenski advokati in bančniki pa so na vso moč branili gospode Winkleje, dokler ti niso leta 1921 zopet zasedli svojih prestolov.

V povojnih letih je bila konjunktura vse slabša. V Jugoslaviji je nastala brezposelnost, kupna moč delavstva in kmetov je bila zelo majhna. Nastala je močna konkurenca med kopitarnami v Sevnici, Žusnu, Virovitici in Vršcu. Na tujih trgih so nastopile tuje tovarne z lepšo izdelavo kopit, zato so Winkleji v začetku tridesetih let kupili nekaj sodobnejših strojev.

Ob koncu tridesetih let se je tudi v Kopitarni poslabšala konjunktura. Naročila iz tujine so zaostajala, pomorski promet je bil otežkočen. To stanje je bilo vedno težje, dokler ni postalo 1941. leta kritično. Winkleji so pokazali strupeno sovraštvo in razlezlo se je gadje gnezdo. Tako kot prej zamaskirana petokolonaška postojanka, tako je bila v začetku druge svetovne vojne Kopitarna nemška centrala.

Med vojno je bila vsa proizvodnja Kopitarne osredotočena na potrebe Nemčije. V neštetih pozivih so delavce priganjali k večji storilnosti. Ti pozivi so zalegli le pri tistih delavcih in nameščencih, ki jim je bil nemški zemljevid kot vsemirje, ki nikoli ne propade.

Ko je v začetku septembra 1944. leta skoraj vsa nočna straža, sestavljena iz kopitarskih in drugih delavcev, odšla v gozdove, med partizane, so Winkleji pobrali šila in kopita (!!) in odšli v Nemčijo. Po uvidevnosti vodstva Kozjanskega odreda tovarna ni bila porušena in je 11. junija leta 1945 spet začela obratovati, tokrat v prid delovnega ljudstva Jugoslavije. Takratna zaloga je znašala 340 tisoč parov kopit.

Razcvet Kopitarne šele po osvoboditvi

Tovarna je po osvoboditvi z odločbo o zaplembi imovine oseb nemške narodnosti prešla od tedanjih lastnikov v državno last. Z odločbo o ustanovitvi podjetja, ki jo je izdala vlada LRS 31. oktobra 1964, je tovarna dobila ime, ki ga ima še danes: Kopitarna Sevnica, Sevnica ob Savi. Osnovna sredstva ob ustanovitvi so znašala 1.434.000 dinarjev, obratna pa 10.063.000 dinarjev.

V prvih povojnih letih je podjetje doživelo več reorganizacij, skupaj z drugimi obrati lesne industrije. Kopitarna se je tako proti koncu leta 1948 združila s Peto Radeče in Tovarno podpetnikov Rimske Toplice, vendar sta se obe podjetji po nekaj letih spet osamosvojili.

Takoj po osvoboditvi in še tja do leta 1950 so bili pogoji poslovanja težavni, saj spričo zelo pogoste reorganizacije podjetij, največkrat med letom, ni bilo moč urediti učinkovite materialne in finančne evidence. Posamezni obrati so imeli tudi zelo širok proizvodni program lesno galanterijskih izdelkov, ki so zahtevali veliko opreme in ljudi, količino proizvodov pa je predpisala Zvezna planska inštitucija. V ilustracijo naj navedem proizvode, ki jih je takrat združena kopitarna proizvajala: sponke za perilo, obešalniki, deske za rezanje mesa, toaletni zabojčki za papir, wc sedeži, predpražniki, leseni valjarji, kladiva za meso, metlišča, razni ročaji, leseni gumbi, kopita, napenjači in lesene pete. Tako širok proizvodni program, ki pa ni bil podprt s pravočasno in kakovostno oskrbo z materialom in surovinami ter premajhne zmogljivosti nekaterih naprav, so povzročili v letu 1948 in letu 1949 izgube. Vseeno je že leta 1950 v Kopitari vladal velik delovni zagon. Razvoj socializacije države je namreč prinesel ukinitev togega in neživljenjskega planskega instrumentarija. Delavci so pričeli prevzemati tovarne v svoje roke in v Kopitarni je bil ta zgodovinski dogodek 17. septembra 1950.

Podjetje je sprejemalo naročila samostojno od svojih kupcev s pogodbo, nabavljalo je surovine in material po lastni presoji, uvajalo je racionalizacijo in novatorstvo, v proizvodnjo uvajalo brigadni sistem dela in tehnične norme, evidenca je bila vzorna, produktivnost pa se je pričela vidno dvigati. V letu 1950 je bilo v Kopitarni Sevnica zaposlenih 296 delavcev. Čeprav so jihnačtovali več, zaradi dviga produktivnosti niso bili potrebni. Kolektiv je bil za svojo prizadevnost nagrajen s prehodno zastavico Poverjeništva ljudske republike Slovenije in denarno nagrado 58 tisoč dinarjev kot najboljši kolektiv lesne industrije v drugem polletju 1950. leta.

Vsemu opisanemu navkljub je bil razvoj Kopitarne, posebno prvih 20 let po osvoboditvi, razmeroma počasen. Med vzroke za takšno stanje je treba šteti tudi neizdelan koncept razvoja. Na razvoj sevniške Kopitarne je namreč vplivalo mnogo zunanjih dejavnikov, predvsem republiških strokovnih organov, ki so predlagali razvoj Kopitarne na drugi lokaciji. Šele dokončna odločitev kolektiva o razvoju na obstoječi lokaciji je bila osnova za izvajanje zamišljenih načrtov. V letih 1961 in 1962 so zaradi hudega pomanjkanja sušilniških kapacitet zgradili sušilnico za polizdelke, v letu 1964 pa se je pričelo desetletje intenzivne investicijske izgradnje. Največji izmed vseh obratov je bil zgrajen 1969. leta: obrat kopit in pet meri 2.570 kvadratnih metrov.

Dipl. ing. Jože Štimec, direktor Kopitarne Sevnica.

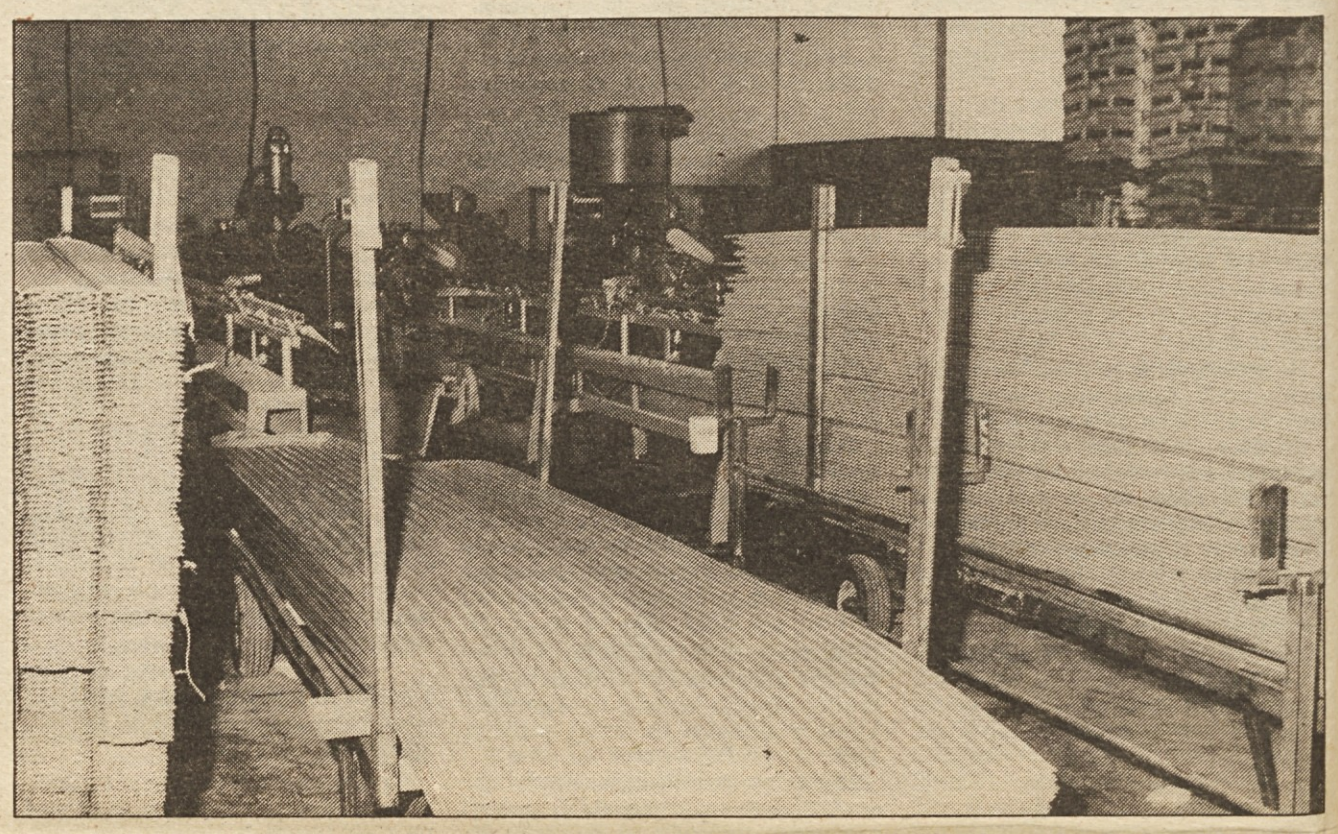

Obrat plastike: trenutno jih, tako kot vso državo, pesti pomanjkanje surovin, sicer pa so v lanskem letu proizvedli kar za 22,4 hektarjev plastičnih oblog in rolet.

Končni pregled izdelkov v obratu cokel.

Proizvodnja v štirih obratih

Današnja proizvodnja se odvija v štirih obratih oziroma delavnih enotah, vseh površin Kopitarne pa je za 64.000 kvadratnih metrov.

V **delovni enoti polizdelkov** les decimirajo – žagajo na širino in dolžino, primerno za izdelavo kopit in podplatov – in ga sušijo.

V **delovni enoti kopit in pet,** ki pomeni tehnološko nadaljevanje prejšnje delovne enote, obratujejo tri linije: linija za proizvodnjo lesenih in plastičnih kopit, linija za proizvodnjo lesenih podplatov in linija za proizvodnjo napenjačev in raztezačev.

V **delovni enoti finalizacije lesene obutve** proizvajajo cokle, za-

Nadaljevanje na 5. strani

Tudi gumijaste podplate lepi stroj in to po postopku termoaktiviranja lepil.

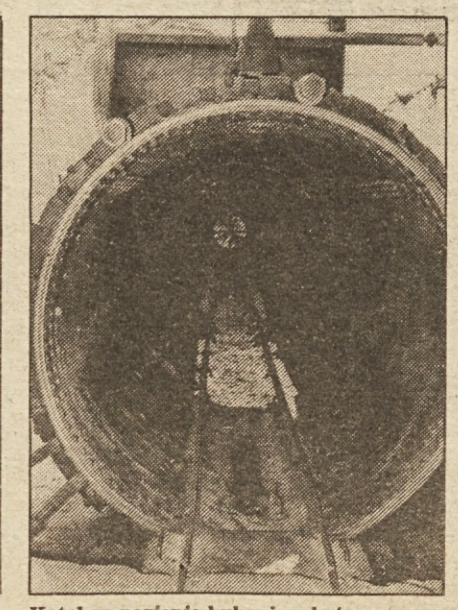

Kotel za parjenje bukovine, katerega prostornina je 47 kubičnih metrov.

Ljubljanska Varnost je konstruirala napravo za odkrivanje kovinskih tujkov v plastičnih kopitih, ki jih čevljarska industrija po obrabi vrne Kopitarni.

Hrupno, a razmeroma dobro plačano delo: pnevmatično pribijanje usnja k lesenemu podplatu. Končni izdelek je cokla.

Nadaljevanje s 4. strani

nje pa uporabijo lesene podplate, izdelane v prejšnji enoti.

V **delovni enoti plastike** gre proizvodnja v dve smeri: polietilen uporabljajo za izdelavo plastičnih kopit, polivinilklorid (PVC) pa za proizvodnjo plastičnih rolet in oblog.

Stranske in pomožne enote obsegajo mehanično delavnico, elektro delavnico, kotlovnico, vozni park za interne potrebe, vzdrževalno skupino in enoto družbene prehrane. Strokovne službe sestavljajo proizvodna, komercialna, finančno-računovodska, splošno-kadrovska in razvojno-planska služba.

Kopitarna Sevnica je leta 1981 proizvedla 353 tisoč parov polizdelkov, od tega 316 tisoč parov lesenih polizdelkov za kopita in 37 tisoč plastičnih polizdelkov za kopita. Te izdelke uporablja za lastno proizvodnjo kopit in raztezačev, razliko pa proda na zunanjem trgu ali drugim proizvajalcem kopit.

V lanskem letu je Kopitarna Sevnica izdelala tudi 153 tisoč parov kopit za izdelavo čevljev, 352 tisoč parov lesenih podplatov, 54 tisoč raztezačev za čevlje, 242 tisoč parov kompletne lesene obutve – cokel, 448 tisoč pet iz lesa in izolacijskih plošč ter 224 tisoč kvadratnih metrov rolet in stenskih oblog.

Lesene podplate deloma uporabijo za lastno finaliziranje kompletne lesene obutve, ostalo pa prodajo na zunanjem trgu ali pa čevljarski industriji na domačem trgu, ki na te podplate montira zgornji usnjeni del.

Lesene pete in pete iz izolacijskih plošč odkupuje čevljarska industrija v Jugoslaviji.

Kopitarna Sevnica proizvaja približno polovico kopit za potrebe jugoslovanske proizvodnje, ostalo polovico pa pokrivata proizvajalca Zenit iz Vršca in Tvin Virovitica, TOZD Kalupara.

V Jugoslaviji v prihodnje ni pričakovati povečane proizvodnje kopit, temveč bo ta stagnirala. Vzrok je v modernizaciji proizvodnje čevljev, ki potrebujejo vse manj lesenih kopit. Vzporedno z zmanjševanjem potreb po lesenih kopitih raste povpraševanje po leseni obutvi na domačem, zlasti pa na zunanjem tržišču.

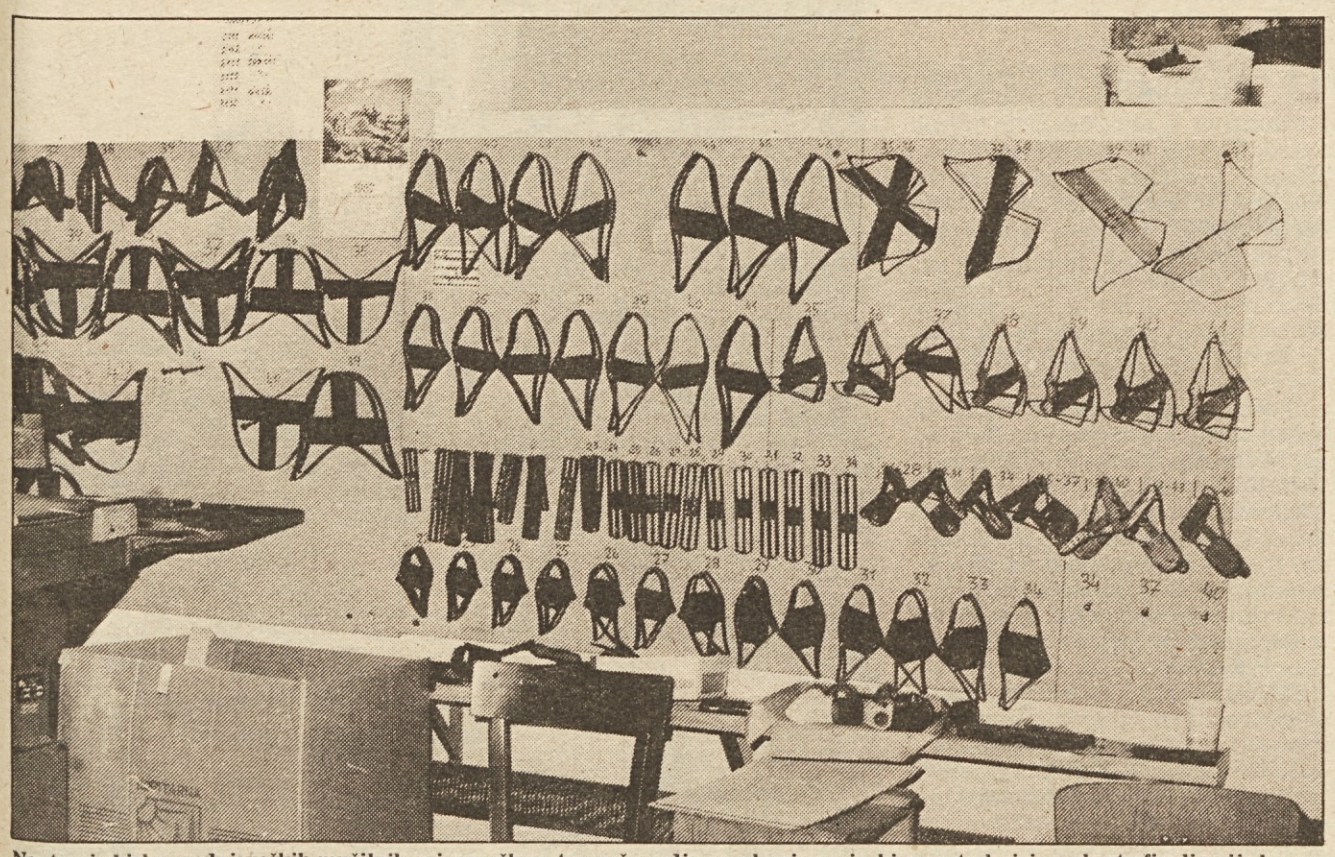

Ne, to ni zbirka srednjeveških mučilnih pripomočkov, temveč orodje za sekanje usnja, ki ga potrebujejo v obratu finalizacije lesene obutve.

Skladišče lesa, potrebnega za izdelavo podplatov.

O kopitarstvu je govoril že Karl Marx, ko je obravnaval pojem produkcijskega in denarnega ciklusa proizvodnje (stran 300 Borhartove izdaje Marxovega Kapitala). Na tem mestu navaja podatek iz Amerike, kjer so pred sto leti potrebovali za sušenje lesa za proizvodnjo kopit tudi več kot leto dni. Kapital, vložen v les, je bil v tem času, kot pravi Karl Marx, »mirujoči kapital«.

Kopit ni moč izdelovati na zalogo, ampak jih izdelujejo po posebnem naročilu, pri katerem je rok dobave vedno zelo kratek. Če kopita niso pravočasno izdelana in jih naročnik ne prevzame, ne predstavljajo za drugega čevljarja nobene vrednosti.

Kopitarna mora imeti v svojem arhivu velike količine modelov, ki so bili v proizvodnji in to število gre v deset in deset tisoče. Zahtevana je točna izdelava in posebna obdelava lesa, ki mora biti obstojen v različnih klimatskih in temperaturnih pogojih. Zaradi teh posebnosti velja kopito za orodje v obutveni industriji.

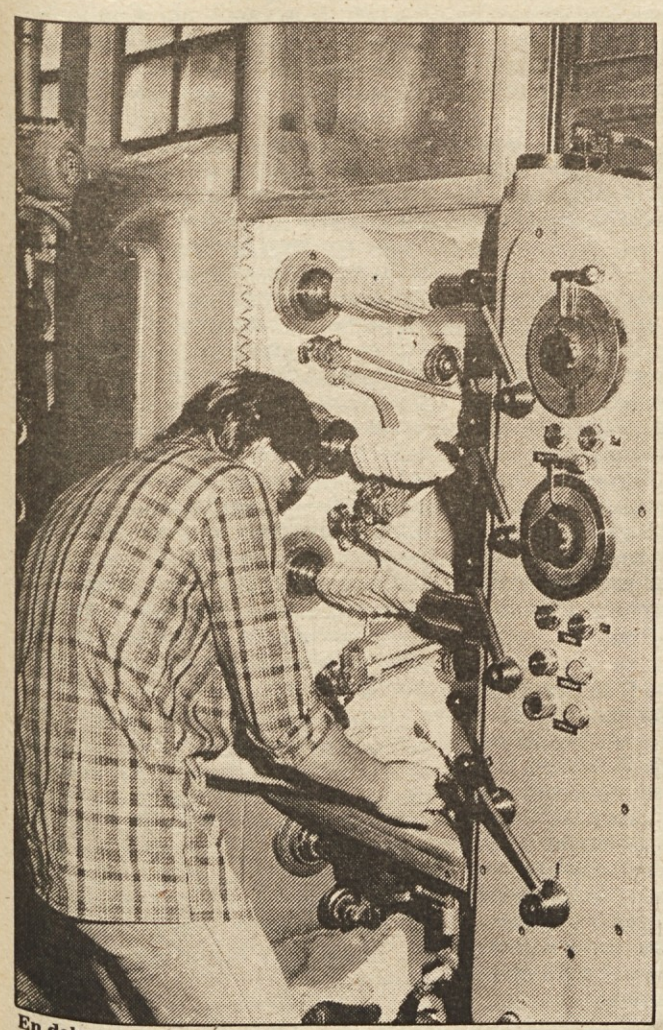

En delavec oskrbuje dva kopirna stroja.

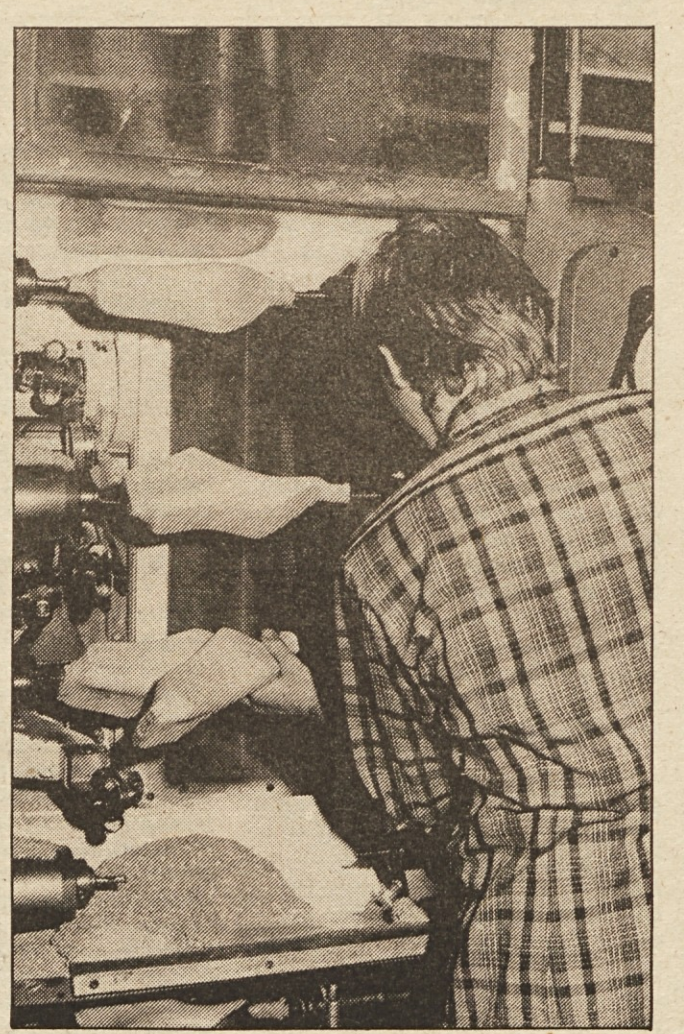

Zunanjetrgovinska naravnanost

V letu 1980 je Kopitarna Sevnica pričela sodelovati z Mercator-Contalom, ki jo je zainteresiral za povečanje proizvodnje lesenih podplatov za ameriški koncern Schooll. Ta ima sedež v ZDA in številne proizvodne in prodajne enote v skoraj vseh razvitih deželah sveta. Firma Schooll je imela zlasti v letu 1980 težave pri proizvodnji lesene obutve in to zaradi pomanjkanja lesenih podplatov, ki morajo biti izdelani iz kakovostne bukovine. V okolici Sevnice je precej bukovih gozdov, saj je naravni prirastek bukovine na območju Posavja (Sevnica, Krško, Brežice) preko 30 tisoč kubičnih metrov. Na podlagi tega je Mercator-Contal v letu 1980, v imenu Kopitarne Sevnica, podpisal s firmo Schooll pogodbo, ki določa za obdobje 1982 do 1986 izvoz 3.340.000 polfinalnih izdelkov – lesenih podplatov, izdelanih iz domače surovine, v vrednosti več kot 10 milijonov ameriških dolarjev.

Kopitarna Sevnica z obstoječo opremo ne more v celoti raelizirati pogodbenih obveznosti, zato je bilo že v letu 1981 storjeno vse za uvoz ustrezne opreme, vendar je TOZD Contal, zaradi številnih restrikcij na področju zunanjetrgovinskega poslovanja, šele letos uspel pridobiti dovoljenje za uvoz opreme.

S staro opremo je sevniška Kopitarna le delno realizirala pogodbene obveznosti za Schoolla in sicer mesečno 10 tisoč parov, z novo opremo pa se bo mesečna proizvodnja povečala na 45 tisoč parov lesenih podplatov.

V letu 1981 je Kopitarna Sevnica dosegla 226 milijonov dinarjev celotnega prihodka, kar je bilo za skoraj 50 odstotkov več kot v letu pred tem. Čistega dohodka je bilo za 65,5 milijonov dinarjev, čisti dohodek na delavca pa je znašal 214 tisoč dinarjev. Čisti povprečni mesečni osebni dohodek je lani znašal 9.526 dinarjev.

Prednosti, ki so Kopitarno Sevnica pripeljale v SOZD Mercator, so nadaljnji in hitrejši razvoj proizvodnje in prodaje lesene obutve na zunanjem (konvertibilnem) trgu, povečanje proizvodnje in dolgoročnega plasmana na domačem trgu, večja finančna zmogljivost in ugodnejše možnosti za pridobivanje bančnih in drugih kreditov ob vključitvi v Mercator-Interno banko, združevanje sredstev za nadaljnji razvoj in nove investicije, racionalnejše poslovanje pri obdelavi podatkov z vključitvijo v računalniški center sozda, večja uveljavitev Kopitarne Sevnica na domačem, predvsem pa na zunanjem trgu in to tako pri nabavi kot tudi pri prodaji proizvodov, večja poslovna učinkovitost zaradi racionalnejše organizacije nekaterih dejavnosti skupnega pomena ter koncentracija materialne osnove, služb in kadrov in usklajenost razvojne politike vseh tozdov in DO, združenih v SOZD Mercator.

Kako naprej?

Na osnovi 96-letnih izkušenj in predvsem zaradi vedno večjega povpraševanja po leseni obutvi – tako na domačem kakor tudi na zahodnem tržišču – so se v Kopitarni Sevnica še pred dvema letoma odločili povečati proizvodnjo lesenih podplatov oziroma izdelave kompletne lesene obutve. Ker izdeluje Kopitrna lesene podplate na strojih, ki so posebej izdelani za proizvodnjo kopit, ne dosega primerne produktivnosti, s katero bi se lahko vključila v mednarodno delitev dela. Napravili so investicijski program za preusmeritev proizvodnje obrata pet v proizvodnjo lesenih ortopedskih podplatov za izvoz, ki je bil sprejet na vseh ravneh in po katerem zahteva preusmeritev proizvodnje le naložbe v opremo in instalacije, ne pa tudi v nove objekte. V letih 1983 in 84 bo treba zamenjati tudi toplotni kotel, da bo proizvodnja toplotne energije, ki uporablja kot energetski vir lastne lesne odpadke namesto mazuta, zadoščala potrebam novega tehnološkega procesa. Vse to bo pripomoglo k letnemu izvozu 800 tisoč parov lesenih podplatov s prilepljeno gumo, kar pomeni dolgoročen devizni priliv in krepitev devizne bilance celotnega sozda.

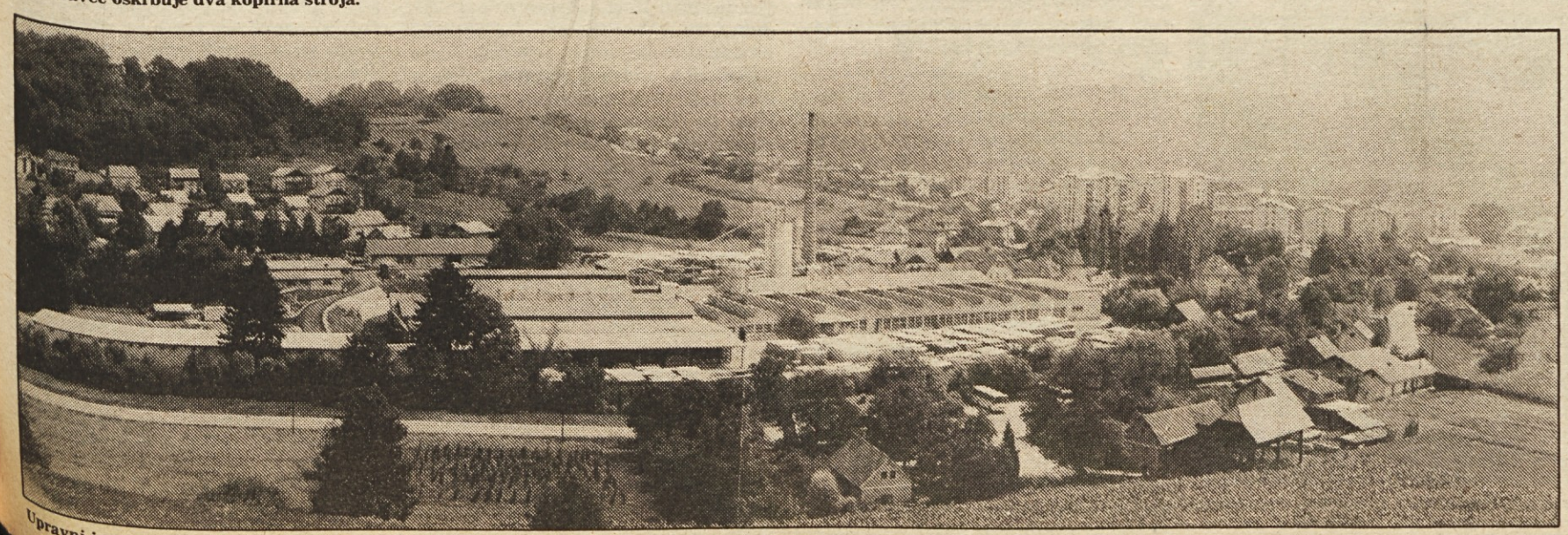

Upravni in proizvodni prostori Kopitarne Sevnica se raztezajo na šestih in pol hektarjih površine. Vse foto Matjaž Marinček

2. seja zbora Mercator-Interne banke

Samo Dostal – M-Interna banka, DS

Potrebna boljša finančna obveščenost

Zbor Mercator-Interne banke je na svoji 2. seji, ki je bila 24. junija, obravnaval finančni rezultat M-interne banke za I. trimesečje 1982, dopolnitev Samoupravnega sporazuma o združitvi v Ljubljansko banko – Gospodarsko banko (LB-GB), obvestilo LB-GB Ljubljana o razporeditvi skupnega dohodka za leto 1981 in o obveznosti združevanja sredstev za rezervni sklad, analiziral dosežene rezultate in odstopanje od načrtovanih ciljev v srednjeročnih planskih dokumentih M-Interne banke, sprejel sklep o pripravi plana M-Interne banke za leto 1983, poročilo o združevanju in koriščenju sredstev za investicije, informacijo o izvajanju sporazuma o združevanju sredstev za interne kompenzacije, informacijo o izvajanju sporazuma o združevanju sredstev za sovlaganje v prašičerejsko farmo Nova Topola, problematiko v zvezi z izdelavo investicijskih programov, I. dopolnitve plana M-Interne banke za leto 1982, informacijo o pripravi osnutka I. sprememb Samoupravnega sporazuma o združitvi v Mercator-Interno banko, ugotovitveni sklep o izpolnjenih obveznostih bivše organizacije Detajl Buje do M-Interne banke, izvedel pa je tudi volitve in imenovanje individualnega poslovodnega organa – direktorja M-Interne banke, nadomestne volitve člana poslovnega odbora M-Interne banke, volitve nadzornega odbora LB-GB in razpisal volitve samoupravne delavske kontrole M-Interne banke.

1. Iz poročila o finačnem rezultatu za I. trimesečje 1982 je razvidno, da so prihodki v tem obdobju znašali 21.301.227,80 dinarjev, odhodki 18.360.641,20 dinarjev in skupni dohodek 2.940.586,60 dinarjev, kar pomeni da je M-Interna banka v prvem trimesečju uspešno poslovala in zadovoljevala potrebe svojih članic. Iz razprave pa je bilo ugotovljeno, da je treba na finančnem področju izboljšati disciplino na vseh ravneh, za kar pa je potrebna tudi boljša finančna informiranost, kajti le tako bodo lahko finančni rezultati M-Interne banke in njenih članic tudi v bodoče uspešni.

2. Obravnavana in sprejeta je bila dopolnitev Samoupravnega sporazuma o združitvi v Ljubljansko banko-Gospodarsko banko, ki zajema predvsem opredelitev članstva temeljne banke, pravice in obveznosti članic ter odločanje članic.

3. Vse članice LG-GB so se v samoupravnem sporazumu o oblikovanji in uporabi prihodkov in razporejanja skupnega dohodka v LB-GB zavzele, da bodo združevale sredstva v ustrezne sklade banke. S tem so dolžne, da v letu 1982 združujejo skupaj 168.825.088,10 dinarjev, delež oziroma obveza M-Interne banke pa je 777.612,00 dinarjev.

4. Ugotovljeno je bilo, da trenutno ni večjih potreb po spremembah oziroma dopolnitvah srednjeročnih planskih dokumentov M-Interne banke, zato se k spremembam in dopolnitvam srednjeročnega plana M-Interne banke za obdobje 1981-85 ne pristopi.

5. Strokovne službe M-Interne banke so zadolžene, da do 30. 10. 1982 pripravijo delovni osnutek planskega akta M-Interne banke v letu 1983. Osnutek letnega planskega akta določi poslovni odbor M-Interne banke najkasneje do 20. 11. 1982. Plan M-Interne banke naj bi po poprejšnji obravnavi sprejel zbor M-Interne banke najkasneje od 30. 12. 1982.

6. Obravnavane so bile finančne konstrukcije za investicije sozda Mercator, ki so bile financirane tudi iz združenih sredstev na podlagi odobritve poslovnega odbora M-Interne banke, pregled stanja in gibanje združenih sredstev za investicije v času od 1. 1. do 31. 3. 1982, pregled odobrenih, a še ne angažiranih združenih sredstev za investicije in pregled izdanih garancij za zavarovanje plačil.

7. Informacija o izvajanju sporazuma o združevanju sredstev za interne kompenzacije je vsebovala število udeleženk, ki so pristopile k navedenemu sporazumu, višino obveznosti, ki znesejo v letu 1982 10.219.494,00 dinarjev ter usmeritev teh sredstev.

8. Iz informacije o izvajanju sporazuma o združevanju sredstev za sovlaganje v prašičerejsko farmo Nova Topola je razvidno, da smo članice iz sklada federacije za navedeno investicijo združile 83.879.024,00 dinarjev iz sredstev sklada za leto 1981 in da bodo vse članice zbirale sredstva sklada v letu 1892 in delno v letu 1983; v tem obdobju je namreč treba zbrati še nadaljnjih 85.264.606,00 dinarjev.

9. Služba za planiranje in ekonomiko investicij v delovni skupnosti M-Interne banke je v času od 1. 1. do 31. 5. 1982 izdelala 11 investicijskih programov oziroma dopolnitve k elaboratom in to predvsem za trgovsko dejavnost, v skupni predračunski vrednosti 960 milijonov dinarjev, od česar odpade na prašičjo farmo v Krškem 500 milijonov dinarjev.

10. Da bi lahko M-Interna banka uspešno zadovoljevala interese članic in delavcev, združenih v SOZD Mercator, je s sprejetjem I. sprememb plana M-Interne banke za leto 1982 dana možnost zbiranja hranilnih vlog delavcev preko hranilnih knjižic in tekočih računov.

11. TOZD Detajl Buje se je 15. 11. 1979 izločila iz Mercator-Nanosa; s tem, ko je TOZD Detajl Buje izpolnila vse obveznosti do M-Interne banke, je izpolnjen pogoj za izstop oziroma izbris članic iz M-Interne banke.

12. Za individualnega poslovodnega organa – direktorja M-Interne banke je bila soglasno, za naslednja štiri leta izvoljena Draga Vaupotič, sedanja direktorica M-Interne banke.

13. Glede na to, da je enemu članu prenehal mandat v poslovnem odboru M-Interne banke, je bila za novega člana poslovnega odbora M-Interne banke soglasno izvoljena Danica Vodovnik, delavka M-Trgoavta, Koper.

14. Glede na razpis volitev organov upravljanja LB-GB in na podlagi predlagane enotne kandidatne liste je bil izvoljen nadzorni odbor LB-GB.

15. Glede na to, da bo v kratkem potekel mandat odbora samoupravne delavske kontrole M-Interne banke, se razpišejo volitve novega odbora.

Z 2. seje zbora Mercator-Interne banke. Foto Matjaž Marinček

Iz časopisa SCT, junij 1982

Rado Sivka

Aljažev stolp v Iraku

V tem članku želim predstaviti slovenskim delavcem (gradbenim in ostalim), kako živimo in delamo v Iraku na P.202 D. Kje je to in kaj pomeni kratica, niti ni tako pomembno. Povem naj le to, da to zelo obsežno gradbišče, kjer živi, in dela že nad 2000 delavcev, v kratkem jih bo pa 3000, morda še nekoliko več.

Stanujemo v novih montažnih zdradbah, ki jih je postavila in opremila Jelovica. V eni sobi stanujejo po trije delavci. Vsak vhod ima tri sobe in skupne sanitarije (WC, tuš, toplo in mrzlo vodo). Skupne prostore (hodnik in sanitarije) čistijo čistilci naselja, sobe si urejajo delavci sami. Vse postelje so opremljene z jogi žimnicami, posteljnino pa menjavajo na 14 dni. Vse sobe so klimatizirane, tako da je tudi v največji vročini v sobah prijetno hladno.

Za prehrano imamo veliko menzo, ki jo upravlja Mercator. Hrana je domača, saj jo pripravljajo domači kuharji. Na voljo imamo tudi dovolj čaja in hladnega napitka. Hrana je dovolj kalorična. Čistočo v menzi, kaloričnost hrane in čistoče vode, redno kontrolira zdravstvena služba. Na projektu imamo dva zdravnika za splošno zdravljenje in zobozdravnika. Pri delu jim pomaga še več zdravstvenega osebja. Ob tem naj sporočim zanimiv podatek: pri 2000 delavcih imamo dnevno samo 5 do 10 delavcev v bolniškem staležu, ki pa traja večinoma le par dni. To je izpad 0,5 odstotka. Ambulanta ima tudi dva rešilna avtomobila, ki ju pa doslej, na srečo, še nismo uporabljali.

Za družabno, športno, rekreativno ter kulturno življenje, je strokovno zadolženo vodstvo kluba. Klubsko življenje se prične po večerji in traja do 22. ure, ko klub zapremo. Osrednji prostor v klubu je gostinski lokal, kjer točijo različne napitke, pa tudi pivo (domače), v manjših količinah. V šahovski sobi je vsak večer polno. Vneti šahisti med seboj tekmujejo in modrujejo. V glasbeni sobi izmenično vadijo pevski zbor, folklora in instrumentalna skupina. Povedati je treba, da so zares zelo dobri, kar so že večkrat dokazali na raznih prireditvah. V televizijski sobi je kakor v kinu. Predvajajo domače filme in zabavni glasbeni spored (Video-kasete). S časopisi je nekoliko slabše, ker jih ne moremo redno dobivati.

Vsak večer je tudi polna dvorana za namizni tenis. Delavci, ki radi igrajo nogomet in odbojko, imajo urejena igrišča. Veliko igrajo in tudi tekmujejo med seboj, z drugimi projekti in z domačimi ekipami. V tekmovanjih z drugimi, so naši navadno zmagovalci.

V petkih in praznikih se organizirajo izleti v različne kraje. Potovanja so zastonj, ker jih vozijo naši avtobusi. Delavci se zelo radi udeležujejo turističnih potovanj. Na projektu je organizirano celo planinsko društvo, čeprav živimo v popolni ravnini. Zgradili so si simboličen vrh Triglava z Aljaževim stolpom (visok skupno 3 metre). Za prvomajske praznike smo se odpravili na dvodnevni izlet na sever Traka.

Samo naselje, je urejeno tako kot mesto v malem. Ulice so asfaltirane in razsvetljene. Za vzdrževanje in čistočo skrbi posebna služba komunale. Ta mora zalivati in negovati tudi okrog 8000 dreves, ki smo jih morali presaditi iz gradbenega področja. Domačini pravijo, da se ne sme niti ena palma zavreči. Ta zakon tudi mi spoštujemo.

Za varovanje, skrbi služba za varovanje. Ker je v naselju tudi močan promet osebnih in tovornih vozil, smo uredili prometne znake. Nekateri jih neradi spoštujejo (tako kot doma), zato pa so kaznovani z denarnimi kaznimi ali disciplinskim ukrepom. To dejavnost nam opravlja DO Varnost iz Ljubljane.

Da ne bi bralec tega članka dobil vtis, da se mi tu v Iraku samo zabavamo in organiziramo, kako bi čimbolje živeli, moram povedati, da delamo na gradbiščih in obratih celodnevno. Delovni čas traja 10 ur, po potrebi pa tudi več (betoniranje). Vmes je kosilo in odmor. Dela nam dobro napredujejo in prepričani smo, da jih bomo izvršili v roku in kakovostno.

GLAS KOLEKTIVA – glasilo SCT junij 1982, št. 5

Športni oddelki v M-Trgoavtu

Matjaž Marinček

Za sedmino več celotnega prihodka

Na prvi pogled se zdi nekoliko nenavadno, če nekdo v prodajalni z avtomobilskimi deli sprašuje za teniški lopar ali potapljaško masko. Pri Mercator-Trgoavtu postopoma v vse več prodajalnah tozda Trgovina na drobno uvajajo tudi prodajo izdelkov iz programa za šport in rekreacijo.

Registracijo, ki je za prodajo tovrstnih, tako različnih od njihovih osnovnih artiklov potrebna, so pridobili že ob združitvi z Avtomaterialom. Danes lahko v njihovih prodajalnah v Kopru, Izoli, Logatcu, Puli in Ljubljani kupite izdelke športne konfekcije, rekvizite za profesionalne športe in prosti čas ter artikle tako imenovanega modrega programa – torej vse, kar potrebujete za prijeten, pa tudi rekreativen dopust ob morju.

S tovrstnim uvajanjem nameravajo nadaljevati v vseh tistih prodajalnah – imajo jih 30 – kjer jim to lokacija, tržišče in kader dopuščajo, saj pomeni uvajanje programa športa in rekreacije tudi boljše izkoriščanje obstoječih zmogljivosti, čemur pravimo tudi iskanje notranjih rezerv in je stabilizacijsko nadvse pohvalno obnašanje. Že letos jeseni bosta tovrstno blago prodajali tudi prodajalni v Grosupljem in Črnomlju. Poudariti je treba, da v vseh prodajalnah izbiro v športnem oddelku prilagajajo potrebam kraja.

Vse to zahteva seveda tudi določene dodatne aktivnosti, zato so uvedli posebno enoto komercialne službe, ki skrbi za nakup izdelkov pri proizvajalcih in grosistih.

O upravičenosti odločitve tozda za novo prodajno vrst priča tudi celotni prihodek, ki se je (brez vozil) na ta račun povečal za sedmino.

V tozdu tudi sicer ne stojijo križem rok: v letu 1980 so odprli nove prodajalne v Idriji, Tolminu, Brežicah in Izoli, v letu 1981 pa novi v Logatcu in Raši ter adaptirane v Cerknici, Ljubljani, Zadru in po dve v Kopru in Puli.

K dobrim poslovnim uspehom prav gotovo veliko pripomorejo odlični odnosi s tozdom Trgovina na debelo, ki niso takšni le na papirju, temveč tudi pri vsakdanjem delu. Omeniti velja še dohodkovno povezanost na osnovi samoupravnega sporazuma o dolgoročnem poslovno tehničnem sodelovanju, ki je sklenjen z delovno organizacijo Avtoprevoz Tolmin oziroma tozdoma Prevoz Tolmin in Promet Idrija in na osnovi katerega si te organizacije delijo razliko v ceni.

Kot so mi zagotovili vodilni delavci tozda, med njimi tudi direktor, Robert Rožaj, je TOZD Trgovina na drobno v ekspanziji. Fakturirana realizacija je leta 1980 znašala 326 milijonov dinarjev, leto pozneje pa že 490 milijonov dinarjev, kar je le malenkost manj kot 50-odstotno povečanje. Kakšno bo v letošnjem letu?

V Kopru so bile sprva kar tri prodajalne Mercator-Trgoavta z rezervnimi deli; poslovalnico 229 so preuredili in od novembra lahko v njej kupite vse za šport in rekreacijo. Na posnetku je oddelek za športni ribolov. Foto Matjaž Marinček

Nanosove vesti

Iz dela samoupravnih organov

Franc Čuk – DSSS

Razširjen poslovodni odbor

Izvršilni odbor delavskega sveta Mercator-Nanosa se je sestal 21. junija in obravnaval pripravljeno gradivo za sejo delavskega sveta delovne organizacije.

Na predloge za obravnavo in sprejem sprememb in dopolnitev srednjeročnih planskih aktov in samoupravnega sporazuma o organizaciji in poslovanju posebne finančne službe ni imel pripomb. Spremenil je predlog sprememb in dopolnitev Samoupravnega sporazuma o združitvi v DO Nanos in Statuta DO Nanos. Po novem predlogu se poveča poslovodni odbor na štiri člane, tako da se v poslovodni odbor vključi še vodja GRS v funkciji podpredsednika za gospodarsko-računske zadeve, s pristojnostjo za koordinacijo dela na področju knjigovodstva, financ in avtomatske obdelave podatkov in s soodgovornostjo za likvidnost tozdov in DO.

Druga pomembna dopolnitev je povečanje odgovornosti podpredsednika za komercialne zadeve v nabavi blaga pri eksternih dobaviteljih s tem, da skupno z direktorjem tozda podpisuje pogodbe o nabavi, katerih vrednost presega milijon dinarjev. O pogodbah, ki presegajo znesek 10.000.000 dinarjev, mora obvestiti izvršilni odbor delavskega sveta, pogodbe, ki presegajo znesek 30.000.000 dinarjev, pa lahko sklene le na podlagi sklepa izvršilnega odbora delavskega sveta delovne organizacije.

Izvršilni odbor je sprejel operativni načrt ukrepov in aktivnosti za ohranjevanje obsega poslovanja in proizvodnje. V tem načrtu so, v skladu z operativnimi načrti družbenopolitičnih skupnosti, določene naloge, nosilci nalog in odgovornost za izvršitev.

Operativni načrt je poprej obravnavala tudi razširjena sindikalna konferenca, na kateri so sodelovali sekretarji OO ZK in direktorji tozdov, ter ga v celoti podprla. Z operativnim načrtom so bili vsi delavci seznanjeni na zborih.

25. junija se je sestal delavski svet delovne organizacije. Določil je predlog sprememb in dopolnitev Samoupravnega sporazuma o združitvi in Statuta DO Nanos, ki ga je pripravil izvršilni odbor in razpisal referendum za 12. julij.

Določen je bil predlog sprememb in dopolnitev Samoupravnega sporazuma o temeljih plana DO Nanos za obdobje 1981– 1985, kjer je, v skladu z analizo spremenjenih možnosti, predvidena počasnejša rast realizacije, dohodka in osebnih dohodkov. Sprejete so bile tudi spremebe plana.

Delegati so kritično obravnavali predlog o preložitvi roka za sprejem nove analitične ocene na jesenski čas (september, oktober). Kritika je upravičena, saj se to že predolgo vleče, vendar so tudi upoštevali, da čas turistične sezone, zlasti delavcem v temeljni organizaciji Preskrba Portorož, ne omogoča temeljite predhodne obravnave, ki je za sprejem tega akta nujno potrebna.

Določen je bil predlog samoupravnega sporazuma o organizaciji in poslovanju posebne finančne službe in dan v postopek sprejemanja po temeljnih organizacijah.

Delegati so obravnavali in soglašali z operativnim načrtom ukrepov in aktivnosti za ohranjanje obsega poslovanja in proizvodnje, ki ga je sprejel izvršilni odbor.

Drugo nadaljevanje študijske teme

Franc Koščak – DSSS

Minulo delo

Drugi pomemben problem, ki ga skušamo razreševati skozi dosledno izpeljavo kategorije minulega dela, je večja produktivnost in racionalnost vlaganja družbenega bogastva – kapitala za razširjanje materialne osnove dela.

Ravno pri usmerjanju in vlaganju družbenega kapitala so se v naši dosedanji praksi pojavila določena odstopanja, ki se odražajo v tem, da družbeni kapital ni vedno naložen tako, da bi skupaj z živim delom dajal najboljše učinke. Nasprotno, lahko trdimo, da je dostikrat družbeni kapital izredno slabo naložen, kar kaže na to, da minulo delo niso razporejali delavci v svojem najširšem interesu, ampak, da so pri tem prevladovali ali ozki podjetniški interesi ali pa interesi določenih vodstvenih oziroma tehnokratskih struktur. Zaradi tega in tudi zaradi pomanjkljivega mehanizma planiranja so se v našem ekonomskem razvoju, ustvarila določena nesorazmerja, ki se odražajo v neustreznem ekonomskem potencialu med oddelkoma I in II (Ekonomska znanost deli gospodarstvo na I. in II. oddelek; I. oddelek predstavljajo sredstva za proizvodnjo, II. oddelek pa sredstva za potrošnjo; težave v gospodarjenju nastanejo takrat, ko pride do neskladij med obema oddelkoma. Op. urednika.)

Še eno pomanjkljivost opažamo, če nimamo v praksi dosledno uveljavljen interes za gospodarjenje z minulim delom. Ta pomanjkljivost se kaže v slabem pretoku kapitala. Značilno za naš sedanji razvoj je prav vztrajanje kapitalov za vsako ceno v okviru svojih panog, ne glede na to, če razvojne možnosti to sploh omogočajo. Ker selitev kapitala iz panoge v panogo ni bila niti pravno regulirana, še manj pa ekonomsko pospešena, smo morali za to porazdelitev uporabljati druge instrumentarije, ki pa so bili velikokrat premalo ekonomsko pogojevani, kar je prav tako rodilo že omenjeno neskladje v ekonomskem razvoju.

V zgodovinskem razvoju se je in se še kapital oziroma »minulo delo« seli iz panoge v panogo, kar je značilnost tudi našega ekonomskega sistema. Vedno znova smo priče, da se rojevajo nove in nove gospodarske panoge, v katerih je skoncentrirano minulo delo, ki je nastalo v drugih panogah. Vedno višji tehnološki razvoj ima za posledico tudi vedno večjo soodvisnost posameznih panog oziroma dejavnosti med seboj, tako da so v določenem smislu v okviru nacionalne ekonomije prav vse dejavnosti med seboj povezane in soodvisne.

»Zaradi tega se tudi ne more brez konca ohranjati stanje, v katerem je ekonomski položaj delavca odvisen izključno od ekonomskega položaja njegove temeljne organizacije združenega dela in akumulativne sposobnosti panoge, v kateri ta temeljna organizacija gospodari,« ugotavlja Kardelj v svoji knjigi Svobodno združeno delo. Prizadevati si moramo, da bo delavčev položaj vedno bolj odvisen od skupnega družbenega dohodka in ne samo od dohodka v svoji temeljni organizaciji, s čemer dobi svoj smisel tudi pojem »upravljanje minulega dela«, čemur lahko v ekonomskem jeziku rečemo tudi upravljanje družbenega kapitala ali akumulacije ali »presežnega dela«.

Če se poglobimo v ekonomsko strukturo prepletenosti interesov, ki obstojajo med posameznimi ekonomskimi subjekti, se lahko prepričamo, da je povezovanje in združevanje dela in sredstev ne samo politična parola tega trenutka, ampak ekonomska nujnost sedanje stopnje razvoja proizvajalnih sil pri nas. Zato moramo prav skozi usmerjanje minulega dela doseči zadostno koncentracijo kapitala za naložbe, ki postajajo vedno bolj kapitalno zahtevne in v katerih uresničuje svoj interes vedno večje število udeležencev. Z združevanjem sredstev na pretežno interesnem principu lahko presežemo tudi dosedanje kreditno-monetarne odnose in odtujeno vodenje investicijske politike preko bank, kot centrov finančne moči, kjer pri naložbah večinoma ne prednjačijo ekonomski kazalci, ampak večkrat birokratsko etatistični ali navidezni skupni interesi.

V tako prepletenih ekonomskih tokovih med samim gospodarstvom, kot tudi med gospodarstvom in družbenimi dejavnostmi, ima v deželah z višjo stopnjo gospodarskega razvoja tudi produktivnost širši pomen. Naš napor tako ne sme biti usmerjen samo ozko v dviganje individualne ali zgolj tehnične produktivnosti posameznih gospodarskih organizacij, ampak v celoten sklop odnosov v združenem delu in zunaj njega, ker je pomembneje, da zagotovimo usklajeno rast vseh gospodarskih in družbenih dejavnosti in skozi ta vidik rast celotne družbene produktivnosti.

Če ugotavljamo izredno velik pomen »minulega dela« tudi za naš družbeno-ekonomski sistem, potem je prav, da poleg metod političnega delovanja v tej smeri zagotovimo tudi take pogoje, da bo ustvarjen interes delavcev na doslednem uresničevanju kategorije minulega dela v praksi.

Skozi konkretne odnose moramo pospeševati tako delitev dohodka, da se bo delavec zavestno odločal o relativno večjem deležu v korist razširjene reprodukcije, s tem, da bo dolgoročno od take odločitve in od ustreznega vlaganja »sredstev minulega dela« imel tudi korist v obliki osebnega dohodka ali drugih ugodnosti. Korist pa delavec lahko doseže skozi dva vidika svojega vložka, in sicer:

– prvič, ko si z naložbo zagotavlja določene pogoje (surovina, energija, znanje ipd.) lastne proizvodnje in
– drugič, ko minulo delo usmerja v dejavnost, od katere pričakuje le dodaten vir dohodka, kot delež pri skupnem dohodku.

Ustrezen mehanizem za tako obnašanje delavcev – samoupravljalcev pa je lahko tudi sistem delitve osebnih dohodkov na podlagi rezultatov minulega dela v ožjem smislu pojma »minulo delo«, kar sem omenil na začetku svojega razmišljanja.

Spremembe in dopolnitve srednjeročnih planskih aktov DO in tozdov

Edita Žiberna – DSSS

Zmanjšane predvidene stopnje rasti

Na osnovi analize uresničevanja srednjeročnega plana Mercator-Nanosa v letu 1981 ter razvojnih možnosti, glede na položaj, v katerem sta trgovina in celotno gospodarstvo, smo sprejeli sklep o rebalansu srednjeročnega plana in rokovnik izvajanja posameznih faz rebalansa oziroma sprememb in dopolnitev posameznih planskih aktov.

V analizi uresničevanja srednjeročnega plana 1981–1985 smo ugotovili, da zaradi rezultatov, ki jih dosegamo in zaostrenih pogojev investiranja v letu 1981 nismo realizirali nobene od investicij, za katere smo v srednjeročnem programu predvideli začetek ali zaključek del v letu 1981 ali na začetku letošnjega leta. V letošnjem letu zaradi še ostrejših pogojev investiranja in bančnega kreditiranja ne pričakujemo realizacije investicijskega programa, ki je ostal nerealiziran še iz I. etape srednjeročnega obdobja, oziroma, ki je predviden za letošnje leto. Predvidevamo, da bomo letos izpeljali le nekatere manjše naložbe, kot so razširitve, adaptacije in posodobitve sedanjih poslovno prodajnih prostorov ter novogradnje nekaterih manjših trgovin, nikakor pa ne objektov z večjimi prodajnimi in skladiščnimi zmogljivostmi.

V srednjeročnem planu 1981–1985 bomo kot prilogo pustili investicijski program za to obdobje, ki smo ga že sprejeli, s korekturo investicij, ki se bodo financirale iz združenih sredstev na ravni sozda pri tozdu Izbira Postojna, vendar pa ne bomo opredelili časa (leta) izgradnje posameznega objekta, ker bo realizacija posameznih predvidenih investicij odvisna od možnosti in pogojev investiranja v posamezni etapi srednjeročnega obodbja.

Za razliko od že sprejetega srednjeročnega plana stopnje rasti prodaje, celotnega prihodka, dohodka, ostanka dohodka in zaposlenih niso v povezavi z realizacijo posameznih investicij po letih, ker je zelo malo možnosti za aktiviranje katerekoli naložbe.

Ker ugotavljanje celotnega prihodka ter razporejanje dohodka in čistega dohodka po posameznih letih srednjeročnega obdobja 1981–1985 ni povezano s programom aktiviranja naložb in upoštevajoč možnosti razvoja trgovine, ki so opredeljene tudi v resoluciji o politiki izvajanja družbenega plana SRS za obdobje 1981–1985 v letu 1982 (ta pravi, da bo zaradi izvoznih usmeritev industrijska proizvodnja ohranila raven iz leta 1981, da pa bo hitrejša rast proizvodnje zunaj industrije, razen v gradbeništvu in trgovini), smo v korekturi srednjeročnega plana 1981–1985, za razliko od sedaj veljavnega, precej zmanjšali predvidene stopnje rasti.

Predvidene realne letne rasti za zadnja tri leta srednjeročnega obdobja, za delovno organizacijo Mercator-Nanos kot celoto, so:

– prodaja trgovskega blaga	2%
– povprečne zaloge trgovskega blaga	0,4%
– koeficient obračanja zalog tr govskega blaga	1,5%
– celotni prihodek	2,1%
– porabljena sredstva	2,1
– dohodek	2,1%
– skupna in splošna poraba	1,8%
– čisti dohodek	2,2%
– osebni dohodek	1,8%
– ostanek čistega dohodka	3,9%

Zaposlenost naj bi ostala na ravni leta 1981, spreminjala naj bi se samo kvalifikacijska struktura zaposlenih.

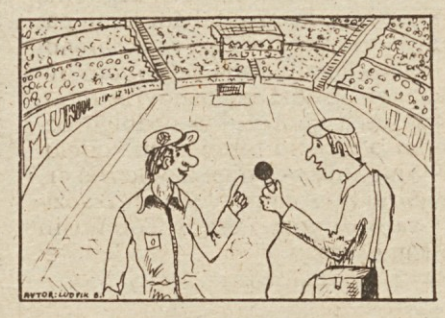

Medtem, ko ljudje umirajo zaradi samomorov, srčnih kapi in nogometnih obsedencev v Braziliji, se Italijani veselijo velikega uspeha svoje nogometne reprezentance na Mundialu v Španiji. V nasprotju s tem se jugoslovanski nogometaši ne sekirajo zaradi svojega neuspeha. Zakaj bi se pa, saj ne gre samo njim tako slabo!

Boljši delovni pogoji v prenovljeni prodajalni

Ob 4. juliju, Dnevu borca, smo s ponosom obesili zastavo na pročelje naše nove samopostrežbe z bifejem v Dolnji Košani. Delovna zmaga nam je dajala moč, da smo uspeli minuto pred otvoritvijo dokončati vse potrebno, da so potrošniki lahko stopili v prodajne prostore.

Številke, datumi, načrti, dogovori, sredstva, težave in drugo – o tem ne bom pisala. Izrabila bi vrstice v našem glasilu le za to, da bi se najlepše zahvalila vsem, ki so se kakorkoli trudili in pomagali k naši zmagi. Dosežek je toliko bolj svetel, ker se je gradnja in oprema prodajalne odvijala v času, ko dan za dnem poslušamo o gospodarskih težavah doma, v delovni organizaciji, v domovini in svetu. V imenu delovnega kolektiva nove prodajalne si upam obljubiti, da bomo z dobrim delom in skrbnim poslovanjem opravičili vložena sredstva in skrb.

Joža Kaluža – TOZD Izbira

Z objektivom v Savudriji

Tovarišica Zlata in kuharici v domu. Velja, da je takemu počutju »kriva« tudi dobra hrana in postrežba doma. Besedilo in foto Tomaž Vrhovec

Na posnetku smo »gasilsko« ujeli del naših sodelavcev z družinami. Vsi po vrsti so v Savudriji zadovoljni; temu pripomorejo medsebojno sodelovanje in tovariški odnosi.

Tone Strle, dolgoletni vodja delovne skupnosti (sedaj v pokoju), v razgovoru s predsednico upravnega odbora počitniškega doma, tovarišico Zlato, in našim voznikom Fricem. Pohvalil je usluge, ki jih nudi počitniški dom, in če je to rekel on, ki je znal biti vedno dovolj kritičen, potem je res tako.

Računalniško spremljanje prodaje v samopostrežnih trgovinah

Slobodan Milinković – DSSS

Terminalske blagajne

V razvitih deželah Zahodne Evrope je že dalj časa uveljavljeno računalniško spremljanje prodaje v samopostrežnih prodajalnah. Analize so pokazale, da je uspešnost takšnega načina poslovanja naslednja:

– stroški osebnih prejemkov so se zmanjšali za 20%,

– investicije v nove objekte so se zmanjšale za 25%,

– obseg zalog se je zmanjšal za 20%,

– obseg rezervne zaloge se je zmanjšal za 65%,

– površine manipulativnega prostora so se zmanjšale za 50%,

– število primerov ko zmanjka zaloge, se je zmanjšalo za 70%,

– stopnja donosnosti (dobičkovna mera) se je dvignila od 2,0 na 2,5%,

– potrebni prostor za razmestitev izdelkov v trgovini se je zmanjšal za 25 do 30%,

– naročanje je bilo pospešeno za 15% itd.

V Zahodni Nemčiji in Franciji sem bil priča zelo uspešni neposredni povezavi samopostrežnih trgovin (blagajniških mest) z računalnikom prek blagajn, ki so bile prirejene v obliki terminala.

Postopek obračuna na blagajni je potekal na dva načina. Prvi način je bil s tako imenovanimi polavtomatskimi blagajnami – terminali, na katerih je blagajnik vtipkal le označbe (šifre) izdelkov. Cene izdelkov je posredoval računalnik, skupaj z naslovi izdelkov, na osnovi šifre izdelka in oboje je bilo na blagajni izpisano na kupon za kupca. S tem kupec dobi jasen pregled nad nakupom, kar mu omogoča kontrolo cen in izbora. Ta kupon je zelo pomemben, ker močno izboljša obveščenost potrošnikov.

Zaradi avtomatiziranega izpisovanja cen se zmanjšuje število napak, pravilnost številke izdelka pa je možno kontrolirati s sistemom kontrolnih modulov, ki jih opravi računalnik. Pri spremembah cen je treba zamenjati le cene v računalniku in na policah (predpostavka je označevanje cen na policah, ne na izdelkih). Tak sistem olajšuje tudi stalno inventuro, ko se prek blagajn vnašajo podatki o dejanski količini posameznih izdelkov na zalogi v računalnik.

Ugotavljanje in obračun viškov in manjkov poteka avtomatično. Ob dobavi blaga v trgovino je razpored izdelkov na dobavni dokumentaciji lahko prirejen razporedu izdelkov na policah v trgovini, kar v veliki meri racionalizira delo v trgovini ob sprejemu blaga. Postranski rezultati računalniškega spremljanja prodaje blaga v samopostrežnih prodajalnah niso nič manj pomembni in so naslednji:

– pregled najpogosteje prodanih proizvodov,

– pregled sprememb cen,

– pregled obremenjenosti posameznih blagajn,

– pregled gibanja prodaje v teku dneva itd.

Drugi način prodaje oziroma obračuna na blagajni je potekal na višji stopnji avtomatizacije in sicer tako, da so posebne naprave na blagajnah čitale etiketo na izdelku, na kateri je s posebnim zapisom zabeležena številka izdelka. V samopostrežnih prodajalnah je približno 70% izdelkov, ki imajo razmeroma nizko ceno in ne vzdržijo stroškov vnaprejšnjega izdelovanja etiket (po posebnem naročilu), vendar so v novejšem času izdelali posebne strojčke za ročno izdelavo markirnih etiket neposredno v trgovinah.

Kot povzetek lahko ugotovimo, da avtomatiziranje prodajnega procesa v samopostrežnih trgovinah prinaša tele učinke:

– avtomatizirano spremljanje in obnavljanje zalog,

– pospešitev dela na blagajnah (manj vrst),

– izdelava preglednega blagajniškega kupona za kupca,

– spremljanje statistike prodaje,

– poenostavitev postopka spremembe prodajnih cen,

– spremljanje dela osebja pri blagajnah,

– hitrejše izvajanje tekoče inventure,

– racionalizacija dela pri sprejemanju blaga v trgovino ... itd.

Kdaj se bo v naših samopostrežnih prodajalnah uveljavil pravkar opisani način sodobnega trgovskega poslovanja, je odvisno od več dejavnikov. Na osnovi tujih in lastnih izkušenj pa lahko trdimo, da bo na tem področju potrebnega še precej organizacijsko pripravljalnega dela.

Gibanje OD v M-Nanosu v letošnjem prvem polletju

Edita Žiberna – DSSS

Krepko pod republiškimi poprečji

V prvih šestih mesecih letos znaša povprečni izplačani čisti osebnih dohodek na zaposlenega v M-Nanosu 10.789 dinarjev. V primerjavi z enakim lanskim obdobjem je narasel za 20,7%. Ob upoštevanju porasta življenjskih stroškov (za 28%) ugotavljamo realni padec osebnih dohodkov v M-Nanosu v obdobjih, ki ju primerjamo, za skoraj 6%. Obenem je povprečni izplačani čisti osebni dohodek na zaposlenega v M-Nanosu narasel v primerjavi z doseženim ob koncu lanskega leta za 11%.

Že v lanskem letu, kot tudi v letošnjem ugotavljamo stalno in vse večje zaostajanje naših povprečnih osebnih dohodkov za povprečji doseženimi v trgovini, kot tudi ločeno gledano, v trgovini na debelo in drobno v SR Sloveniji. Povprečni čisti osebni dohodek na zaposlenega, dosežen v prvem polletju letošnjega leta, zaostaja za polletnim povprečjem trgovine SR Slovenije za 17,5%; grosista (Sadje in Grosist) sta dosegla povprečni čisti OD na zaposlenega za približno 15% nižji kot je bil dosežen v trgovini na debelo v SR Sloveniji, maloprodajni tozdi pa zaostajajo različno, odvisno od možnosti (vpliv raznih obveznosti – predvsem iz aktiviranih naložb) in doseženih rezultatov poslovanja, za 5 do skoraj 20% za povprečjem, doseženim v trgovini na drobno SRS v prvih šestih mesecih 1982.

Nižji povprečni osebni dohodki, ki jih dosegamo v M-Nanosu, od doseženih v trgovini SRS, so posledica precej slabših rezultatov poslovanja tako produktivnosti kot ekonomičnosti in tudi rentabilnosti, kot jih dosegajo v povprečju republiške podskupine dejavnosti, v katere se uvrščajo posamezni naši tozdi.

Povprečni mesečni čisti osebni dohodki na zaposlenega, doseženi v I. polletju 1982, v primerjavi s preteklim primerjalnim obdobjem in letnim planom 1982

TOZD	doseženo v I. poll. 1981	letni plan 1982	doseženo v I. poll. 1982	indeks (4:2)	indeks (4:3)
skupaj	8.938	11.421	10.789	120,7	94,5
Izbira	8.625	11.762	10.492	121,6	89,3
Preskrba	9.287	11.406	10.867	117,0	95,3
Indus	8.638	10.380	10.240	118,5	98,7
Opskrba	8.815	11.139	11.183	126,9	100,4
Sadje	9.099	11.651	11.463	126,0	98,4
Trgovina	7.787	10.366	9.507	122,1	91,7
Grosist	10.072	12.808	12.019	119,3	93,8
TMI	7.749	10.017	9.609	124,0	95,9
DSSS	10.382	12.431	12.207	117,6	98,2

Pravnik svetuje

Kakšen je rok za vložitev zahteve za varstvo pravic?

To vprašanje je urejeno v 221. členu Zakona o združenem delu, povzela pa sta ga Zakon o delovnih razmerjih v 180. členu in Pravilnik o delovnih razmerjih v 136. členu.

Tukaj gre pravzaprav za rok, v katerem je treba vložiti enega od pravnih sredstev – pritožbo ali ugovor zoper določeno odločbo oziroma sklep ali ustrezni zahtevek.

Po navedenih predpisih znaša rok **30 dni,** kar pomeni, da mora prizadeti pravno sredstvo vložiti v roku 30 dni. To lahko stori tako, da svojo zahtevo da na zapisnik pri delavcu, ki vodi postopek, ali pa s pismeno vlogo.

Navedeni 30-dnevni rok je prekluziven, kar pomeni, da tega roka ni mogoče skrajševati niti ga podaljševati. S potekom roka prizadeti izgubi pravico vlaganja pravnega sredstva.

Rok teče od dneva, ko je delavcu vročena odločba, s katero je bila kršena njegova pravica, ali od dneva, ko je izvedel za kršitev.

Drugačen rok pa je predpisan v disciplinskem postopku. V tem postopku lahko delavec ali tisti, ki je zahteval postopek, ugovarja pri delavskem svetu tozda ali DSSS v roku, ki pa ne sme biti **krajši od 8 dni.** To določilo je predpisano v Zakonu o združenem delu in sicer v 204. členu. Iz tega izhaja, da je ta rok možno podaljšati, ni ga pa mogoče skrajševati. Konkretno dolžino roka je treba določiti v pravilniku.

V delovni organizaciji Mercator-Nanos je bil sprejet rok za vložitev pravnega sredstva v disciplinskem postopku 8 dni, kar izhaja iz 32. člena Pravilnika o disciplinski in odškodninski odgovornosti.

Ali lahko delavec odkloni izvršitev določene delovne naloge?

V naši zakonodaji je to vprašanje urejeno v 118. členu Zakona o delovnih razmerjih in v 95. členu Pravilnika o delovnih razmerjih.

Najprej moram pojasniti, da delavec **mora** opravljati dela in naloge, za katera je sklenil delovno razmerje in za katere ima ustrezno strokovno izobrazbo.

Izjema od tega pravila pa je, da ima delavec, če mu grozi neposredna nevarnost za življenje ali zdravje, ker niso bili storjeni predpisani ukrepi za varstvo pri delu, pravico odkloniti delo ter zahtevati, da se nevarnost takoj odpravi. Če delavec v takšnem primeru odkloni delo ni bojazni, da bi bila ogrožena delavčeva pravica iz dela, predvsem pa pravica glede osebnega dohodka ali celo obstoja delovnega razmerja.

V primeru, da organizacija združenega dela meni, da je delavec neopravičeno odklonil delo, mora o tem obvestiti inšpekcijo dela. Ta mora brez odlašanja opraviti ogled in odrediti ustrezne varstvene ukrepe ali pa obvestiti delavca, zakaj njegova zahteva ni utemeljena. Sicer pa neopravičena odklonitev izvršitev dela predstavlja kršitev delovne dolžnosti. V takšnih primerih se zoper delavca uvede disciplinski postopek. Če so podani razlogi oziroma če je v tem postopku ugotovljeno, da je delavec brez razloga odklonil izvršitev dela, se mu izreče ustrezen ukrep.

Sergej Paternost

Humor v delovni halji

Franček iz Kopra

Hura, dopust je!

Spet je zasedala konferenca na najvišji ravni. Predsednik, kot zmeraj, moja Franca. Polna miza prospektov, ponudb in naslovov je dala slutiti, da bo dnevni red zelo obilen, kljub eni sami točki – DOPUST.

To je tisti čas, ko lahko tudi jaz sodelujem, seveda samo finančno. S Franco si razdeliva funkcije: ona je vodilna, jaz pa finančnik. Tako sva sedla za oglato mizo, nakar je Franca pričela sejo: Grčija, Španija, Rusija – fuč. Ne pride v poštev. Tako je odločila predsednica. Osredotočila sva se na domači turizem – nikjer ni tako lepo kot doma. Morje, hribe in doline, vse sva prečesala. Nazadnje sva gledala v prospektih samo še cene. Saj me boste razumeli: sem uslužbenec Mercatorja in Franca penzionerka Mercatorja. Rovinj, Poreč, Zlatne stene – preblizu. Ne pride v poštev. Rab, Hvar, Haludovo – predaleč. Ne pride v poštev. Dopustovalo se bo doma! Tako bova tudi midva s Franco prispevala k stabilizaciji. Saj sva v preteklosti dosti več porabila kot pa prislužila. Vendar, načrt je treba izdelati do potankosti: najprej bova očistila stanovanje, vse pospravila, da ne bo za časa dopusta nepotrebnega dela, ampak se bova res v miru odpočila.

Franca je predlagala dnevni red, ki bo veljal za čas dopusta: vstajanje ob peti uri zjutraj, nakar greš v trgovino po nakupih mlekca, salame, kruhka in sadja. Varuj, da se ne boš predolgo zadrževal po trgovinah, ker moraš do sedme pripraviti zajtrk! Ob osmi uri se starta proti Umagu, kjer bova preživela zasluženi dopust. Čez dan se bova hranila z mrzlo hrano, zvečer pa boš skuhal Argo Maggi juho.

Toda tudi to ni bilo tako poceni. Vsak dan 800 dinarjev, pa še stroški avtomobila in vstopnina – pa še kar precej garati sem moral – nakladaj, razkladaj, serviraj. Utrujen sem bil, kakor da bi bil vsak dan na sestanku sindikata.

Kljub vsemu mi je vsak dan ostalo pol ure čistega, ki sem jo uporabil za opazovanje kopalcev, posebno nežnega spola. Kaj hočete, trgovec sem, pa me modeli bikinijev posebej zanimajo. Teh deset dni domačega turizma se je končalo, zdaj pa z novimi močmi na delovno mesto!

Ja, pa še tole: sosedovi so bili na dopustu v Grčiji; občutke imajo iste kot jaz – finančne in fizične.

Nanosove vesti

Nanosove vesti, priloga časopisa Mercator, glasila delavcev in kmetov SOZD Mercator – Ureja uredniški odbor – Odgovorni urednik priloge Sergej Paternost (telefon: (067) 21-441) – Tisk ČGP Delo – Naklada 12.000 izvodov

Mercator v SV Sloveniji

Povzetek iz 17. številke informacij o samoupravni in poslovni dejavnosti

Kristina Antolič – M-Izbira Panonija, Ptuj

Finančni obseg prodaje manjši kot lani

V delovni organizaciji Mercator-Izbira Panonija smo v letošnjem prvem polletju dosegli okrog 2,6 milijarde dinarjev realizacije, kar je za okrog 26% več kot v enakem obdobju pretekleta leta. Planirano realizacijo smo presegli za 9% in to z višjo rastjo cen od načrtovane. Če upoštevamo, da so cene v trgovini na drobno porasle za 28%, v trgovini na debelo pa preko 30%, lahko rečemo, da je finančni obseg prodaje nižji od tistega v lanskem letu.

V posameznih temeljnih organizacijah združenega dela naše delovne organizacije so bili poslovni rezultati takšnile:

TOZD Maloprodaja

Ustvarjena je bila realizacija v višini 953 milijonov dinarjev, kar je 27% več kot v enakem obdobju preteklega leta. Realizacija se je najbolj povečala v samopostrežnih in klasičnih prodajalnah s prehrambenim blagom, medtem ko se je v prodajalnah s tehničnim blagom, zaradi pomanjkanja nekaterih vrst blaga in tudi delne preusmeritve kupne moči, povečala le za približno 20%. Za 29% je višja realizacija po zaposlenem z odstotkom manj zaposlenih kot v enakem obdobju lanskega leta.

Zaloge so naraščale hitreje od realizacije in sicer za 34% več kot v preteklem letu; največje so v prodajalnah s tekstilnim blagom, kar je posledica višjih cen tekstila, pa tudi boljše založenosti prodajaln. Koeficent obraćanja zalog se giblje od 2,0 do 6,5, kar je vsekakor manj od planiranega (najvišji je bil 8 in najnižji 2,5).

Efektivni delovni čas je bil za odstotek slabše izkoriščen kot v lanskem prvem polletju. Vzroki so vsekakor v močnem povečanju boleznin do 30 in nad 30 dni. Zaradi boleznin do 30 dni je bil zabeležen izpad 6198 ur, kar je temeljno organizacijo stalo 980.683 dinarjev. V prvih šestih mesecih je tako že bilo izkoriščenih 75% za vse leto načrtovanih boleznin.

Materialni stroški so nekoliko narasli; med njimi je zelo visok strošek amortizacije po predpisanih minimalnih stopnjah. Čisti mesečni osebni dohodek na delavca znaša 9.878 dinarjev in je tako verjetno najnižji med drugimi tozdi oziroma delovnimi organizacijami v sestavi sozda Mercator.

TOZD Veleprodaja

V prvem polletju letošnjega leta je ustvarila preko 1,4 milijarde dinarjev realizacije, kar je za 24% več kot v enakem obdobju lanskega leta. Poudariti je treba, da je bila pri planiranju upoštevana le 15 odstotna rast cen, kar pa je za polovico manj dejanske, saj so te poskočile za preko 30%.

Količina prehrambenega blaga je narasla, prodaja tehničnega pa se je povečala le za 8%. Znižanje količine prodaje je treba v veliki meri pripisati pomanjkanju tehničnega blaga in sicer izdelkov Gorenja, ki zaradi izvozne usmeritve ne zagotavlja potrebnih količin.

Mercatorjevi kupci so v skupni realizaciji tozda Veleprodaja še vedno preslabo zastopani, saj je njihov delež v zadnjih treh letih celo v upadanju. Zunanji grosisti so še vedno močno zastopani pri Mercatorjevih organizacijah v severovzhodni Sloveniji, za dosego planiranega deleža internih nakupov pa se bo treba močneje poslovno organizirati, tako s strani delovne organizacije, predvsem pa sozda.

Zaloge v tozdu Veleprodaja so se v primerjavi z enakim obdobjem lanskega leta povečale kar za 44%; načrtovanega obračanja zalog tako nismo dosegli. Zelo so se povečale tudi boleznine do 30 dni in predstavljajo kar 64% več odsotnosti kot v lanskem enakem obdobju.

V stabilizacijskem programu, ki je tudi sestavni del letnega gospodarskega načrta, smo med drugim sprejeli obvezo, da bo treba zmanjšati zaloge in izostanke zaradi bolniških, kar pa ni uspelo, vendar se bo treba dosledneje zavzemati za uresničevanje planskih ciljev in nadoknaditi zamujeno.

Povprečni mesečni osebni dohodek na delavca v tozdu Veleprodaja je 10.969,90 dinarjev.

Med porabljenimi sredstvi v tozdu je najpomembnejši del nabavna vrednost prodanega blaga, preostali del so materialni stroški in amortizacija. Od materialnih stroškov so najbolj narasli stroški električne energije, kalo, razsip, okvare materiala, PTT storitve itd.

TOZD Zaščita

TOZD Zaščita je v prvem polletju s proizvodno in trgovinsko dejavnostjo ustvarila za preko 207 milijonov dinarjev realizacije, kar je za 35% več kot v enakem časovnem obdobju leta 1981.

Planirana realizacija je bila presežena za 25%. Zaradi novih proizvodnih zmogljivosti, vzporedno s tem večjega števila zaposlenih, pa tudi višjih cen, se je močno povečala prodaja lastne proizvodnje, delež prodaje trgovskega blaga pa se v skupni realizaciji znižuje. Realizacija usnjene zaščitne konfekcije se je povečala za 65%, tekstilno zaščitna konfekcija za 52% in modna konfekcija za 55%. Tekstilna zaščitna konfekcija je sicer presegla lansko realizacijo za več kot polovico, plana pa ni dosegla, saj je zaradi pomanjkanja reprodukcijskega materiala opravljala storitve druge konfekcije, kar se bo negativno odrazilo na doseženem dohodku.

Cene reprodukcijskega materiala so strahovito naraščale: cene usnja so narasle kar za 84%, gotovi izdelki za 46%,nove prodajne cene proizvodnje so bile uveljavljene šele nekaj mesecev po podražitvi surovine. Zaloge so naraščale znatno hitreje od realizacije in so dosegle indeks 215, kar je v veliki meri posledica slabe oskrbe z reprodukcijskim materialom, to pa za tozd pomeni veliko finančno obveznost.

Število zaposlenih se je povečalo za 25%. Boleznine do 30 dni so se povečale za 51, nad 30 dni pa celo za 117%.

Decembra preteklega leta se je Zaščita vselila v nove proizvodne prostore, s tem pa so se bistveno spremenili pogoji dela in povečala proizvodnja. Povečali so se stroški toplotne energije, amortizacije, vzdrževanja in še drugi, ki so v neposredni povezavi s spremenjenim obsegom poslovanja.

Čisti mesečni osebni dohodek na delavca znaša 10.771 dinarjev.

Delovna skupnost

Prihodki delovne skupnosti skupnih služb se ustvarijo v pretežni meri na osnovi samoupravnega sporazuma o svobodni menjavi dela, del prihodka pa je rezultat prodaje računalniških storitev, dejavnosti družbene prehrane, ki se knjigovodsko vodi v delovni skupnosti, ter nekaterih drugih prihodkov.

Med porabljenimi sredstvi, ki predstavljajo izključno materialne stroške in amortizacijo, predstavlja prav amortizacija najpomembnejše mesto. Ta je narasla predvsem po zaslugi spremenjenih osnov, povečanih po lanski revalorizaciji osnovnih sredstev ter spremenjenih stopenj, ki jih je predpisal novi zakon o amortizaciji.

Čisti mesečni osebni dohodek na delavca znaša 13.761,90 dinarjev.

Tako smo v delovni organizaciji M-Izbira Panonija ustvarili 2.552.057.906 dinarjev celotnega prihodka; materialni stroški znašajo 100.956.867, porabljena sredstva 2.280.582.378, dohodek pa 271.475.126 dinarjev.

Deset let uspešnega dela blagovnice

Kristina Antolič – M-Izbira Panonija, Ptuj

Jubilantka v središču Ptuja

Blagovnica, ena največjih poslovnih enot delovne organizacije Mercator-Izbira Panonija, v sestavi tozda Maloprodaja, je 8. avgusta slavila 10-letnico uspešnega dela.

Pred dobrimi 13 leti smo si delavci takratnega trgovskega podjetja Panonija želeli, da bi se trgovina na ptujskem območju hitreje razvijala. Razgovori o združitvi ostalih trgovskih podjetij v Ptuju, tako tudi pekov in gostincev, nam niso prinesli željenih rezultatov. Iskali smo druge poslovne partnerje in tako je naneslo, da smo se v letu 1970 združili z Mercatorjem iz Ljubljane, ta združitev pa je omogočila večji in hitrejši razvoj trgovine v Ptuju in njeni širši okolici.

Gradnja blagovnice se je tako pričela. Zemljišče za ta objekt je prav v centru Ptuja. Delo in organizacijo je vodilo gradbeno podjetje Gradis, gradbena enota Maribor. Iz posnetkov, ki jih hranimo v arhivu, je razviden celoten potek gradnje – od prvih nosilcev in plošče do druge plošče in postavitve skeleta celotne zgradbe. Vendar je bil pogled na takratno blagovnico brez fasade nezanimiv, saj je bila videti kot pravi bunker: siva, pusta in mračna.

Ob občinskem prazniku, 8. avgusta leta 1972, je bila otvoritev. Na takratni slovesnosti se je na ploščadi pred blagovnico zbralo več tisoč ljudi, toliko, da vsi naenkrat niso mogli v novo zgrajeni objekt. Po desetih letih ugotavljamo, da je bila blagovnica potrošniku nujno potrebna.

Blagovnica ima 3800 m² prodajnih površin, kar je za takratne razmere pomenilo podvojitev prodajnega prostora v Ptuju. V takratnem elaboratu o upravičenosti graditve je navedeno, da bo rentabilno poslovala, če bo njen letni promet poslovanja znašal 45.000.000 dinarjev s 110 delavci. To je bilo tudi realizirano, kar je razvidno iz naslednjih podatkov:

leto	promet
1972	23.994.337,17 (avgust)
1973	59.277.619,13
1974	82.646.167,79
1975	107.069.721,16
1976	88.265.251,80
1977	139.513.302,90
1978	179.548.832,20
1979	208.122.425,28
1980	250.380.907,21
1981	314.724.264,52
1982	168.748.753,03 (do 30. 6. 1982)

Jubilantka v središču Ptuja: deset uspešnih let blagovnice. Vse foto Kristina Antolič

Blagovnica je osrednji nakupovalni center za občane ptujske občine, pa tudi za mnoge obiskovalce in turiste.

Dnevno jo obišče povprečno 3000 kupcev. Mnogi so zadovoljni z delom in ponudbo blaga, venda pa so s postrežbo kaj malo zadovoljni. Ugotavljamo, da imamo ponekod še zastarelo ponudbo, ki bi jo morali hitreje priladoditi razmeram na trgu in željem potrošnikov. Prostorsko blagovnice sicer ne moremo širiti, zato pa imamo možnosti, da jo bolje izkoristimo. Od samega začetka pa do danes smo že velikokrat spreminjali lokacijo oddelkov jih združevali, pozneje pa ponovno ločevali. Ob otvoritvi je bilo v Blagovnici 14 oddelkov, danes jih je samo 11.

Pod široko streho prodajnega prostora je moč dobiti vse, kar je velika prednost za potrošnike, ne pa tudi za zaposlene! Od 105 zaposlenih v letu 1972 jih je do danes ostalo 30; vsi ostali so menjali zaposlitev. To je tudi vzrok za slabšo kakovost dela. Živimo v kraju, kjer smo v veliki meri odvisni od stalnih kupcev, ki so se navadili na prodajalca, dobili zaupanje in se vedno znova vračajo. Prepogosta menjava kadra pa za naš kraj in čas ni primerna. Ob desetletnici uspešnega dela bi nam moralo biti vodilo to, da vljudna in kakovostna postrežba ob primerni založenosti in asortimanu blaga privabi največ kupcev.

Rado Plohl

Ljubica Vuradin

Edi Ber

V tem, sedaj 137-članskem kolektivu, je 30 delavcev, ki so v tej enoti od začetka poslovanja. Prva dela sta nastopila Vekoslav Lasič, ki skozi vseh deset let skrbno ureja in tako dobro vzdržuje vse tehnične naprave, da skorajda nemoteno delujejo, in Janko Petek, prvi upravnik blagovnice, ki ima velike zasluge za dobro začeto in organizirano delo v tej enoti. Obema smo za ves trud in vloženo delo dolžni posebno zahvalo.

Vseh deset let so blagovnici ostali zvesti Marjana Frčec, Gizela Jakob, Franc Prosenjak, Lovro Kurnik, Darinka Vidovič, Silva Korenjak, Anica Kureš, Elica Petek, Anica Korošec, Emica Mesarič, Marija Merc, Marija Ačko, Ljubica Menoni, Marta Vrabl, Tilčka Golc, Jožica Lepščina, Marjana Predovnik, Dragica Vrabl, Mimica Geč, Rado Plohl, Maks Rozman, Vekoslav Lasič, Edi Ber, Milan Kajzerberger, Vesna Mirtič in Marica Koderman. Vsak je na svojem delovnem področju prispeval določen delež k uspešnemu poslovanju blagovnice, zato smo slehernemu dolžni izreči iskreno zahvalo za vložene napore in delo za uspešen razvoj te poslovne enote, z željo, da bi bili mlajšim sodelavcem za zgled.

Ob 10-letnici poslovanja blagovnice smo poklepetali z nekaterimi od zaposlenih.

Ljubica Vuradin, prodajalka: »V blagovnici sem od 14. 7. 1972, to je bilo še pred otvoritvijo. Razporejena sem bila na oddelek ženske konfekcije v I. etaži, kjer sem pomagala pri polnjenju polic, pa tudi pri čiščenju, saj je bilo treba pred otvoritvijo še veliko postoriti.

Od otvoritve pa do danes se je veliko spremenilo – že sama lokacija oddelkov, pa tudi veliko takratnih sodelavcev so zamenjali drugi. Delovni pogoji so res boljši kot drugod, nastanejo pa tudi težave, kadar je v okvari klimatska naprava.«

Edi Ber, vratar: delo v blagovnici je začel opravljati 1. julija 1972. Njegovo delo je zelo naporno predvsem ponoči, saj je njegov delovni čas izmenski. Razen vratarske in čuvajske službe ima opravka še z telefonsko centralo in stiskanjem kartonske embalaže, ki je v tej enoti ne manjka. S svojim delom je zadovoljen, čeprav se mu zgodi, da nastopijo kdaj težave, predvsem v nočnem času.

Rado Plohl, upravnik: dela in naloge upravnika opravlja dobra tri leta, vendar je v blagovnici že od 1. julija 1972. Od takrat pa do prevzema te odgovorne naloge je opravljal delo poslovodje v športnem oddelku. Ni najbolj zadovoljen; nenehno se srečuje s težavami in problemi, ki jih v tako velikem kolektivu ne manjka, upa pa, da se bo sčasoma vse uredilo. Najhujše je pomanjkanje blaga.

Ob obletnici je izšla posebna interna informacija, posvečena uspehu in delu blagovnice, katere povzetek je tudi ta zapis.

Ob 10-letnici ptujske blagovnice

Kristina Antolič – M-Izbira Panonija, Ptuj

Srečanje potrošnikov

Blagovnica, največja poslovna enota tozda Maloprodaja, je ob 10-letnici svojega uspešnega poslovanja organizirala v petek, 6. avgusta, srečanje potrošnikov.

Vreme je bilo več kot naklonjeno, saj že dolgo ni bilo tako lepega večera, kot prav takrat. Zvoki godbe na pihala s Ptuja, ki je igrala od 18. do 19., so privabili na ploščad pred blagovnico več kot tisoč potrošnikov od blizu in daleč.

Po pozdravnem govoru v imenu kolektiva blagovnice je s svojim nastopom vzdušje popestrila še folklorna skupina iz Markovec. V nadaljevanju je vse do prve ure naslednjega dne zabaval potrošnike, jim krajšal čas in brusil pete ansambel Metuljček s Ptuja. Za svoje potrošnike, obiskovalce tega srečanja, je kolektiv blagovnice pripravil darilne vrečke in sicer za tiste, ki so tega ali naslednja dva dneva praznovali svoj življenjski praznik. Najmlajši obiskovalec tega večera je bil star komaj tri mesece in je bil prav tako nagrajen.

Niso pozabili na najoddaljenejšega obiskovalca, ki je ta dan pripotoval iz Avstralije, bili pa so tudi iz Švedske, Tunisa, Nemčije itd. Darilo je prejel tudi potrošnik, ki je tega dne ob nakupu v blagovnici pustil največ denarja, vendar je moral predložiti paragonski blok.

Kolektiv blagovnice se je ob tej priliki zelo izkazal s postrežbo. Čeprav so nekateri delavci te enote delali od jutra pa do prvih ur naslednjega dne, jih to ni motilo. Srečni in zadovoljni so bili, ko so ob njihovi navzočnosti potrošniki izrekali pohvale.

Med množico potrošnikov smo tega večera poklepetali z nekaterimi, ki so na naša vprašanja o tem, kako so ob nakupu zadovoljni s postrežbo, z izborom blaga in s ponudbo, odgovorili s pohvalami.

Na srečanju ob 10-letnici ptujske balgovnice se je zbralo več kot tisoč potrošnikov. Foto Kristina Antolič

Poslovna enota Kooperacija

Alenka Kolarič – M-Izbira Panonija, TOZD Veleprodaja, Ptuj

Združeni zasebniki – stabilnejše gospodarstvo

V sestavu delovne organizacije M-Izbira Panonija oziroma tozda Veleprodaja posluje tudi poslovna enota Kooperacija s sedežem v Mariboru. Njena dejavnost je poslovanje z drobnim gospodarstvom, saj sodeluje in povezuje preko 320 zasebnih obrtnikov – kooperantov različnih strok na območju SR Slovenije ter drugih republik. V tej enoti je zaposlenih 11 delavcev, ki so v lanskem letu ustvarili za 313.422.000 dinarjev realizcije, kar je pomenilo indeks 158 v primerjavi s poslovanjem v letu 1980.

V sestavu delovno organizacije M-Izbira Panonija oziroma tozda Veleprodaja posluje tudi poslovna enota Kooperacija s sedežem v Mariboru. Njena dejavnost je poslovanje z drobnim gospodarstvom, saj sodeluje in povezuje preko 320 zasebnih obrtnikov – kooperantov različnih strok na območju SR Slovenije ter drugih republik. V tej enoti je zaposlenih 11 delavcev, ki so v lanskem letu ustvarili za 313.422.000 dinarjav realizacije, kar je pomenilo indeks 158 v primerjavi s poslovanjem v letu 1980.

Glede na možnosti za tesnejše sodelovanje so podani pogoji za dosego boljših razultatov, kar je vidno že v prvem polletju tega leta, saj beležimo realizacijo z indeksom 140 v primerjavi s poslovnim letom 1981. Iz tega je moč razbrati vlogo in pomen malega gospodarstva v okviru sozda Mercator in celotnega gospodarskega položaja v državi.

Ugotavljamo, da smo s takšnim načinom poslovanja med delovno organizacijo in zasebnimi obrtniki k celotnemu gospodarstvu veliko prispevali, saj zadovoljujemo potrebe TAM, Metalne, Gorenja, Slobode, Rade Končarja in drugih s kakovostnimi polizdelki, ki jih naštete organizacije vgrajujejo v svoje končne proizvode. Ne le, da smo s tem zmanjšali delež odliva deviz, temveč smo pripomogli tudi k pocenitvi izdelkov.

Kooperanti izdelujejo tudi specialno strojno opremo, katere naročniki so Iskra, Zavod za raziskavo materialov, Unis Sarajevo, Jugorapid Zagreb in druge organizacije. Glede na specifiko dela serijska izdelava potrebne opreme ni bila možna, zato so bile organizacije vezane na uvoz, kar pa je pogojeno z deviznimi sredstvi in čakalno dobo – tudi do 7 let!

Glede na veliko število združenih zasebnikov so tudi stroke in dejavnosti različne. Tako izdelujejo na primer tudi izdelke za široko potrošnjo – predvsem stroje in mehanizacijo za kmetijstvo, vinogradništvo, sadjarstvo in vrtnarstvo. Te izdelke plasiramo na tržišče preko Poljoopskrbe Zagreb, kranjskega Merkurja in mariborskega Ferromota, žal pa ugotavljamo, da so pri tem premalo prisotne Mercatorjeve organizacije, ki tudi prodajajo te izdelke.

Še in še bi bilo moč naštevati, kaj vse izdelujejo naši kooperanti. Poudariti je treba, da smo v SR Sloveniji nosilci pri izdelavi spominkov za XIV. zimske olimpijske igre Sarajevo ,84. Pogodbo za realizacijo oziroma plasma izdelkov smo sklenili z DO Svjetlost iz Sarajeva v vrednosti 300 milijonov dinarjev za dobo treh let. Nosilca proizvodnje sta Mitja Šušteršič iz Ljubljane, ki izdeluje dišeče smrekice in igralne karte, ter **Franjo Gorjak** iz Maribora, kateremu sem zastavila nekaj vrpašanj.

Katera je vaša glavna dejavnost in koliko delavcev zaposlujete?

Registrirani smo za izdelovanje okrasnih predmetov in spominkov. V moji delavnici je zaposlenih 7 delavcev.

Kako dolgo ste že vključeni v našo delovno organizacijo in kako ocenjujete to povezovanje?

1974. leta sem se vključil v poslovno enoto Kooperacija vaše delovne organizacije in ta čas sodelovanja ocenjujem zelo pozitivno. Kot zasebni obrtnik bi svoje izdelke na tržišču zelo težko plasiral, pod okriljem delovne organizacije pa je to povsem drugače. Prav tako so dane boljše možnosti za nabavo reprodukcijskega materiala– pri tem mislim na nabavo brez prometnega davka, saj gre ta preko M-Izbire Panonije. Zagotovljena so mi finančna sredstva, pa naj bo to za nabavo potrebnih surovin ali za osebne dohodke delavcev. Kupci plačujejo svoje obveznosti delovni organizaciji v zakonitem roku, kar v primeru samostojnosti gotovo ne bi šlo gladko.

Kako je prišlo do tega, da sta pričeli izdelovati spominke z maskoto vučka za XIV. ZOI Sarajevo '84?

Na sarajevskem tržišču smo z našimi izdelki prisotni že dobrih 5 let. Na pobudo Olimpijskega komiteja in na podlagi prejšnjega sodelovanja smo poslali ponudbo za izdelovanje špičalnikov v različnih izvedbah, ki je bila sprejeta in prvi izdelki so že na tržišču, saj imajo razen okrasne tudi uporabno vrednost. Dogovarjamo se že tudi za izvoz teh artiklov in vse kaže, da bo na tuje tržišče moč prodati znatne količine. Tako zdaj nastopamo tudi kot izvozniki in s tem pridobivamo še kako potrebne devize.

Tovariš Franjo je na koncu menil, da se slovensko gospodarstvo še vse premalo opira na drobno gospodarstvo, vendar pa so prvi rezultati vključevanja zasebnega obrtnika v celotno gospodarstvo države že vidni.

V prihodnjih številkah glasila vam bomo predstavili še nekatere druge kooperante.

Ptujčani na izletu

Alojz Lovrenko – M-Izbira Panonija, Ptuj

V rojstnih krajih treh velikih mož

Delovna organizacija MIP je organizirala v maju enodnevni izlet v Kumrovec, v Gornjo Stubico h Gubčevemu spomeniku, v Klanjec, rojstni kraj Antuna Auguštinčiča, in nazaj grede v Krapino.

Tega dne smo se odpeljali izpred blagovnice na Ptuju po avtocesti proti Hrvatskemu Zagorju. Spotoma smo poslušali predavanje o spominskem domu v Kumrovcu. Predaval je profesor Pucko, ki je šel z nami kot vodič. Orisal nam je življenje in trpljenje hrvaškega kmeta. Po predavanju smo si ogledali film o Titu in njegovih obiskih po svetu – res zanimivo in nepozabno. Ob 11.30 smo se udeležili osrednje proslave ob rojstnem dnevu maršala Tita. Zatem smo se odpravili naprej v Klanjec, da bi si ogledali galerijo velikega umetnika Antuna Auguštinčiča, ki je bil rojen v tem kraju 4. VI. 1900. Bil je med drugim tudi Meštrovićev študent in štipendist francoske vlade na šoli lepih umetnosti v Parizu. Nato je živel v Zagrebu. Vsa svoja dela je podaril rodnemu Klanjcu, kjer jih je 79 razmeščeno v galeriji. Največji so spomenik miru, New York 1952, potem zunaj zgradbe spomenik Janu Pilsudskemu, Šlezijski upor 1939. leta iz brona – 5,50 m; portret Josipa Broza Tita, 1962 v mavcu; detajl spomenika kmečkemu uporu iz leta 1573 in Matiji Gubcu – Gornja Stubica 1973; spomenik Titu v Kumrovcu 1947 – v mavcu; spomenik Moši Pijadeju 1960. To je le nekaj njegovih del, v katerih je upodobil hotenje in voljo. Največkrat je kot motiv upodobil konja v vsej njegovi moči, saj jih je upodabljal večje od naravne velikosti.

Po ogledu njegove galerije smo se odpravili h Gubčevemu spomeniku v Gornjo Stubico, ki je tudi delo Antuna Auguštinčića. To je monumentalna stvaritev iz brona – razpon kril 70 m. V njem je 120 ton brona. Vodič nam je razložil zgodovino in pomen spomenika. Pokrovitelj spomenika je bil Tito. Od tu smo šli 100 m peš in si ogledali muzej kmečkega upora na gradu Oršiču v Dolnji Stubici. Grad sam nima zveze z uporom, ker je bil zgrajen pozneje, 1750. Ogledali smo si maketo: potek bitk kmečke in gosposke vojske bana Alapiča in najemnikov. V muzeju na gradu Oršiču je orožje in orodje iz tedanjega časa. Med NOB je 13 partizanskih odredov nosilo Gubčevo ime, prav tako v ruski revoluciji pri rdečih.

Popoldne smo se odpeljali proti Krapini. Nismo si mogli ogledati krapinskega pračloveka; bila je že pozna ura in menda je bilo zaprto. Bili pa smo v muzeju v Krapini in videli okostja praživali, od mamuta do dinozavra. Videli smo razvoj pračloveka v neolitiku, paleolitiku in v novejših dobah do danes.

Prvi veliki mož Hrvatskega Zagorja je bil Matija Gubec, ki je hotel osnovati novo, pravičnejšo vlado, kjer ne bi bilo izkoriščanja in izkoriščanega. Njegovo delo se je uresničilo šele v zadnji vojni. Njegov načrt je nadaljeval in ga uresničil drugi, še večji zagorski mož, ki se je vse življenje boril za pravičnejše in človeka vredne odnose. To je bil predsednik in humanist Tito, pod katerim si je Jugoslavija ustvarila ugled. Tito je stopil na čelo naprednih sil za ohranitev neodvisnosti narodov Jugoslavije. Postal je vrhovni poveljnik partizanske vojske, ki je zmagala nad fašizmom. Tretji mož Hrvatskega Zagorja je bil veliki umetnik, ki je upodabljal dogodke v preteklosti in med NOB, Auguštinčič. Nimajo samo veliki narodi slavne preteklosti in velikih osebnosti, imela jih je tudi Jugoslavija in jih še ima.

Treba je poudariti, da smo na izletu veliko videli in odnesli lepe spomine. Res smo bili zadovoljni in si želimo še več takih izletov.

Marko Bokal

Ošpičene misli

Pomotoma je naredil preveč, sedaj pa mu je žal, ker je nekdo brez dela.

•••

Ni vseeno, kdaj človek dobi oslovski kašelj.

•••

Vse svinje ne zrastejo v svinjakih.

Človek je toliko vreden, kolikor ima kreditov.

•••

Na konferencah velikih se vedno pogovarjajo o malih stvareh.

•••

Zemljo tistemu, ki jo obdeluje, traktorje tistim, ki imajo vozniški izpit.

•••

Nekateri poskušajo živeti na up, veliko pa se jih sploh ne upa živeti.

Mercator na Notranjskem

S fotoaparatom na prireditvi Aktiva kmečkih žena M–Agrokombinata

Matjaž Marinček

Tekmovanje žanjic – kmečki praznik

Še največ »firbcev« je zbrala tipična kmečka malica, na kateri ni manjkal niti slamnati mož najstarejše neporočene žanjice.

Okrog tri tisoč obiskovalcev prireditve je burno spremljalo posamezne nastope petindvajsetih žanjic, med katerimi je zmagala Marija Račič iz Viher.

Ovčerejo v Sloveniji v zadnjih letih znova pospešeno uvajamo, med drugim so pričeli z njo t nekateri rejci – kooperanti M-Agrokombinata Krško. Tudi zbiranje in odkup ovčje volne organizirana, in sicer s strani tovarne Sukno iz Zapuž na Gorenjskem. Kmetijske zadruge, pr katerih naj bi potekal odkup volne, pa pri tem niso dovolj prizadevne, čeravno se je omenje tovarna z vsemi o tem dogovorila. Volno pa še vedno uvažamo. Besedilo: J. N. Foto: Hvast Kancijan

Nove pašne skupnosti v M-KZ Cerknica

Jože Rozman

Donosna prireja na doslej opuščenih površinah

Cenejša in večja pridelava hrane, to je nujnost našega kmetijstva, ki pa bi bilo posejano le z gesli, kot je zgornje, če se ponekod, žal še ne povsod, ne bi lotili teh nalog zavzeto in delovno. Cerkniški kmetijci, združeni v M-Kmetijski zadrugi, so že pred leti začeli usposabljati za govedorejo zapuščena in zaraščena zemljišča in jih združevati v skupinske pašnike. Teh je danes že devet, z njimi gospodarijo pašne skupnosti.

S prvo se lahko ponašajo unški in ivanjeselski kmetje (vasi v bližini Rakeka), ko so leta 1978 Rajko Modic, Ivan Urbas, Matjaž Gabrejna in Franc Jernejčič na pol v šali, na pol zares staknili glave in si rekli, kaj če bi na zapuščeni Maistrovi gmajni naredili skupen pašnik. Beseda je dala besedo, pomagali so še pospeševalci iz cerkniške zadruge in nastala je pašna skupnost. Pred štirimi leti, ko so začeli, so imeli 8 hektarjev intenzivnih črednikih pašnikov, danes se na enkrat večji površini pase 40 plemenskih telic.

Če so bili prvi koraki negotovi, kmetje pa do novotarij nezaupljivi, danes ni več tako. Iz leta v leto se namreč veča število skupnosti in njihovih članov. Dokazi, da se z voljo in prizadevanji da marsikaj narediti, so tu. Lani in letos so kmetje v cerkniški občini ob pomoči, nasvetih in spodbudah pospeševalcev iz M-KZ Cerknica uredili še nekaj skupinskih pašnikov za govedo. Ti so na zadružnih in zasebnih površinah na Babni polici (30 ha), Šmarati (7 ha), Pikovniku (6 ha), Ponikvah (5 ha), Nadlesku (9 ha), Dolenjem jezeru (31 ha), Slivnici (35 ha) in Uncu (3 ha), kjer sta se Anton Bajt in Franc Krajc odločila za ovčerejsko pašno skupnost s 30 ovcami.

Pašna skupnost na Slivnici, ki ima tri člane, bo že prihodnje leto številnejša. Polkmet Franc Škrlj ter kmeta Stane Modic in Jožefa Mulec so letos spomladi ob pomoči gozdnih delavcev in cerkniških pospeševalcev uredili 35 hektarjev velik pašnik na Slivnici. Tu so bili zadružni pašniki, vendar že leta nazaj prepuščeni sami sebi, točneje, na njih je »gospodarilo« grmovje. Kmetje so ga nekaj poruvali, postavili meje za pet črednik, jih dobro pognojili in spustili na pašo 35 plemenskih telic, od tega polovico svojih, ostale so od postojnske kmetijske zadruge. Spomladi so tehtale od 170 do 180 kilogramov in vse do jeseni bodo na prosti paši. Prezimile bodo v hlevih, kjer jih bodo pripustili, spomladi prihodnje leto zopet spustili nim, lažja je brejost in lažje telijo, na pašo, oddali pa v pozni brejosti, ko bodo tehtale od 500 do 600 kilogramov. Prednosti takega načina reje so v naravni selekciji živali, zaradi paše na prostem postanejo telice bolj odporne proti bolez- z novimi višinskimi pašniki. To pomeni, obdelati slabša in zapuščena zemljišča oziroma pašnike, ki jih prerašča grmovje in jih hkrati strniti v večje in skupne površine in tako poceniti pridelavo.

daljša pa je tudi laktacijska

Naložba v nov pašnik je 125 starih milijonov dinarj tega so dali kmetje 30 mil lastnega denarja, prav tolik vredno tudi njihovo vložen

Ostalo je pod ugodnimi pog sodila Notranjska hraniln posojilnica iz Postojne. Že leto, ko bodo pašnike poveča 70 hektarjev, stalež pa na 100 g se jim bo naložba poplačala, saj taka reja za več kot polovico ce nejša kot v hlevu. Do leta 1985 bodo črednikih pašnik na Slivnici povečali še za 50 hektarjev, saj želijo čimveč zemljišč v dolini, na katerih bodo namesto travinj raje pridelovali poljščine, nadomestiti

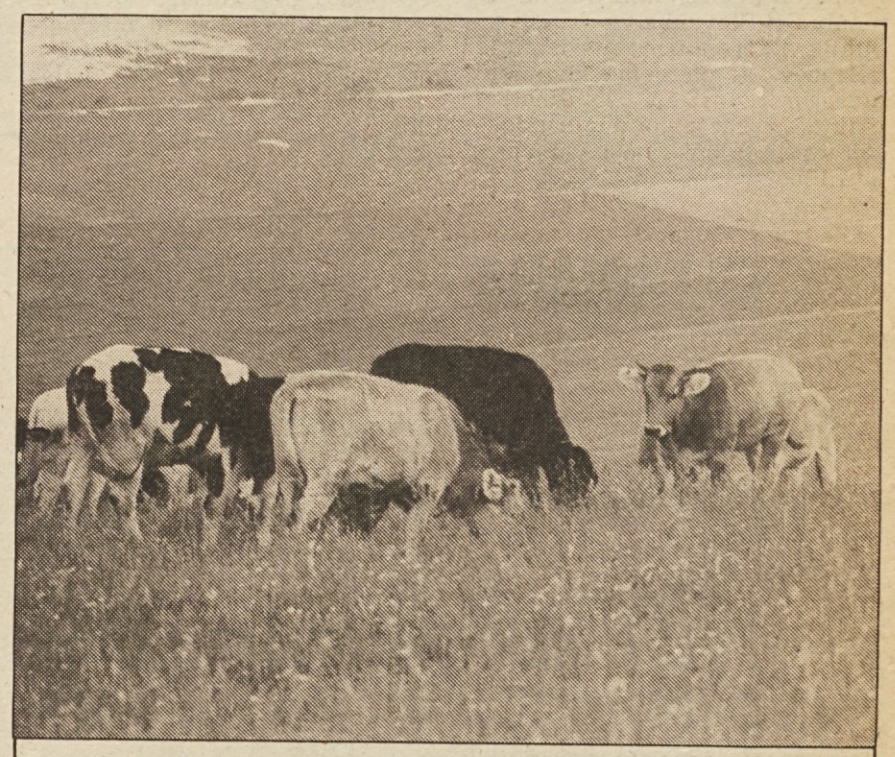

Na prosto pašo na Slivnici (v ozadju obrobek Cerkniškega jezera) so se plemenske telice hitro navadile. Člani pašne skupnosti jih sicer nadzorujejo vsak dan, čeprav to niti ni več potrebno. Vsak član skrbi za živino teden dni, potem pride na vrsto drugi. Telice so ves čas na prostem, tudi ponoči, le v primeru daljšega slabega vremena se zatečejo v stajo, kjer je poleg tudi korito z vodo. Foto: Jože Rozman.

Mercator v Posavju

Pestra dejavnost krškega aktiva kmečkih žena

Matjaž Marinček

Tekmovanje žanjic – kmečki praznik

Aktiv kmečkih žena temeljne organizacije kooperantov Kmetijstvo – trgovina – storitve krškega Mercatorja – Agrokombinata je v nedeljo, 11. julija, v podgorjanski vasici Mladje (pri Podbočju) oživil stare šege in navade, povezane z žetvijo in spravilom žita ter tako izdatno pripomogel k ohranjanju etnografske dediščine.

Prireditev je pričelo tekmovanje petindvajsetih žanjic iz krškega M-Agrokombinata, brežiške Agrarie in Aktiva kmečkih žena Novo mesto, oblečenih v za nekdaj tipična enotna oblačila. Za njimi so prišli vezači, ki so pridelek s povreslami povezali v snope. Žanjice so posedle k tipični kmečki malici, ki so jim jo štiri sotovarišice prinesle v košarah na glavah. Salvo smeha sta požela slamnati mož in najstarejša neporočena žanjica, ki ga je dobila in zanj tudi lepo poskrbela. Pridelek so zatem naložili na vozova in ga odpeljali v kozolec, tam pa so svoj del dela pokazali tudi mlatiči s cepci.

V času popolne mehanizacije tovrstnih opravil je ohranjanje in oživljanje običajev iz še ne tako davne preteklosti kulturno in etnografsko koristno, pa tudi zanimivo, o čemer priča velik obisk na prireditvi in napeto spremljanje dogajanj na in ob žitnem polju. Po končanem ogledovanju so se obiskovalci – kar kakšnih 3 tisoč se jih je te sončne nedelje zgnetlo v Mladje, prišli pa so iz vse Dolenjske, pa tudi iz sosednje Hrvatske – odpravili v vas, kjer so jih čakale za to priliko zbite klopi in mize, dobra kapljica, meso z žara in poskočnice Henčka z njegovimi fanti, ki so igrali še pozno v noč.

Še prve tri s tekmovanja (na približno 50 kvadratnih metrih požete površine sta šteli hitrost in kakovost dela – poravnanost strnišča, poravnanost slame v snopih, izdelava povreslov in čistost požete površine): 1. Anamarija Račič iz Viher – 285 točk, 2. Marija Sintič iz Prušnje vasi – 270 točk (obe iz Mercator-Agrokombinata), 3. Pepca Horvat iz Bukoška – 258 točk (Agraria Brežice).

Prireditev je aktiv kmečkih žena s povsod prisotno Marico Živič na čelu izvrstno pripravil, le veliko število obiskovalcev jih je menda presenetilo, saj je v zelo kratkem času (pa ne za dolgo!) zmanjkalo pijače. Zasluga za to gre predvsem dobri propagandi, saj so plakati, ki so vabili na prireditev, menda viseli (tako je vsaj v šali rekel nek obiskovalec) na vsakem desetem dolenjskem drevesu!

Pospravljeni pridelek je skupina žanjic znosila na voz.

Po svečani razglasitvi najboljših je Henčkov ansambel zbranim igral pozno v noč. Vse foto Matjaž Marinček

Mercator na Gorenjskem

Mercatorjev TOZD Preskrba iz Tržiča je nastopil tudi na letošnjem gorenjskem sejmu, ki je bil v Kranju med 6. in 16. 8. Poleg pohištva, bele tehnike in akustike, ki jih je razstavljal in prodajal v interierih sejma, je na zunanjem prostoru nudil svoj program kmetijske in gozdarske mehanizacije. Foto Center za obveščanje SOZD

Po končanem tekmovanju so žanjice družno, »zunaj konkurence«, požele še trikoten kos njive, ki je ostal.

SINCE 1887 YAMAHA
NIPPON GAKKI CO., LTD. HAMAMATSU, JAPAN

Hi-fi aparature Yamaha spet v prodaji

TOZD Contal spet ponuja hi-fi aparature japonskega koncerna Yamaha. Na voljo so:

- A-460 S – stereo ojačevalec 2×35 W sinus, 8 ohm — 363 DM (kom.)
- T-460 S –stereo tuner, valovno območje, MW UKW — 285 DM (kom.)
- K-360 S – kasetnik, Cr/Fe/metal, dolby sistem — 315 DM (kom.)
- P-751 – gramofon, direktni pogon — 385 DM (kom.)
- NS-144 – 2-sistemski zvočniki, 40 W, 89 db/W/m — 386 DM (par)
- NS-244 – 2-sistemski zvočniki, 60 W, 90 db/W/m — 618 DM (par)
- YH-100 – stereo slušalke — 128 DM (kom.)
- HP-1 – stereo slušalke — 107 DM (kom.)

Plačilo v DM neposredno firmi Yamaha, carinske dajatve in stroški približno 60%.

Podrobnejše informacije lahko dobite v Mercator-Mednarodni trgovini, pri tozdu Contal na Titovi 66 v Ljubljani (Plava laguna) ali po telefonu (061) 348-761.

SINCE 1887 YAMAHA
NIPPON GAKKI CO., LTD. HAMAMATSU, JAPAN

Kam na sindikalni izlet?

Jesen je pred durmi in z njo tudi sindikalni izleti. Da si ne bi preveč belili glav z odločitvijo kam in za koliko časa vam **Mercator Turist** ponuja eno, dvo in tridnevne izlete po domovini, za zaključene skupine. Poglejmo si najprej naslove **enodnevnih** izletov: Loški svet (Dražgoše), Trenta, Nepozabna Primorska, Gradovi Primorske, Predjamski grad in Škocjanske jame, Po Cerkljanskem in Idrijskem, Po Dolenjskem in Notranjskem, Biseri ob Krki, Baza 20 in Bela Krajina, Logarska dolina, Lončarstvo Prekmurja, Hrastovlje – Istarske toplice – Grožnjan ter Atomske toplice – Kumrovec – Stubica – Otočec. **Dvodnevni izleti:** Pohorje – Maribor – Ptuj, Ptuj – Varaždin – Varaždinske toplice ali Ptuj – Varaždin – Hlebine, Odkrijmo Istro ter Bihać – Drvar – Jajce – Kozara – Jasenovac. **Tridnevni izleti:** Jasenovac – Mrakovica – Jajce – Drvar – BihaĆ – Plitvice, Bihać – Drvar – Šibenik – Zadar – Karlobag, Beograd – Dedinje – Djerdap – Avala ter Sarajevo – Mostar – Dubrovnik. Razen naštetih so v pripravi tudi izleti po Vojvodini, Šumadiji in Djerdapu.

Podrobnejša obvestila lahko dobite v poslovalnici Mercator Turista na Tavčarjevi 6 v Ljubljani, po telefonu pa na številkah (061) 312-254 in 317-285.

Mercator Turist
naše delo - vaše potovanje

Ugodnosti za animatorje kulture

Center za obveščanje

Cankarjev dom vabi delovne kolektive

Velika dvorana Cankarjevega doma odpira s prihodnjo koncertno sezono nastežaj vrata vsem ljubiteljem simfonične glasbe. Doslej je orkester Slovenske filharmonije koncertiral v premajhni dvorani Slovenske filharmonije, kjer akustika ni prenesla večjih orkestralnih del, pa tudi pretesna je bila, saj so v zadnjih letih premnogi ljubitelji ostali brez abonmajskih vstopnic.

V prihodnji sezoni, ki se bo pričela 23. septembra s svečanim otvoritvenim koncertom in bo potem tekla v treh abonmajih po 8 koncertov, se pričenja novo obdobje simfonične ustvarjalne in poustvarjalne umetnosti v našem kulturnem prostoru. Dosedanji akustični preizkusi nas navdajajo z navdušenjem, saj smo Slovenci dobili z Veliko dvorano Cankarjevega doma zares moderen, akustično nad vse primeren in estetski hram lepe glasbe. Odslej bodo prišli na račun prav vsi, ki bi radi uživali v čudoviti glasbeni umetnosti.

Cankarjev dom vabi vse animatorje in organizatorje kulturnega življenja v delovnih organizacijah v Ljubljani, v drugih centrih in na podeželju, da se pozanimajo za ugodnosti in popuste pri vstopnicah za njegove prireditve.

Program

Prihodnjo sezono bomo nadaljevali s temeljitejšim predstavljanjem glasbenih velikanov in bo v rumenem abonmaju vodilni skladatelj WOLFGANG AMADEUS MOZART. Pridružila se bodo še dela drugih skladateljev, ki bodo popestrila in zaokrožila ta ciklus. Med izvajalci bomo poleg naših najboljših pozdravili tudi madžarskega klarinetista Kalmana Berkesa, njegovo rojakinjo – slovito cimbalonistko Marto Fabian, ameriškega pianista Richarda Gooda, vrsto znamenitih pevcev, med njimi tudi našo Marjano Lipovšek, v Mozartovem Requieme, enega najboljših hornistov vseh časov – dresdenskega mojstra Petra Damma. Pozdravili bomo dirigenta Theodorja Guschlbauerja, ki je že večkrat navdušil našo publiko; Vasilija Sinajskega, tudi dobrega znanca naših koncertnih odrov; prvič tudi ameriškega dirigenta Richarda Dufalla in mladega talentiranega vzhodnonemškega maestra Hartmuta Haenchena.

V rdečem abonmaju bo na vsakem koncertu na sporedu po eno delo enega največjih skladateljev našega stoletja SERGEJA PROKOFJEVA; ob lepih simfonijah in koncertih tudi balet Romeo in Julija. Dela ostalih znamenitih skladateljev bodo popestrila ta ciklus z nastopajočimi gosti – sovjetski umetniki: violinist Valerij Klimov, pianist Vladimir Kranjev, dirigent Viktor Barsov in naš priljubljeni gost – pianist Aleksander Toradze. Poleg njih pa še izredni orglavec Matthias Eisenberg – solist znamenitih orgel v leipziškem Gewandhausu, nagrajenec mednarodnega violinskega tekmovanja Luisa Spohra, sijajni poljski dirigent Stanislav Wislocki ter vrsta naših najodličnejših solistov in dirigentov.

V modrem abonmaju prevladujejo impresionistični mojstri – od DEBUSSYJA do našega ŽEBRETA. Z njihovimi deli in nekaj drugimi mojstrovinami nas bodo navduševali gostje dirigenti Tabachnik, Caridis, Wislocki, Simon in Atzmon ter solisti, med katerimi berlinski pianist Klaus Helliwing ob vrsti naših odličnih poustvarjalcev.

Slovenska filharmonija in Cankarjev dom sta v tej sezoni obnovila dolgo pogrešani MEDNARODNI MOJSTRSKI CIKLUS v novem srebrnem abonmaju. V njem bodo solistično nastopili v Veliki dvorani Slovenske filharmonije izvrstni solisti, ki letos sodelujejo z orkestrom Slovenske filharmonije: Valerij Klimov – violina, Vladimir Krajnjev, Richard Goode in Aleksander Toradze – klavir; naša mezzosopranistka Marjana Lipovšek, ki deluje v Hamburški operi in stalno gostuje v milanski Scali, Dunajski operi in na Salzburških poletnih igrah; naš odlični violinist Igor Ozim; naša mednarodno priznana flavtistka Irena Grafenauer v duetu z münchensko harfistko Marijo Graf ter dresdenski mojster na rogu Peter Damm.

ZMOGLJIVOSTI CANKARJEVEGA DOMA

Velika dvorana (v izgradnji)	1.501–2.137 sedežev
Srednja dvorana	670 sedežev
Mala dvorana	270 sedežev
Iskrina dvorana v (izgradnji)	300 sedežev
Okrogla dvorana	259 sedežev
2 sejni dvorani	po 60 sedežev
Steklena dvorana	po 60 sedežev
4 sejne sobe	po 30 sedežev
Protokolna soba	po 70 sedežev
Sprejemna dvorana	do 1.800 ljudi

Ostali prostori, ki se po potrebi oblikujejo za konkretne prireditve, vključno s preddverji, primerni za likovne in podobne razstavne površine

NAMEMBNOST CANKARJEVEGA DOMA

A Kulturno-umetniška dejavnost

B Kongresna in družbeno-politična dejavnost

- Veliki simfonični in drugi koncerti
- Komorna in eksperimentalna glasba
- Opera in balet, opereta
- Drama
- Recitali in literarni večeri
- Glasbeno gledališče, musical
- Zborovsko petje
- Kulturno-vzgojni programi
- Kulturno-zabavne prireditve
- Film
- Likovna dejavnost, razstave
- Festivalske prireditve
- Folklora in ples
- Posredovanje kulturnih in zabavnih prireditev v Sloveniji, SFRJ in tujini

- Kongresi, konference družbeno-političnih organizaij
- Osrednje republiške, mestne in občinske politične manifestacije, zbori, proslave, podeljevanje nagrad
- Delovna srečanja, zbori delovnih ljudi, manifestacije itd. organizacij združenega dela
- Znanstveni simpoziji, kongresi in konference združenj, društev itd.
- Medrepubliška in mednarodna srečanja, konference, sestanki.

Ob 900-letnici Ribnice

Cvetka Debelak – M-Rožnik, TOZD Jelka

Pridite na semenj v Ribnico!

V Ribnici je letos leto praznovanja 900-letnice. Stekle so številne prireditve, osrednja kulturna prireditev pa bo v mesecu septembru. Ob tem visokem jubileju tudi mi pripravljamo potrošnikom posebnost: akcijsko razstavo in prodajo pohištva s popustom.

Praznovanju 900-letnice obstoja Ribnice hočemo dati slavnostni pečat tudi s prenovitvijo nekaj poslovalnic. Tako smo bivšo prodajalno Oblačila preuredili v poslovalnico Železnina, ki je v teh prostorih že aktivirana, v toku pa je renoviranje notranjih del in obnovitev fasade poslovalnice Obrtni material. Največ truda pa je naš kolektiv posvetil stabilizacijskim prizadevanjem, saj menimo, da je to največji prispevek praznovanju.

Praznovanje visoke obletnice se odvija skozi vse leto. Začelo se je s postavitvijo in odkritjem spomenika pred novo blagovnico; odkrit je bil za občinski praznik. Lahko rečemo, da je blagovnica s tem dobila dokončno podobo. Spomenik predstavlja nenehen boj občanov za obstoj skozi stoletja.

Kulturne prireditve tečejo v znamenju praznovanja in obujanja tradicij kraja. Ena najkakovostnejših in najtradicionalnejših je slikarsko kiparska kolonija, ki s svojimi umetninami bogati naše okolje.

V znamenju jubileja bo tradicionalni ribniški semenj, ki bo, kot ponavadi, prvo nedeljo v septembru. Tu bodo razstavljali in prodajali svoje izdelke številni izdelovalci suhe robe in druge domače obrti, pa tudi ostala ribniška industrija, katere izdelke bo moč kupiti ali skleniti kupoprodajne pogodbe.

Višek praznovanja bo pomenila osrednja proslava, ki bo 12. septembra, z odkritjem parka kulturnikov v gradu.

V tem času pripravlja naša blagovnica v kinodvorani doma TVD Partizan razstavo in prodajo pohištva tozd Jelka. V sodelovanju z Lesnino in proizvajalci pohištva smo uspeli pridobiti ugodne kupoprodajne pogodbe, namenjene končnemu potrošniku, telesnokulturna SIS pa nam je pod ugodnimi pogoji dala v uporabo prostor, kar je njihov prispevek k praznovanju 900-letnice. Razstava bo odprta od 1. do 11. septembra.

Za obiskovalce semnja smo pripravili majice, rute in robce z ribniškimi motivi, vse prodajalne tozda Jelka in tudi razstava pohištva pa bodo na ta dan, torej v nedeljo, 5. septembra, odprte do petih popoldne!

Nova pridobitev tozda Golovec

Matjaž Marinček

Prodajalna v bloku

Grablovičeva 28 v Ljubljani, kjer je Mercator-Rožnikov tozd Golovec 29. junija odprl novo samopostrežno prodajalno, ima precejšnje zaledje, saj stojijo, kamor seže oko, sami stanovanjski bloki. Tudi sama prodajalna je v bloku.

Investicija je zelo pomembna, saj je bila izpeljana v času zaostrenih gospodarskih pogojev, sredstva pa so prispevali izključno delavci Mercatorja – torej brez bančnih kreditov.

Za nakup lokala in njegovo preureditev so se v Golovcu odločili ob koncu lanskega leta. Priprava celotne dokumentacije, zagotovitev potrebnih finančnih sredstev in razmeroma dolgi dobabni roki za opremo so bili krivi, da se je preurejanje nekoliko zavleklo.

Predračunska vrednost lokala je 13 milijonov dinarjev. Prodajalna meri 200 m², od katerih je 106 m² prodajne površine. V njej bo moč kupiti živila in gospodinjske potrebščine ter drobno tekstilno in galanterijsko blago. Odprta je bila v času občasnih motenj v oskrbi tržišča, vendar je kolektivček v en glas zagotovil, da bo, kljub majhnosti prodajalne, s pestro ponudbo in posluhom za želje potrošnikov te motnje kar najbolj ublažil.

Kolektiv nove prodajalne. Obe foto M. Marinček

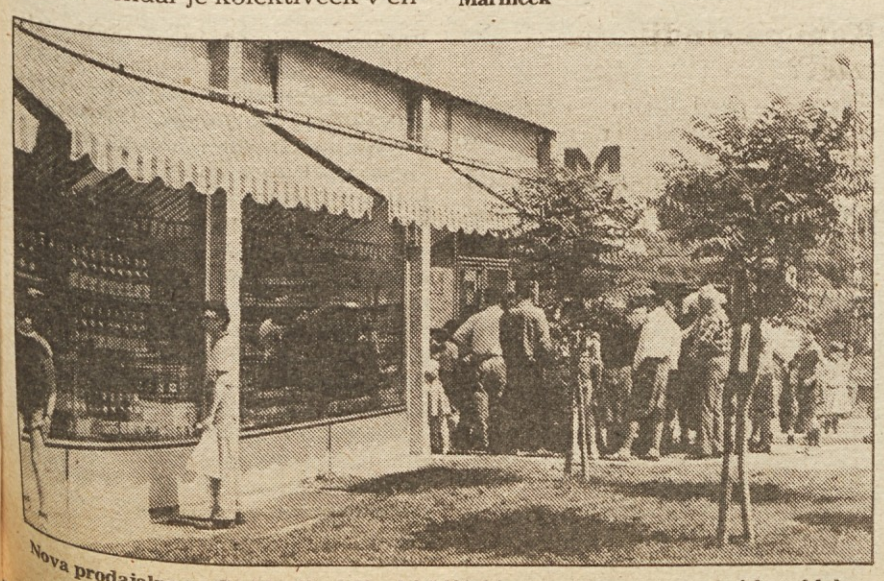

Nova prodajalna na Grablovičevi 28 v Ljubljani ima prostore v stanovanjskem bloku.

Trgovina Dolomitov na Viški 29

Mile Bitenc

Prenova v dveh tednih

V tozdu Dolomiti so mi sami povedali, da se zavedajo, da na področju Viča preskrba z osnovnimi živili ni ravno najboljša. Prav zato so se ob nedavni prenovi samopostrežne prodajalne na Viški 29 odločili, da opustijo prodajo galanterije in popestrijo preskrbo z osnovnimi živili.

V tozdu Dolomiti so mi sami povedali, da se zavedajo, da na področju Viča preskrba z osnovnimi živili ni ravno najboljša. Prav zato so se ob nedavni prenovi samopostrežne prodajalne na Viški 29 odločili, da opustijo prodajo galanterije in popestrijo preskrbo z osnovnimi živili.

Takšna odločitev je nedvomno pravilna, saj je prodajni prostor razmeroma majhen, soseska, ki je velika, pa zahteva tekočo oskrbo z živili in ponudba teh mora biti tudi primerno pestra. Tako je potrošnikom veliko bolj ustreženo, saj je galanterijsko blago veliko lažje najti v specializirani prodajalni.

S samo adaptacijo, ki je veljala približno 1,5 milijona dinarjev, trgovina po velikosti ni pridobila, s sanitarno-tehničnega vidika pa je veliko bolje in primerneje opremljena. Zamenjana je vsa oprema (gondole, police, hladilna tehnika) v trgovini in tudi v skladišču.

Prenovo prodajalne so opravili v kratkem času – v samo 16 koledarskih dneh, vendar so kupci ponovno otvoritev nestrpno pričakovali, saj je bila ob odprtju gneča v prodajalni nepopisna. Kupci so odhajali zadovoljni ne le zato, ker so tisti dan lahko kupili kavo, marveč tudi zato, ker je ponudba živil resnično boljša in večja.

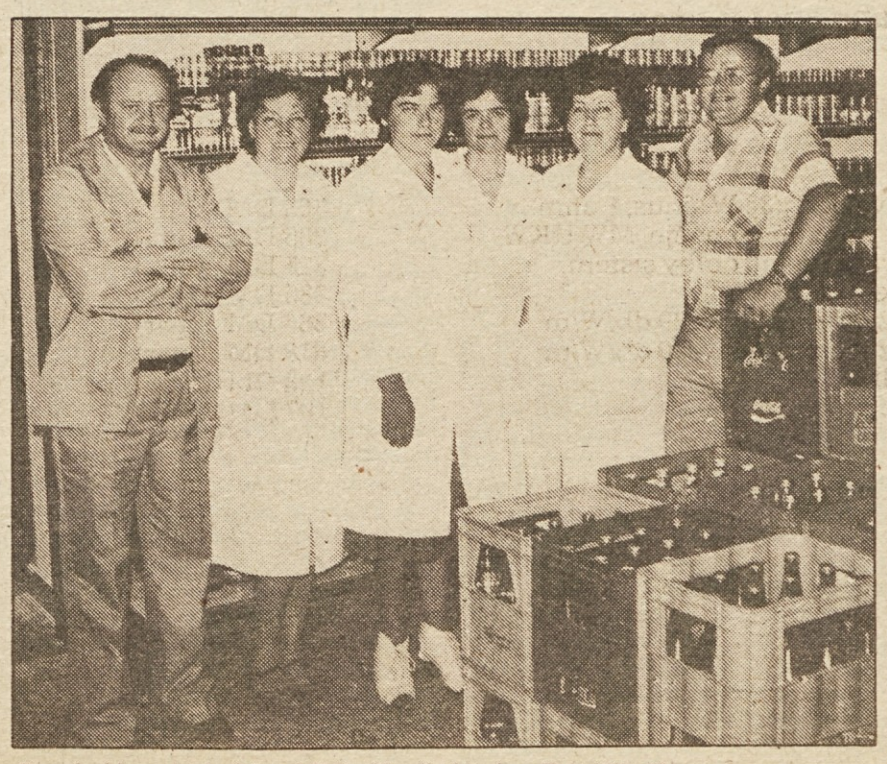

Spominski posnetek: delavci Viške 29 z direktorjem. Foto Mile Bitenc

Radenska Radenska Radenska Radenska Radenska Radenska

Pojdimo v Moravce

O Radenski smo napisali že veliko, nismo pa vas še povabili v toplice, ki so nedaleč od Murske Sobote. Zato vas tokrat vabimo v lepo, mirno in gostoljubno Prekmurje, v Moravce. Čas dopustov in izletov je tu in marsikdaj ne vemo, kam bi odšli. Današnje vabilo je prav mikavno, saj so Moravske toplice polne zanimivosti.

Zanimivo je že to, da so Moravci sploh postali letoviški kraj. Vas, ki je blizu Murske Sobote, bi bila še danes majhen, morda celo nepomemben zaselek, če ne bi bili tam leta 1960 iskali nafto. Nafte niso našli, odkrili pa so vodo. Ne navadno, ampak termalno, zdravilno...

Vse to je botrovalo hitremu razvoju Moravcev, ki so se v zelo kratkem času razvili v eno naših najbolj znanih zdravilišč. V zdravilišču zdravijo kronični vnetni revmatizem, specializirani so za zdravljenje degenerativnega sklepnega, izvensklepnega in metaboličnega revmatizma, sistemskega obolenja veziva, stanja po operativnih posegih in poškodbah lokomotornega sistema s funkcijskimi motnjami ter infekcijskih kroničnih demantoz.

Hiter razvoj Moravskih toplic pa je botroval tudi izgradnji novega hotela B kategorije, ki ima 250 ležišč. Hotel je funkcionalno povezan z dograjenimi objekti v zdravilišču. Odlično se vklaplja tudi v okolje; v neposredni bližini so namreč bungalovi, lične hišice, zgrajene v pokrajinskem slogu, kjer je še dodatnih 200 ležišč.

Sicer pa, sprehodimo se po zdravilišču in poglejmo, kje vse lahko preživimo prosti čas.

Če ste navdušeni športniki, potem vam zanesljivo ne bo dolgčas. V neposredni bližini hotela so igrišča za tenis, ki zadnje čase dobiva vse večji krog pristašev. Predvsem starejši so navdušeni za balinanje; poskrbljeno je za njih in za tiste, ki radi streljajo z zračno puško, obiskovalcem Moravskih toplic pa so na voljo tudi štirje odprti bazeni in pokrit zimski bazen.

Tudi kolesarjenje dobiva iz dneva v dan več ljubiteljev. Kolesa ni treba pripeljati s seboj – sposodite si ga lahko kar tam in se popeljete po lepi okolici toplic. Kar tako, za rekreacijo, ali pa tudi zaradi broňaste, srebrne iz zlate značke treh src.

V okolici so tudi lepe sprehajalne poti; odpočili si boste in se naužili svežega zraka. Sicer pa vam je na voljo še trimska steza in če ste ribiči tudi ribolov. Nedaleč od hotela je ribnik in ob namakanju ribiške palice boste preživeli čudovite urice.

Tudi v hotelu je malodane vse, kar je potrebno za prijetno počutje in oskrbo gostov. Sem sodi seveda restavracija, ki ponuja med drugimi vrsto prekmurskih posebnosti in dobro kapljico iz bližnjih goric. Spominke, med drugimi tudi takšne, ki jih napravijo znani prekmurski lončarji, boste lahko kupili v hotelski prodajalni. V hotelu sta tudi frizerski in kozmetični salon. Skratka: poskrbljeno je za skoraj vse. Tudi za zabavo.

V Moravskih toplicah pravijo: pridite in obiščite nas. Potrudili se bomo, da vam ne bo žal. Kdor je bil enkrat naš gost, se vedno rad vrača. Prepričajte se...

Če boste obiskali Moravske toplice in tam ostali vsaj nekaj dni, potem pojdite vsekakor tudi na izlete po lepi okolici. V bližnjih Martjancih je znana gotska cerkev, v 10 kilometrov oddaljenem Selu romanska rotonda, zgrajena v 13. stoletju. Posebno pozornosti so vredne zidne slike. In ko ste že na tistem koncu, se mimogrede ustavite še v Bogojini in si oglejte cerkev, ki jo je prezidal naš znani arhitekt, Jože Plečnik.

Še na nekaj vas moram spomniti: na ostanke stare domače obrti, ki pa, žal, iz dneva v dan vse bolj izumira. To je lončarstvo. Ustavite se v Filovcih; v vasi je še nekaj lončarjev, ki vam bodo pokazali, kako nastaja keramika. Tudi kupili boste lahko kakšen izdelek, na primer krožnike, majoliko, vazo ali pa značilno pütrco.

Res, veliko lepega in zanimivega je v Moravcih in vse to je treba videti, doživeti. Za vse to potrebujete nekaj časa in tudi začasen dom, ki ga lahko najdete v lepih Moravcih.

Mile Bitenc

Radenska Radenska Radenska Radenska

Pokušina za Tržičane

Poletje je čas dopustov in ker je bilo tudi v našem uredništvu tako – na dopustu je bil tudi časopis – je ostalo nekaj zapisov še od prej. Tudi tale iz Tržiča, kjer je bila konec junija degustacija za poslovodje tozda Preskrba.

V navadi je, da Studio za ekonomsko propagando v sodelovanju z dobavitelji pripravi predstavitev njihovih izdelkov. Tokrat smo šli v Tržič, s seboj pa povabili Slovin, Radensko, Podravko in naš Konditor.

Namen srečanja je bil sestanek (ali bolje rečeno, sproščen pogovor) s trgovinskimi delavci in predstavniki sodelujočih organizacij. V praksi pride mnogokrat do vprašanj, ki se nanašajo na kakovost blaga, embalažo, pa tudi na dostavo in še kaj, o vsem tem pa se je najlaže pogovoriti ob takšni priložnosti, ko so nekateri proizvodi hkrati tudi na pokušini.

Slovin je postregel z vini, Radenska pa z brezalkoholnimi pijačami in obenem predstavila novega člana iz družine Swing: Swing zelišča. Novo pijačo smo dali na pokušino in hkrati testirali med pokuševalci. Podravka je dala največ poudarka pisani paleti juh in Kviki izdelkom, v degustacijo pa se je s pecivom in sladicami vključil tudi naš Konditor, ki je nekatere svoje proizvode začel pred kratkim prodajati tudi v Tržiču.

Pogovor ob pokušini je bil v prostoru nad bifejem blagovnice, ki ga je v ta namen lično dekoriral in tudi pripravil priložnostno razstavo domači aranžer. Degustacijo je pripravil in vodil Mile Bitenc.

E. C.

Uspešna akcija v Krškem

Mile Bitenc

Teden v znamenju treh src

Nakupovalni center Mercator-Preskrbe v Krškem je v sodelovanju z našim Studijem za ekonomsko propagando v juliju pripravil »teden Radenske«. Propagandno prodajna akcija je popestrila vsakodnevni utrip blagovne hiše, hkrati pa obiskovalcem pobliže predstavila Radensko.

Teden dni so se v pritličju nakupovalnega centra odvijale degustacije Radenskinih osvežilnih pijač. Potrošniki so lahko pokušali swing eksotik, ki je na tržišču sicer že od lanskega poletja, hkrati pa je Radenska v Krškem prvič predstavila novo pijačo, prav tako iz družine swing – to je swing zelišča, kateremu daje specifičen okus kar petnajst vrst različnih zelišč.

Swing zelišča je nov proizvod, ki še ni v prodaji. S tašnimi degustacijami želi Radenska med pokuševalci dobiti oceno oziroma vtis, kakšna je pijača. Zato so pripravili tudi posebne vprašalnike, ki so jih pokuševalci izpolnjevali. Razultati so seveda v rokah Radenske; sam lahko zapišem le to, da je večino pokuševalcev nov okus swinga navdušil in prijetno presenetil.

Ob degustacijah, na katere je vabila posebna izložba, plakati in celo v ta namen posneta kaseta (preko hišnega ozvočenja), pa so tisti teden na pultu posebnih prodaj ponujali tudi spominke Radenske. Kupci so lahko segali po kozarcih, kapah, klobukih, na voljo so jim bile majice, pladnji, zamaški, različne torbe, dežniki, senčniki in še kaj. Seveda vse s tremi rdečimi srčki in napisom Radenska.

Gneča okrog degustacijskega prostora in okrog prodajnega pulta je zgovorno pričala o tem, da so takšne akcije potrebne in med potrošniki zaželjene. Zato smo se ob koncu dogovorili, da jeseni spet pripravimo kaj podobnega.

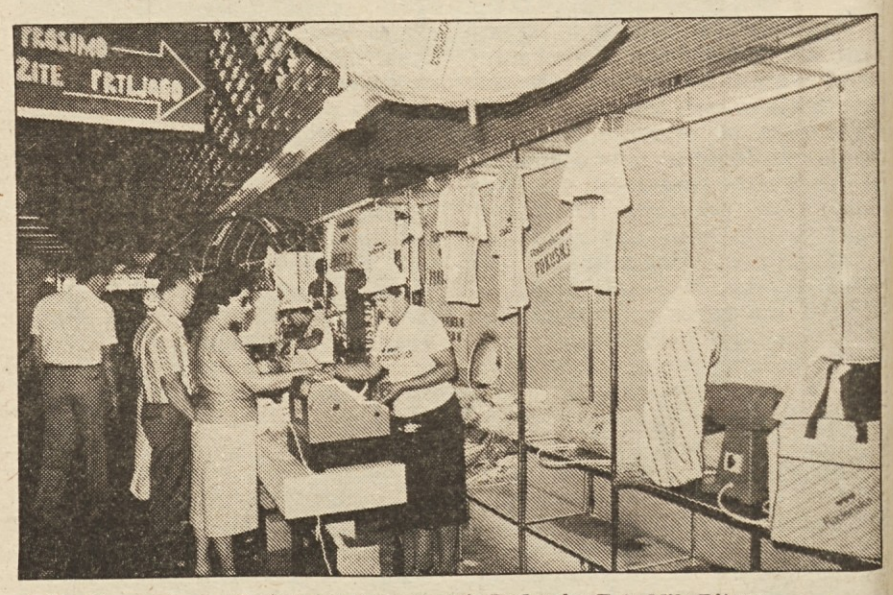

Krška blagovnica je bila teden dni v znamenju Radenske. Foto Mile Bitenc

Mercatorjev mozaik

● **Vsak dan na pizze in sladice** – tako piše na transparentu, ki je napet nad Čopovo ulico v Ljubljani. Vabijo v pizzerijo v Čopovi, kjer so te dobrote zares slastne in razen kopice stalnih gostov, posebno zdaj, privabljajo tudi številne turiste. Odlične pizze pa pripravljajo tudi v drugi Konditorjevi pizzeriji, v Marjetki na Trgu OF.

● **Ko že pišemo o Konditorju** pa še tole: kiosk na avtobusni postaji je sicer sila utesnjen, a vendar ponuja veliko izbiro slaščic in pijač. Zdaj postrežejo še z nečim: vroči sendvič je kot nalašč za okusno, ceneno in hitro pripravljeno malico. To je pravzaprav sendvič (alla hamburger) s primorsko žemljo, pleskavico, ajvarjem, čebulo... Mmm...

● **Na turnirju malega nogometa,** ki ga je priredila ljubljanska Turistična poslovna skupnost, je ekipa tozda Ilirija zasedla odlično drugo mesto in tako osvojila pokal in diplomo. V ekipi so igrali: Borić, Čoralić, Cvetković, Jozić, Kovačević, Kšela, Leček, Preradović, Vidic in Žlebnik.

● **Steklenice, steklenice, steklenice** – toliko jih primanjkuje naši industriji in kljub kopici sporazumov za odkup jih še marsikje ne marajo in ne marajo. Jemljejo jih (pravzaprav odkupujejo) le stalnim strankam, pa znancem in »žlahti«. Drugod jih spet ne vzamejo na primer ob petkih in sobotah, pa čeprav si stalna stranka in čeprav jih imaš s seboj. Zakaj tako?! Nekateri že vedo, kajne?

● **Vse polno cigaretnih ogorkov** leži po tleh na marsikaterem gostinskem vrtu ali terasi. Ko sem pred kratkim ponekod povprašal, zakaj na mizah ni pepelnikov, so mi pojasnili, da jih gostje kradejo, razbijajo in da takšnih stroškov pač ne prenesejo. Potemtakem se sprašujem, zakaj prinesejo pivo v kozarcu, juho na krožniku... Saj nam tudi to pride prav, ne samo pepelniki, kaj?

● **Pohvale vredna je zamisel** tistih, ki delajo v nakupovalnem centru v Krškem. Onesnaževanje okrog blagovnice so odpravili tako, da so namestili več kant za smeti. Vendar so bili tudi pri tem domiselni in varčni: kupili so (zelo poceni!) kovinske sodčke, jih lično prebarvali in opremili z napisi »odpadki«. Tako zdaj te posode »žrejo« papirčke od žvečilnih gumijev, sladoleda, čipsa itd... Okolica je lepša in lične posode za smeti so celo v okras.

● **Dežurna trgovina v Ljubljani** v avgustu in septembru (vsak dan, razen nedelje od 7. do 21.) je majhna prodajalna na Bregu 22. Med tednom skorajda ni vredno omembe, koliko se nabere v podaljšanem času v blagajni. Drugače pa je v soboto. Takrat so nepopisne vrste, vsak hip pozvoni telefon in ljudje sprašujejo, kje je Breg, ali imajo kruh, mleko, meso... Prodajalke hitijo, se trudijo... Vse lepo in prav, saj imajo rade lep promet, uspeh. Toda, sprašujem se, tudi v imenu drugih: kaj ne bi v tem času, ko je v Ljubljani tudi polno turistov, tako »breme« naložili kakšni večji prodajalni, ki ne bi bila tako ob »robu« mesta?

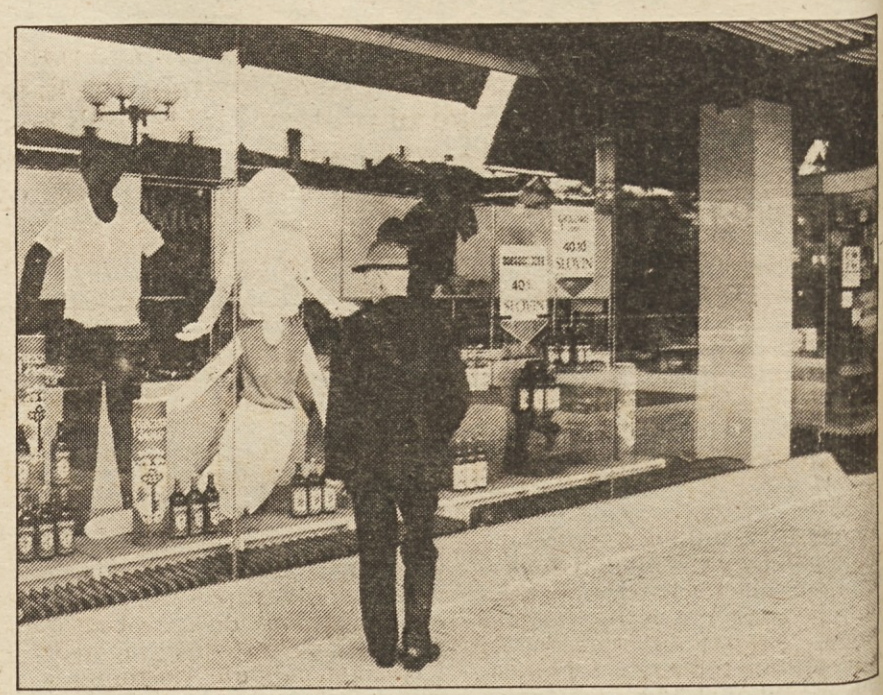

Pogosto se pritožujemo nad izložbami, ki so največkrat narejene »z levo roko«. Tale posnetek je iz Ribnice, izložba pa je nastala ob posebni akciji s Slovinom. Preprosta, a vendarle učinkovita izložba je privabila tudi pogled tegale ata – ali pa morda samo »Grajsko črno«? Besedilo in foto Mile Bitenc

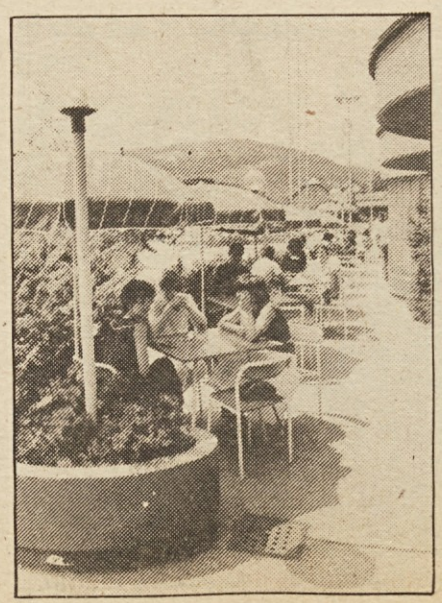

Vreme je lahko kaj muhasto. Če poleti dežuje, nam ni prav, prevelika vročina pa nam marsikdaj tudi ni pogodu. Gostinci skušajo privabiti na svoje vrtove ali terase čim več gostov, ki želijo osvežitev, pa obenem vsaj malce prijetne sence. Pri tem so jim seveda v »pomoč« senčniki; takšnele, kot jih vidite na fotografiji, z reklamo Radenske, so na svoj vrt postavili pred hotelom Sremič v Krškem. Mimogrede: povedali so mi, da imajo gostov vedno polno in da se letos z obiskom lahko pohvalijo. Pohval pa je veliko tudi s strani gostov, kar spet potrjuje, da se Krčani resnično potrudijo in zadovoljijo vsakogar.

Besedilo in foto Mile Bitenc

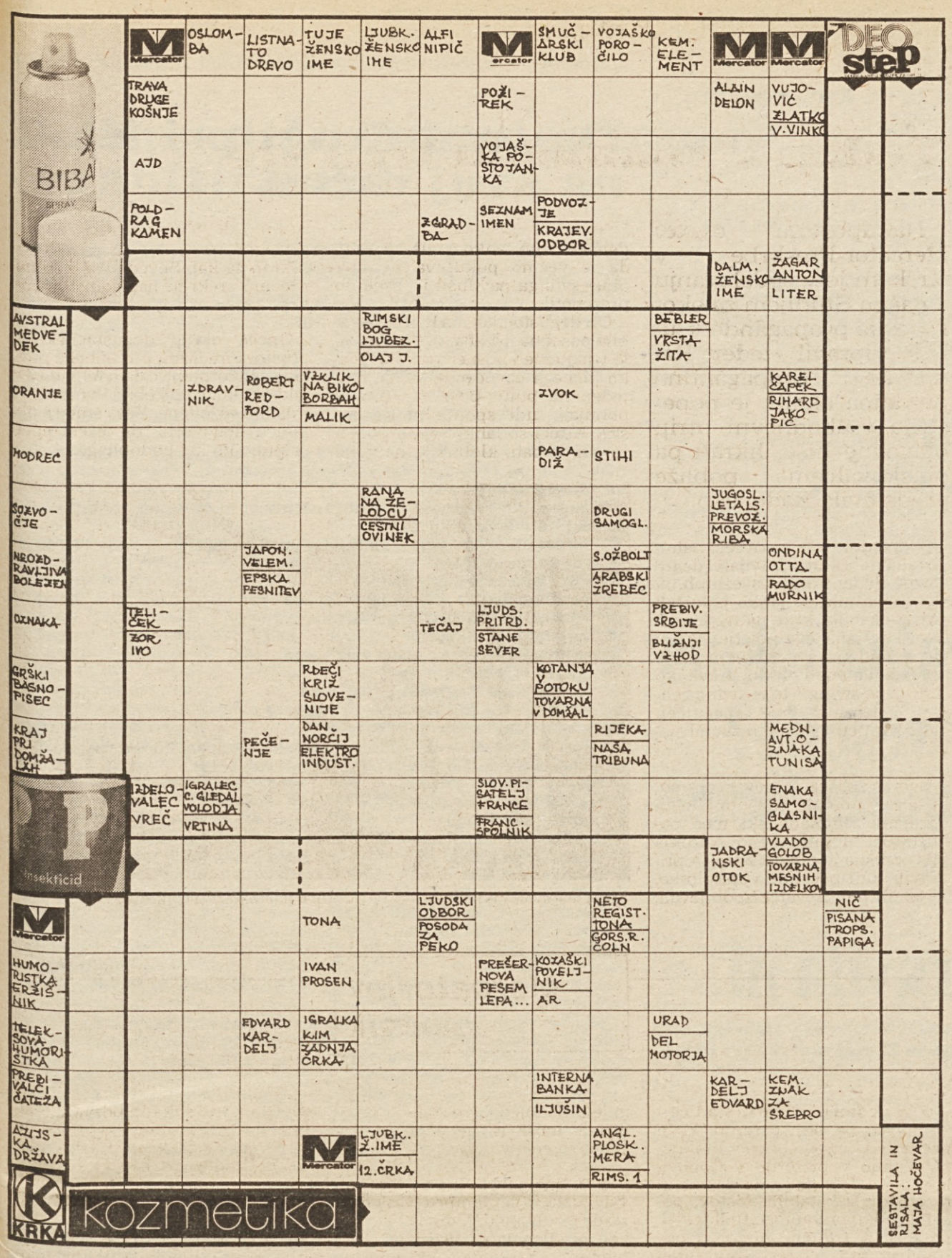

Nagradna križanka Krka kozmetika

Z izdelki, po katerih je povpraševanje trenutno največje, se v tokratni nagradni križanki predstavlja novomeška **Krka kozmetika,** ki je za reševalce pripravila **pet vabljivih nagrad.** Križanka ni pretežka in če se jo boste lotili in jo tudi do konca rešili, jo **najkasneje do 14. septembra** pošljite na znani naslov: SOZD Mercator, Studio za EP, Breg 22, 61000 Ljubljana. Veliko užitkov pri reševanju in sreče pri žrebanju.

naš nasvet

Brezskrbne počitnice in dopusti so tu. Tudi sprehodov v naravo, pa piknikov kje ob bistrem potočku ali pa kar doma, na vrtu, je zdaj veliko. Ah, ti pikniki! Prav prijetni znajo biti, a kaj, ko je treba vzeti s seboj toliko in toliko stvari. Ko pripravljaš to in ono ponavadi hitiš; čeprav skušaš misliti na vse, pozabiš celo tisto, na kar si najbolj mislil.

Tokrat nam v Našem nasvetu naša znanka, **Ilirija -Vedrog,** priporoča »nekaj za s seboj«. Opozoriti nas želi na bakle in plamenice, ki nam prav ob piknikih veliko pomagajo. Bakla in plamenica sta pravzaprav nekoliko drugače oblikovani sveči, ki služita svojemu posebnemu namenu.

Plamenica je prav primerna za to, da nam razsvetli okolje takrat, ko ni pri roki druge razsvetljave.

Če se na primer piknik v teh toplih poletnih večerih zavleče pozno v noč, nam bo prišla še kako prav. Tudi večerni klepet na vrtu ali pa kje drugje bo še prijetnejši, če si boste okolje osvetlili s plamenico. Z njo boste na koncu koncev pričarali tudi kanček prijetnejšega vzdušja. Takšna reč, kot je plamenica, pa ima tudi drugo pomembno vlogo: pomaga nam odganjati komarje drug nadležen mrčes.

Kje vse bi lahko uporabili, ali bolje rečeno, prižgali plamenico, je odvisno od vaše iznajdljivosti in domišljije. Prav vam bo prišla pred šotorom ali počitniško hišico, še posebej pa bo lahko veliko pomagala avtomobilistom. Kaj lahko se zgodi, da ponoči ostanemo z vozilom sami kje ob cesti. Baterijske svetilke so sicer zelo priročne, a zatajijo nam ravno takrat, ko jih najbolj potrebujemo. Plamenica nam jih zamenja, gori celo nekaj ur in ker ima močan stenj, je ne ugasne niti močan veter.

Drugo, na kar vas želimo tokrat opozoriti v imenu **Ilirije-Vedrog,** pa je **bakla**. Po samem videzu je od plamenice še bolj privlačna, saj je na dolgem lesenem držalu; skupaj z njim meri kar nekaj več kot 80 centimetrov. Baklo uporabljamo le na prostem, kje in kdaj jo bomo prižgali, pa je odvisno od naše domišljije – priložnosti je veliko. Priročna je že zaradi svojega lesenega držala. Zapičimo jo lahko v vrtno gredo ali pa kar v cvetlično korito. Z njo bi lahko gostinci popestrili svoje vrtove in jih napravili privlačnejše; gostje bi bili prav gotovo še bolj zadovoljni in bi se raje vračali.

To Je torej nekaj besed o teh »drugačnih« svečah, o baklah in plamenicah. Dobite jih lahko skorajda v vsaki trgovini, avtomobilistom pa so na voljo tudi na bencinskih črpalkah Petrola.

Še nekaj je, kar vam bi tokrat radi povedali v imenu **Ilirije-Vedrog**. Opozorili bi vas raoi na njen najnovejši izdelek, na **WC dezinfektor Adria.** Adria je pravzaprav neke vrste čistilno sredstvo, ki hkrati tudi dezinficira. Plastično škatlico s čistilom obesimo kar v WC kotliček. V vodi se vsebina počasi topi; s potegom vode se v školjko izlije tudi Adria. Modro obarvana voda, ki steče v školjko, hkrati čisti in dezinficira, napravi pa tudi obilno peno.

Upamo, da smo v imenu **Ilirije-Vedrog** postregli s koristnim nasvetom. Če se morda kdaj jezite zaradi dežja, ki prekriča polno načrtov in gre tudi kakšen piknik po vodi, se spomnite na to, da za dežjem vedno pride sonce. Takrat boste odšli na piknik in če se vam bo zavlekel pozno v večer, si okolje osvetlite z baklo ali plamenico, ki ju izdeluje in priporoča **Ilirija-Vedrog.**

Mile Bitenc

Krka predstavlja: ampule kolagen, herba in antiakne

Koža je občutljiva in potrebuje nego, vendar pa se kljub redni kozmetični negi nekaterim problemom v zvezi s kožo ne moremo izogniti. Krka vam svetuje, da tale zapis skrbno preberete, saj bo nasvet marsikomu lahko prav zares koristil.

Vzroki, ki botrujejo našim problemom s kožo, so lahko kaj različni: prevelike fizične in duševne obremenitve, škodljivi zunanji vplivi, slabe vremenske razmere. V takih primerih potrebuje koža poleg običajne še posebno nego. Na podlagi dolgoletnega raziskovalnega dela in uspešnih testiranj priporoča Krka za intenzivno nego kože preparate v obliki ampul.

Prednosti intenzivne nege: ampule vsebujejo močno koncentracijo posebnih bioaktivnih snovi, ki hitro prodirajo v kožo, jo obnavljajo, uravnavajo njeno vlažnost, pomirjajo in krepijo kožno tkivo. Ker je vsebina ampul sterilna, se snovi v njih ohranijo nespremenjene.

Uporaba: pred uporabo ampulo najprej pretresemo, nato jo z eno roko primemo, z drugo pa s priloženo pilico napravimo razo. Za tem zgornji del ampule odlomimo. Vsebino nanesemo na skrbno očiščeno kožo obraza, vratu in dekoltеja, narahlo vtremo in uporabimo ustrezno hranljivo kremo ali masko iz kolekcije Vitamol; to je seveda odvisno od tipa kože.

Za ampule priporočajo, da jih uporabljate dva do trikrat na teden, in sicer pet tednov zapored.

Kolagen ampule: postopna izguba kolagena v veznem tkivu pospešuje proces staranja kože. Zaradi tega je koža videti utrujena,uvela. Čvrstost in prožnost lahko

obdrži samo, če je stalno prisoten naravni aktivni kolagen. Zato ga v biokozmetiki priporočajo kot kurativno in profilaktično sredstvo. Kolagen v navzočnosti elastina izboljšuje turgor kože, povečuje njeno vlažnost in jo napravi mladostno, prožno in gibko. Hkratna masaža pospešuje delo kapilar. Za masažo priporoča Krka Vitamol z želvinim oljem št. 12, po 40. letu starosti pa regenerativno vitaminsko kremo št. 18. Delovanje Kolagen ampul lahko pospešimo tudi z uporabo Vitamol vitaminske maske št. 4.

Herba ampule: zdravilna zelišča so od nekdaj znana kot učinkovita sredstva zoper najrazličnejše težave. Dandanes v dermatologiji ponovno odkrivamo njihovo zdravilno vrednost. Herba ampule vsebujejo kombinacijo izbranih zdravilnih zelišč in visokovrednih hranljivih sestavin, ki so posebno primerne za občutljivo in razdraženo kožo. Pomirjajo in obnavljajo kožo in zelo ugodno delujejo proti rdeči mozoljavici.

Antiakne ampule: akne so zelo trdovratno obolenje. Zdravljenje je ponavadi dolgotrajno in zahteva veliko potrpljenja in skrbno intenzivno nego. Antiakne ampule vsebujejo ekstrakt zdravilnih zelišč, ki delujejo proti vnetjem, prodirajo globoko v kožo, zdravijo obstoječe akne in preprečujejo nastajanje novih. Ugodno vplivajo na normalizacijo izločanja žlez lojnic in so zato priporočljive tudi za nego mastne kože.

Predstavili smo vam ampule, ki so nadvse priporočljive za intenzivno nego kože. Seveda takrat, ko se kljub redni kozmetični negi nekaterim problemom s kožo ne moremo izogniti.

Krka – kozmetika

Izid žrebanja rešitev nagradne križanke Lek Ljubljana

Nagradno križanko ljubljanskega Leka, objavljeno v zadnji, junijski številki našega glasila, je 712 reševalcev rešilo in do roka poslalo na naš naslov. Med pravilnimi rešitvami jih je komisija izžrebala pet, avtorji teh rešitev pa so:

- Vida Filač, Ulica 31. divizije 11, 64000 Kranj, upokojenka tržiškega tozda Preskrba;
- Terezija Žitnik, M-Izbira Panonija, DSSS, Osojnikova 1, 62250 Ptuj;
- Stane Rigler, Delovna skupnost SOZD, Aškerčeva 3;
- Romana Kovač, M-STP Hrastnik, Trg F. Kozarja 1, 61430 Hrastnik;
- Dragica Osojnik, M-Jelša, PE Potrošnja Kozje, 63257 Podsreda 5.

Izžrebancem čestitamo in jih obenem prosimo, da nagrade sami ali preko svojih zastopnikov prevzamejo v Studiu za EP na Bregu 22 v Ljubljani.

Pravilna rešitev

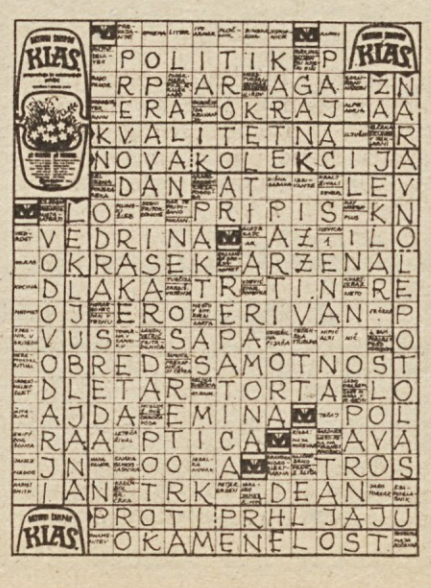

KUPON KRIŽANKA

Ime in priimek _____

_____

_____

Naslov iz delovnega mesta _____

_____

_____

DO ali TOZD _____

_____

Izpolnjeni kupon priložite rešitvi križanke, na ovojnico pa obvezno pripišite – Nagradna križanka, sicer rešitve, čeprav bo pravilna, pri žrebanju ne bomo upoštevali.

Kávarska pravda

Al' pili bomo coffiee ali kavo,
debata se povsod razpleta,
ko tekočina, zdaj že skoraj sveta,
vse manj zastruplja raso zdravo.

O, kje Prešernovi so časi,
ko sprta b'la je družba naša
povsod – po mestu in na vasi!
Takrat je b'la pregrešna kaša.

Zdaj mar nam ni, kako se piše
in če po naše še zveni.
Pomembno je, kje jo poiše
užitkar, ki jo pit' želi.

Če to bo zunaj, bo za devize –
in treba jih bo fino skrit',
zato na proletarske mize
bo bolj poredko jo dobit'.

Doma pa – vsi nam govorijo,
da stvar je treba razumet',
ker krize razne da pestijo
bajé ljudi po celem svet'.

Pa sem se ondan odločila
dišeč problem do dna razkrit',
do znancev svojih sem stopila,
ki znajo kakšno modro zvit'.

»Kaj meniš,« sem nagovorila
sosedo, ki je dohtarca,
»al' raja bo še kavo pila,
če bo res dražja od zlata?«

Se strogo vame je zazrla,
premerila me je od nog do las
in ko klepetalo je odprla,
usula name je očitkov plaz:

»Mi skupaj praskamo devize,
ker manjka več kot pol zdravil!
In vi bi na vrhuncu krize,
gospodje, radi kavo pil'!

Ko kava ti pritisk dviguje,
pomisli, da za infarkte lek
le za devize se kupuje –
te ne ležijo vsepovprek!«

Si rečem: »Ta je zapeljana,
na svojo plat obrača vse,
pri delu je preveč zagnana,
kofetka ta še pije ne!«

Povprašam znanca, ta je glava!
O vsem po malem nekaj ve,
drugače fiziko predava,
mu same bistre ven lete.

»A je to res,« sem radovedna,
»da kave le trenutno ni,
da situacija izredna
samo začasno nas pesti?«

»Če vzameš stvar kot relativno,
trenutek veku je enak,
a v teh stvareh tako naivno
lahko razmišlja le bedak.«

Pa mi posveti lučka prava:
»Pri glavi riba le smrdi,
in ta smrdljiva ribja glava
začenja se na občini!«

Povprašam jih povsem ponižno
po tisti kavi iz zalog,
če mórda oni vsaj približno
vejo, kdaj bo šla okrog.

»Ja, l'ub'ca, to so pa težave,
ki Izvršnežem ne dajo spat!
Nam z občine zaradi kave
še ni potrebno v vrsti stat'.

In sploh, za takele debate
ni treba, da prihajaš sem,
zakaj pa 'mate delegate,
pomeni z njimi se o vsem!«

Slučajno sem mu omenila,
o čem razmišljam zadnje dni;
z njim, k' sem letos ga volila,
sva skupaj drgnila klopi.

»A delegata zdaj sprašuješ,
kar odgovornim z ust ne gre?
Povem ti, da preveč modruješ!
Pejd, greva najprej na kofé!«

Marija Malus – M-Mednarodna trgovina, TOZD Contal

Koordinacijski odbor sindikata SOZD Mercator sklicuje za ponedeljek, 6. 9. 1982 ob 9. uri v dvorani SOb Ljubljana Vič-Rudnik, Trg MDB 7

tematsko konferenco pred kongresoma ZSS in ZSJ

Tema:

SOZD MERCATOR V PROCESIH NAČRTOVANJA DELITVE DELA, INVESTICIJSKIH NALOŽB IN ORGANIZIRANJA INTERNE BANKE

Vabimo k razpravi predvsem delegate za oba kongresa, predsednike osnovnih organizacij in konferenc ZS ter predsednike delavskih svetov TOZD in DO Mercatorja
Vsem tem je bilo gradivo poslano po pošti

Nekaj krutih na slovenske viže...

Če boš ti meni kaj hud'ga napravil...

Se oboroževalna tekma že razširja v vesolje?

Moskva obtožuje ZDA, da se pospešeno pripravlja na »militarizacijo vesolja« – Če ne bo sporazuma, se »bo Sovjetska zveza temu uprla«

Oj, za devize so zdravila...

Deviz za zdravila ni

V drugi četrtini letošnjega leta bi bilo potrebno uvoziti za 242 milijonov dinarjev medicinskega materiala, od tega za 50 milijonov dinarjev zdravil

Pa po lojtrci gor, pa po lojtrci dol...

Le polovična podražitev

Prvoaprilski skok je razveljavljen – Po novem naj bi se obvezno zavarovanje avtomobilov podražilo za 18 odstotkov, motorjev pa za 25 odstotkov

Kaj nam pa morejo, morejo, morejo...!

DELO DELO DELO D

Sanacijski postopki so še premalo učinkoviti

Slovenski IS obravnaval poročilo, sestavljeno na osnovi podatkov SDK – V sanacijskih programih ni stečajnih postopkov – Zgubarjem ustaviti rast dohodkov

Če mlinček pri miru bi stal, ha... ha...

Ajdovski mlini ustavljeni

V Mlinotestovem tozdu Mlini ustavili stroje v mešalnici krmil, ker ni surovin

Če bo pšenička ratala...

Določena so nadomestila kupcem pšenice in moke

Slovenski IS je sprejel odlok o nadomestilu za izplačano premijo pri odkupu letošnje pšenice

Namesto narodne ...jim iz oči ti pošlji žarke mile...

Mastni krapi nenehno končujejo življenje pod kladivom prikupne prodajalke v oddelku »Riba«. Foto Martin Ozmec

Mercator

Dečva je rajtava...

Thatcherjeva je bila »železna« tudi v ZDA

Marija Malus MMT TOZD CONTAL

Stari običaji v novih razmerah – kmečka ohcet

Zdravko Nagode – M-Rožnik, TOZD Dolomiti

Da tudi drugi pridejo na svoj račun

Stare navade in tudi ljudski običaji se iz dneva v dan pozabljajo, spreminjajo in na novo prilagajajo. Navade se ohranjajo le še na vasi, pa še tu je čutiti hitrejši utrip današnjega časa. Le malokje na vasi še fantje postavljajo dekletu mlaje, ki jih primerno okrasijo in na dan poroke tudi »šrangajo«.

Navade, zahteve in običaji se spreminjajo, vendar zadeva poteka približno takole:

»Zbrali smo se tu, čeprav zunaj ni preveč toplo (greje nas vino). Hudo nam je, ko ugotavljamo, kaj se dogaja ob sobotah – dogodilo pa se je že kar precej, zato po vrsti.

Obsojeni na zakonske težave (ime fanta) mora tukaj, pri fantovski družbi, poravnati naslednje:

1. varovanje poštenega dekleta od rojstva do danes	8.000,00
2. varovanje nedolžnosti	10.000,00
3. skrbi in težave njene mame	10.000,00
4. nenehen nadzor zadnje čase – nočne ure	3.000,00
5. varovanje avtomobila, parkirnina	1.000,00
6. varovanje poštenosti	5.000,00
7. varovanje ob nemotenem vasovanju	2.000,00
8. uničevanje vaške ceste	4.000,00
9. plačilo krajevnega samoprispevka	13.000,00
10. stroški sečnega dovoljenja za mlaje	2.000,00
11. postavljanje, pletenje in dajatve	13.000,00

Da pa se fant ne bi ustrašil in se premislil, ko nam hoče odpeljati (ime dekleta), mu priznamo tudi olajševalne okoliščine:

1. njegovi pošteni nameni	5.000,00
2. takojšnje priznanje prekrška	5.000,00
3. vztrajnost pri delu	8.000,00
4. upoštevanje naših navodil	3.000,00
5. izraba avtomobila	4.000,00
6. dajanje za pijačo	4.000,00
7. inflacija in izgube	1.000,00
8. zadrževanje, ker ne more naprej	3.000,00
bremenilne okoliščine skupaj	71.000,00
olajševalne skupaj	33.000,00
ostanek za poravnavo	38.000,00

ki ga mora poravnati preden gre od nas kot fant in pride nazaj kot mož.«

Zdaj se začne šele pravi direndaj, ko se oglasijo še fantove priče in on sam ter začnejo »glihati«. Tako se ta znesek kar precej zmanjša. Fantje med tem časom igrajo karte, žagajo drva, kosijo, vmes pijejo in se sprva sploh ne zmenijo za prihod ženina in neveste. Ko začno že gledati na uro, saj se mudi na magistrat, se postavi končna cena, ki jo fant poravna. Vsem se ves čas pridno toči pijača, le fant in dekle dobita šele takrat, ko poravnata »šrango«.

Fantje gredo ponavadi okrog polnoči tja, kjer je ohcet, zapet, obenem pa nesejo ženinu in nevesti tudi darilo. Darilo je sestavljeno tako, da ima simboličen pomen: nevesta dobi stepač, kuhalnico ali kaj podobnega, ženin pa desko za meso, da bi se lahko branil pred napadi od soproge; zraven dobita še pravo darilo.

Morda bo kdo nasprotoval, češ da ni tako, pri nas je drugače. Naj se ne jezi. Vzame naj pero in popiše. Omenjeni običaj pa je doma nekje na Notranjskem.

Pari in gostje letošnje ohceti Ljubljani še dolgo ne bodo pozabili božanskega odišavljenega svinjskega hrbta, dišečih ajdovih gorenjskih krapov s skuto in hrustljave trnovske solate avtorja Nedeljka Perića iz hotela Ilirija. Foto Matjaž Marinček

Ilirijin prispevek ohceti v Ljubljani

Matjaž Marinček

Gostje so se oblizovali

Letošnja ohcet, ki je uradno le še »ohcet v Ljubljani« in nič več »kmečka«, je konec junija poročila 22 parov iz dvanajstih držav.

O njej pišemo, ker je sodeloval tudi hotel Ilirija, ki je v svojih sobah gostil šest mladoporočencev iz Italije, Madžarske in Vojvodine s spremstvom, z izvrstno pripravljenimi jedmi pa navdušil vse pare in spremstvo. Prireditev ima v svetu vse večji odmev (letos jo je vse štiri dni snemala posebna televizijska ekipa londonske BBC), zato se je organizator še posebej potrudil, da je bila bogato obložena miza v hali Tivoli paša za oči, nos in usta.

Eno od jedi – zvrstilo se jih je, s predjedjo in sladico vred, šest, so pripravili Nedeljko Perić, sicer šef kuhinje v ljubljanskem hotelu Ilirija, kot vodja ekipe in avtor jedi, ter Žarko Fabijanič in Dušan Prašnikar. Okrog 200 gostov se je oblizovalo nad odišavljenim svinjskim hrbtom, ajdovimi gorenjskimi krapi s skuto in trnovsko solato.

Posebej je treba poudariti in pohvaliti letošnji prispevek ljubljanskega tozda TMI: meso za Ilirijino jed, ki so ga mesarji povrhu vsega še posebej pozorno odrezali.

Bila je to petnajsta ohcet in tudi Ilirija je že petnajstič sodelovala!

Mercator

Glasilo delavcev in združenih kmetov SOZD Mercator, n.sub.o., Ljubljana, Aškerčeva 3, – Izdaja Center za obveščanje SOZD – Uredništvo: Aškerčeva 3, Ljubljana – Ureja uredniški odbor: Kristina Antolič, Jože Černoša, Sonja Dolinšek, Sergej Paternost, Anton Kočevar, Nada Rihtar in Mirko Vaupotič – Odgovorni urednik Jaro Novak (telefon: 221-044) – Novinar in lektor Matjaž Marinček (telefon 221-010) – Tajnica redakcije Katja Jesenovec (telefon: 221-010) – Tehnični urednik Dušan Lajovic – Oblikovna zasnova Jaro Novak – Tisk ČGP Delo – Oproščeno temeljnega davka od prometa proizvodov – Izhaja zadnji petek v mesecu – Glasilo prejemajo delavci, kmetje, učenci v gospodarstvu in upokojenci SOZD Mercator – Naklada: 12.000 izvodov